

SFV

KALENDERN 2021

Årsbok

SFV främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Vi jobbar för att dessa sektorer får större kraft och starkare förutsättningar att förändra samhället till det bättre. Tillsammans med våra samarbetspartner och bidragsmottagare bygger vi ett rikare och mer tolerant samhälle där det finlandssvenska har en stark, självklar och positiv roll.

Svenska folkskolans vänner

Annegatan 12 A 24
00120 Helsingfors
09-6844 570
sfv@sfv.fi
www.sfv.fi

Vi finns på Facebook,
Youtube,
Twitter (@sfv_forening),
och Instagram
(#svenskafolkskolansvänner)

Chefredaktör

Johan Aura

Redaktionsråd

Johan Aura
Wivan Nygård-Fagerudd
Rabbe Sandelin
Christine Skogman

Redaktion, minnesrunor

Rabbe Sandelin
Hedvig Stenman

Layout

Pia Pettersson

Pärmlayout

Anders Carpelan

ISSN 0357-1068 (Print)

ISSN 2243-0261 (Web)

Grano

2021

Kartan över bildningsvägen

”En god finansiär väntar sig inget tack och håller sig resolut i bakgrunden”, skrev poeten och översättaren Peter Mickwitz nyligen i ett inlägg om konsten att dela ut stipendier. För de tredje sektorns finansiärer som har ett uppdrag formulerat av donatorer och föregångare är det här en rad att hålla i minne. Allmännyttan finns till för att stå till tjänst.

*

Inför kommande val i Tyskland har de två största partiernas ledare ställts mot varandra i en kapplöpning av jämförelser. Den ena har profilerat sig genom nostalgiska tal om sin far, gruvarbetaren. Den andra har valt att tala om sina framtida barnbarn. Två olika perspektiv i dragkamp.

För Svenska folkskolans vänner har båda perspektiven relevans. Den *SFV-kalender* du håller i din hand är den 135:e i ordningen. Donatorer och medlemmar har genom åren angett syfte och riktning för föreningen, och även lagt den ekonomiska grund som gör bidrag och verksamhet möjliga. Deras vilja är också vår – vi blickar bakåt för att stämma av det vi gör i dag med det de ville då. Och vi spanar framåt för att fullfölja vårt uppdrag: vad kan vi göra för att det svenska i Finland ska vara självklart och starkt i framtiden?

*

Finlandssvenskheten synades nyligen i en större studie, över en längre tidsaxel, och speglades mot bland annat internationell konjunkturforskning. Det är en utblick som behövs – vi lever inte i en isolerad avkrok. Världens vågrörelser påverkar här lika väl som på annat håll, vilket vi påmint om inte minst under det senaste året.

Den här studien, som gjordes av analysföretaget Kairos Future, tog sikte på framtiden: vad behöver vi satsa på för att det svenska i Finland ska må bra, överleva, bli starkare på sikt? Forskarna var eniga. För att svenskan inte ska krympa till en rent privat angelägenhet så krävs kraftansträngingar från finlandssvenskt håll, och avgörande framgångsfaktorer är den svenska skolan och det kulturella kittet.

Sådana gånger känner vi på SFV oss stärkta. Vår förening, grundad år 1882, jobbar fortfarande 139 år senare med det som det svenska i Finland behöver för framtiden: en välfungerande svensk bildningsväg.

*

Hur ser en människas bildningsväg ut på livskartan? Den är dels formell skolgång och utbildning, med tidig början i småbarnspedagogik och livslång fortsättning genom den fria bildningen. Men den är också allt det informella lärande som genom kultur och konst formar vår uppfattning och vår världsbild. Säg mig vems sånger du lyssnat på och vilka böcker du läst, och jag ska säga dig vilka tankar som format dig.

Kartan över den svenska bildningsvägen i Finland framträder i de sektorer SFV jobbar för: *utbildning, kultur och bibliotek, fri bildning*. Ingen av de här sektorerna har varit sig lik under det gångna året. Utbildningssektorn och den fria bildningen slungades in i en distanstillvaro från den ena dagen till den andra. Kultursektorns förutsättningar ritades om, projekt ställdes in eller sköts fram, intäkter uteblev och jobb försvann.

I det läget uppkom nya behov av stöd. Eftersom SFV tar emot ansökningar året om stod vårt ansökningssystem redo med den reaktionssnabbhet som krisen krävde. Vi påskyndade även beredningen ytterligare för att beviljade stöd skulle nå fram i tid.

Den framtvingade omställningen har också varit en grogrund för idéer och nya sätt att arbeta. Det som framstod som utopistiskt för bara några år sedan blev vår vardag.

I årets *SFV-kalender* får du en inblick i det som mer än något annat präglat det gångna året för våra sektorer: att verka på distans med hjälp av digitala lösningar. Också detta är delsvaret på frågan om hur den svenska bildningsvägen i Finland kan stärkas.

Den rad jag inledde med har tvåtusenåriga rötter. Mickwitz antika kollega Ovidius formulerade satsen ”*Bene vixit, bene qui latuit*” – den har levt väl som dolt sig väl. Det primära är inte att SFV ska synas. Det primära är vad vi med SFV:s medel kan åstadkomma.

Paradoxalt nog behöver SFV vara känt. En förutsättning för all samverkan är att bidragsmottagare och samarbetspartners vet vad SFV finns till för och varför, och vilka de fokusområden och kriterier är som årligen tas fram i samråd med sakkunniga från våra sektorer. Därför månar vi om en öppen och tillgänglig information – på webben, i *SFV-magasinet*, i *SFV-kalendern*.

Bildning och kultur är Svenskfinlands mest hållbara resurs och bästa framtidsstrategi, ett immateriellt kapital som SFV får medverka till att ständigt förmera. Det är ur det perspektivet vi arbetar, och i det allmännyttiga arbetet är du som SFV-medlem med.

Wivan Nygård-Fagerudd
styrelseordförande

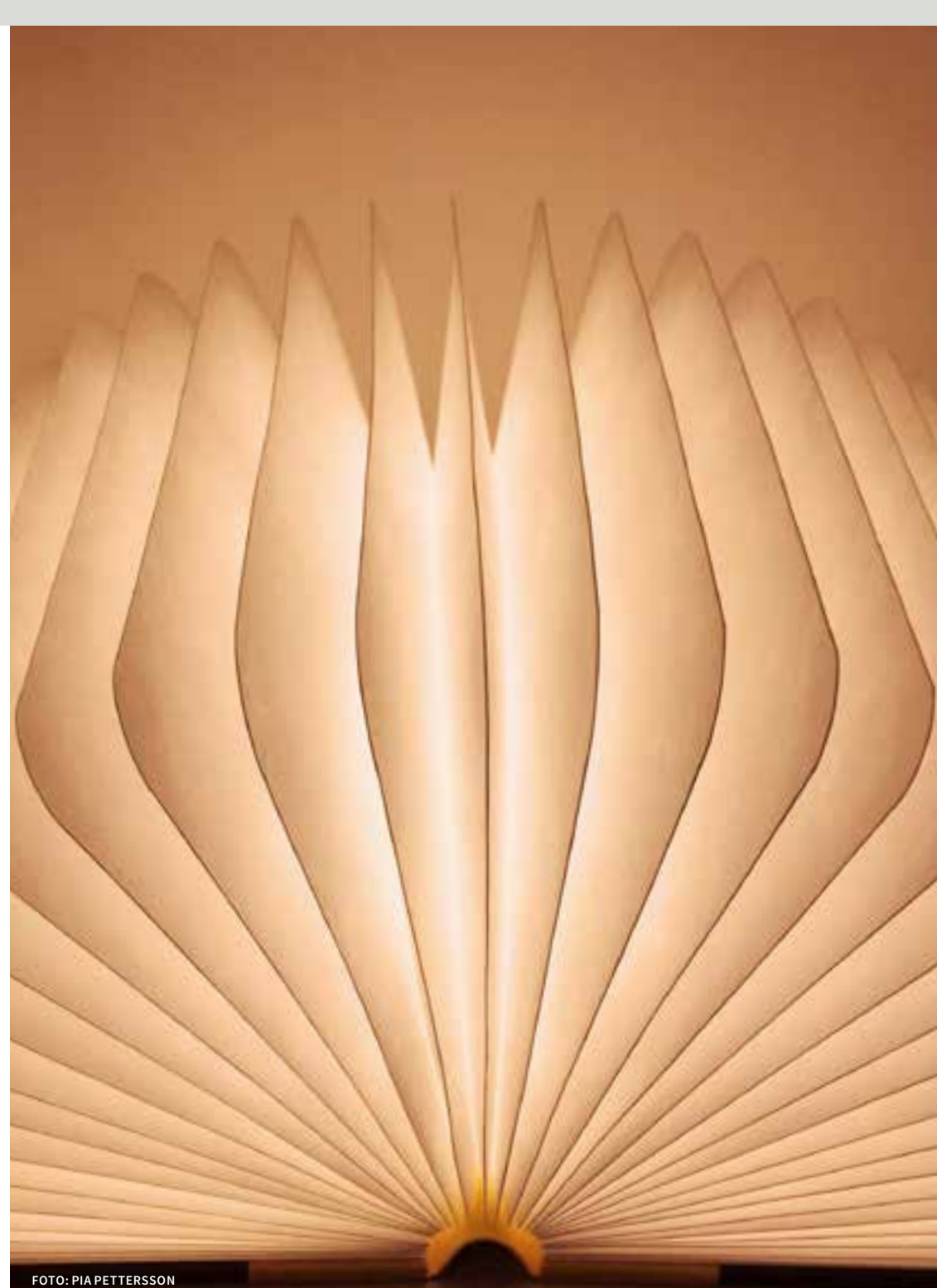
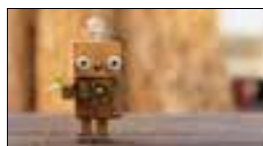

FOTO: PIA PETTERSSON

Innehåll

10 *Linda Mannila*
Digital kompetens för alla

20 *Susanna Björkell*
Jämlik tillgång till digitala läromedel
en väg till ett demokratiskt samhälle

30 *Päivi Lipponen*
Skolans digitala språng kräver
en ny sorts pedagogik

38 *Aleksi Ojala*
Närpå magiska möten också digitalt

46 *Agneta Rahikainen*
Möten kring litteratur – digitala och fysiska

54 *Selma Green*
Välkommen till det digitala konstmuseet

66 *Maria Saaristo*
Föreningarnas roll i skapandet och
upprätthållandet av finlandssvenskheten

78 Minnesrunor

128 SFV år 2020

- 130 Kanslichefens översikt
- 133 Verksamhetsberättelse
- 138 Bokslut | Föreningens resultaträkning
- 140 Föreningens balansräkning
- 142 Föreningens finansieringsanalys
- 143 Föreningens noter till bokslutet
- 151 Koncernens resultaträkning
- 152 Koncernens balansräkning
- 154 Koncernens finansieringsanalys
- 155 Koncernens noter till bokslutet
- 158 Bokslutets underskrift
- 160 Revisionsberättelse
- 164 Förteckningar
- 186 SFV:s donationsfonder 2020

* *Linda Mannila*

Linda Mannila arbetar som företagare, forskare och författare med fokus på digitalisering, bildning och samhällsutveckling. Hennes drivkraft är att med sitt arbete bidra till digital delaktighet, med målet att alla ska ha förmåga och likvärdiga möjligheter att delta aktivt och ansvarsfullt i det allt mer digitaliserade samhället. Linda tilldelades SFV:s Folkbildningspris våren 2021.

Digital kompetens för alla

S om liten var ett av mina favoritprogram på TV *Från A till Ö* där Hedvig Hök flyttade ut i en husvagn i skogen och fick sällskap av ugglan Helge som bosatte sig på husvagnens tak.

I varje avsnitt stötte Hedvig på ett eller flera svåra ord, och då hon låtsades förstå vad de betydde växte hennes näsa. Den blev inte normal igen förrän hon tagit reda på vad ordet faktiskt betydde. Helge hjälpte henne ofta att förstå, men ibland behövde hon också hoppa på sin cykel för att prata med kända personer eller besöka olika platser. För mig som nyfiken fröken var varje avsnitt ett spännande äventyr (även om jag tyckte att Helge och hans stora ögon och krokiga näbb var lite skrämmande). Nu som vuxen inser jag att det var ett genialiskt upplägg för att få barn att lära sig svåra ord såsom budget, långsint och nonchalant.

Vad har då Hedvig och Helge med rubriken för min text att göra? Jo, Hedvig hade också en syster som ibland ringde upp henne, och om du också råkade se serien någon gång kommer du kanske ihåg att det var något speciellt med Hedvigs telefon. Det var en bildtelefon! Hedvig ringde alltså videosamtal redan på sin tid och jag kom ihåg hur jag tänkte "wow, tänk om man någon dag kommer kunna se den man pratar med..."

Som vi alla vet blev det verklighet och under det senaste året har en stor del av våra möten både i det privata och i yrkeslivet skett med hjälp av "bildtelefoner" som nu går under namn som Zoom, Teams, Meet, Jitsi, Skype och Facetime. Det som en gång kändes lika otroligt som flygande bilar blev verklighet. Detta ser vi inom flera sammanhang där sådant som varit science fiction med tiden blivit science facts.

”

Det som en gång kändes lika otroligt som flygande bilar blev verklighet.

FOTO: PETRI MANNILA

En allt mer osynlig teknologi

Länge diskuterade man digitalisering utgående från hårdvara, det vill säga exempelvis datorer, nätverk och annan utrustning. Att digitalisera sågs som processen att sätta in något bekant i en digital kontext, att helt enkelt byta medium. Men detta ska ses som datorisering, inte digitalisering. Digitalisering handlar mer om förändrade och nya möjligheter: att kunna göra sådant vi inte tidigare kunnat, eller att kunna göra bekanta saker på nya sätt. Även om tekniken är viktig som möjliggörare är den i sig inte spännande, utan det som den möjliggör.

De verkligt stora förändringarna sker under huven i takt med att vi kan skapa allt mer avancerade program och koppla dessa till utvecklingen inom olika områden. Tidigare behövde vi ofta specifik utrustning för olika ändamål: kassettspelare för att lyssna på musik, vhs-spelare för att se film, videokonferenssystem för att hålla distansmöten, kamera för att ta foton och spela in filmer, navigator för att hitta rätt på resan, och så vidare. Varje pryl skötte en eller några få uppgifter. I dag kan vi få all denna funktionalitet och mycket mer i en enda apparat genom att installera olika program. Tekniken har blivit mer abstrakt och osynlig, och detta brukar man se som ett tecken på en framgångsrik teknologi: något som förenklar det man gör och som man lägger märke till först när det inte fungerar eller är borta. Elektricitet är ett bra exempel – den bara “finns där” och vi lägger märke till den först då det blir strömavbrott.

Digital delaktighet

Teknikutvecklingen har traditionellt ansetts relevant för främst ingenjörer och andra teknikintresserade, men då 2000-talets snabba digitaliseringstakt har förändrat hur vi arbetar, studerar, umgås och helt enkelt lever våra liv, har tekniken blivit allas angelägenhet. Var och en av oss kan säkert hitta flera exempel på hur våra liv och vårt samhälle har förändrats – både i positiv och negativ bemärkelse. Digitaliseringen gör exempelvis tjänster mer flexibla, tillgängliga och individualiserade. Den ökar tillgången till service, information och underhållning samt ger oss också nya möjligheter till gemenskap och kommunikation. Digitaliseringen har också gett oss nya sätt och kanaler där vi kan uttrycka våra åsikter och ta del av andras. Nya innovationer kan göra nytta för oss både på individ- och samhällsnivå. Samtidigt ger digitaliseringen upphov till klyftor och polarisering samt nya frågeställningar kopplat till bland

Digitalisering handlar mer om förändrade och nya möjligheter: att kunna göra sådant vi inte tidigare kunnat eller att kunna göra bekanta saker på nya sätt.

annat hållbarhet, etik, integritet, säkerhet och demokrati, och man kan se digitalisering mer som samhällsutveckling än som teknikutveckling. Att kunna hantera det digitala – att vara digitalt delaktig – har blivit en förutsättning för att kunna delta i samhället.

Digital delaktighet är därför, bland annat enligt Digitaliseringsrådet i Sverige, en demokratisk grundrättighet. Det är lätt att tänka att digital delaktighet handlar om att kunna använda tekniken, skicka mejl, surfa på nätet, köpa biljetter och betala räkningar online. Den praktiska användningen är naturligtvis en viktig aspekt, men vi behöver även en viss grad av förståelse för vad den digitala tekniken innebär, på samma sätt som vi förstår hur den fysiska världen är uppbyggd och fungerar. Vi vet till exempel att vatten fryser vid noll grader och kan avgöra när det torde vara säkert att gå ut på isen. Vi förstår också vad resultatet kan bli om vi går ut då isen inte är tillräckligt tjock. Kunskapen och förståelsen är ingen garanti för att det aldrig kommer att gå galet, men då något går snett kan de hjälpa oss förstå varför det gick som det gick. En grundläggande förståelse kan hjälpa oss agera ansvarsfullt och kräva ansvar, resonera kring aktuella frågor, fatta medvetna beslut samt förstå och hantera konsekvenserna av det vi gör. Idag behövs detta även vad gäller det digitala.

Digital kompetens

Den allmänbildning som man anses behöva i det digitala kallas ofta digital kompetens och beskrivs bland annat i EU:s ramverk DigComp 2.1 (Carretero, Vuorikari & Punie, 2017) som består av 21 kompetenser inom fem områden: 1) data- och informationshantering, 2) kommunikation och samarbete, 3) digital innehållsproduktion, 4) säkerhet och 5) problemlösning. Till kompetenserna hör allt från att granska, lagra, skapa och redigera information till att värna om sin integritet, skydda sina digitala enheter, kommunicera via nätverk, hantera licenser, programmera och använda teknik på ett hållbart sätt.

Många länder har dessutom introducerat digital kompetens i sina läroplaner, däribland Finland och Sverige. Jag tycker personligen särskilt mycket om

svenska Skolverkets formuleringar där man beskriver digital kompetens i form av aktiva förmågor. Att vara digitalt kompetent innebär då att 1) kunna använda och förstå digitala verktyg och medier, 2) ha ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt, 3) kunna lösa problem och omsätta idéer i handling och 4) förstå hur digitaliseringen påverkar samhället och individen. Samma definition används från småbarnspedagogiken till vuxenutbildningen (Skolverket, 2020).

Oberoende av vilken definition man går efter är det tydligt att digital kompetens är ett brett område som betonar både användning och förståelse. Det kan säkert upplevas överväldigande, och i den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet i Sverige talar man därför också om begreppet adekvat digital kompetens (Utbildningsdepartementet, 2017). Med adekvat vill man å ena sidan betona att digital kompetens förändras över tid i takt med att den tekniska utvecklingen går framåt, verktyg och tjänster förnyas, nya diton utvecklas och tidigare obekanta frågeställningar uppstår. Man vill också poängtera att “det inte är möjligt att precisera en absolut nivå för digital kompetens då den successivt behöver utvecklas utifrån samhällets krav och barns och elevers förutsättningar” (s. 7). I stället för barn och elever kan vi här tänka på oss själva – vad innebär adekvat digital kompetens ut för just mig?

Att främja adekvat digital kompetens

Att vara digitalt kompetent är inte hugget i sten utan varierar beroende på vem man är och den egna livssituationen. De yngsta kan inte tänka sig att samhället någonsin sett annorlunda ut, medan många i de äldre generationerna kan känna att det är svårt att hänga med. För många handlar det fortsättningsvis om tillgång eller praktiskt kunnande. Man kanske inte har tillgång till den utrustning som behövs, eller så kanske man har tillgång men saknar de färdigheter som behövs för att man ska kunna känna sig delaktig. Att kunna använda digitala verktyg och medier är naturligtvis viktigt för att hantera vardagen, men också för att kunna dra nytta eller ha glädje av alla de möjligheter som finns. Det finns därför ett fortsatt behov av praktiskt digistöd.

Samtidigt får vi inte glömma bort de aspekter av digital kompetens som i högre grad handlar om förståelse än praktisk användning. Dessa utgör en större utmaning, eftersom det för många inte är uppenbart att de frågorna berör en själv. Man kanske också upplever att det egna teknikintresset inte sträcker sig längre än till att man kan använda den utrustning man har för de ändamål man

Ju bättre förståelse vi har för tekniken och våra behov, desto större krav kan vi ställa på de system som vi förväntas använda.

behöver. Men en viss grad av förståelse hjälper oss hantera det nya landskapet på ett ansvarsfullt sätt, till exempel genom att kritiskt sålla bland det växande informationsflödet eller bedöma konsekvenserna av att klicka på en länk, ladda ner en given app och dela en nyhet på sociala media.

En viss insyn i vad som händer under huven hjälper oss också förstå hur det digitala samhället fungerar och hur saker och ting hänger ihop. Varför får jag och min vän olika sökresultat på Google? Varför börjar skorna jag tittat på plötsligt dyka upp på andra webbsidor? Hur kommer det sig att jag inte ser alla mina vänners inlägg på sociala media? Vi bjuds också in till diskussioner av filosofisk karaktär kring frågor om bland annat hållbarhet, etik, integritet, säkerhet och demokrati. Hur privat kan jag vara i ett samhälle där jag kontinuerligt delar med mig av egna data? Ska vi behandla robotar på samma sätt som vi behandlar våra medmänniskor? Vad ska hända med vår digitala existens då vi dör? Vad innebär sociala media för vår demokrati? Den här typen av frågor har sällan klara rätt eller fel svar, men är viktiga att reflektera över eftersom de i många avseenden påverkar oss och hur vi vill att framtiden ska se ut.

Digitaliseringsrådet i Sverige poängterar också hur digital kompetens kan leda till bättre digitala lösningar, eftersom de värderingar och funktioner som byggs in beror på oss människor: ju bättre förståelse vi har för tekniken och våra behov, desto större krav kan vi ställa på de system som vi förväntas använda.

Föreningarnas roll

Forskare **Lina Rahm** vid Linköpings universitet konstaterar i sin doktorsavhandling *Educational imaginaries: a genealogy of the digital citizen* (Rahm, 2019) att den fria bildningen har varit och fortsättningsvis är en central aktör i arbetet för att främja medborgarnas digitala kompetens. Vad gäller det praktiska digistödet har särskilt bibliotekens och kyrkans roll ökat under de senaste åren. Likaså finns det flera finlandssvenska föreningar vars syfte är att arbeta för digital kompetens och delaktighet. Även om en förenings uttalade

målsättning inte är att främja digital kompetens, går det säkert i de flesta föreningar att hitta sätt att ta in det digitala i den egna verksamheten. Vilka digitala verktyg, lösningar eller frågeställningar kan vara av intresse eller till nytta för föreningsmedlemmarna? På grund av – eller tack vare – pandemin har många föreningsverktygslåda utökats då man skapat nya verksamhetsformer via digitala kanaler. Genom att erbjuda verksamhet online kan fler ges möjlighet att utveckla sin digitala kompetens oberoende av var man bor.

Föreningarna kan via bekanta, tillgängliga och öppna format såsom studiecirklar och kursverksamhet bjuda in till lärande, diskussioner och erfarenhetsutbyte. Som ett exempel kan nämnas Folkhälsans projekt *Digitalien* som främjar digital delaktighet bland äldre genom att närma sig det digitala genom olika intressen. På webbsidan beskriver de hur de kopplar det digitala till exempelvis matlagning, trädgård, hantverk och relationer genom att lära sig hur man hittar trädgårdsinspiration på Pinterest, hittar handarbetsinstruktioner på Youtube, beställer mat på nätet, gör videosamtal till barnbarnen eller hittar gamla bekanta via sociala media.

Ett annat exempel är det digitala sommarlägret som ordnades i Svenska folkskolans vänners regi sommaren 2020. Jag hade själv det stora nöjet att få vara med under hela processen tillsammans med flera finlandssvenska organisationer för att skapa ett mångsidigt digitalt innehåll inom allt från pyssel, musik och gymnastik till teater, fiske och programmering för nästan 150 barn. Det var något som ingen av oss hade gjort tidigare, så det hela genomfördes med en rejäl dos Pippi-attityd: “Det har jag aldrig provat tidigare, så det klarar jag säkert”. Men som så ofta blir summan mer än de olika delarna, och erfarenheten visade verkligen på Svenskfinlands styrka. Vi är små, men tillsammans kan vi åstadkomma mycket.

Den fria bildningen har också potential att spela en betydande roll i att engagera allmänheten i de mer icke-uppenbara delarna av digital kompetens. Sitras enkät om *Livslångt lärande i Finland 2019* (Sitra, 2020) visade att finländare är ett kunskapsörstigt folk: vi lär oss gärna oberoende av ålder och det som driver oss är viljan att växa och utvecklas som människa, njutning och intresse för nya saker. Att få in digitala inslag och frågeställningar i deltagarnas egna intresseområden kan därför vara en väg framåt. Frågorna kan likaså vara ointressanta att tackla på egen hand, medan möjligheten att göra det tillsammans med andra kan vara mycket mer intressant.

”

Att vara digitalt kompetent och delaktig förutsätter därför kontinuerligt lärande oberoende av livssituation, och i detta arbete utgör den fria bildningen en viktig aktör.

Genom att till exempel ordna studiecirklar eller kurser på teman som algoritmer, källkritik på nätet eller artificiell intelligens kan vi låta människor mötas för att diskutera den utveckling som sker och därmed minska avståndet till ett allt mer digitalt samhälle. Flera organisationer har publicerat kurs- eller diskussionsmaterial som man kan dra nytta av, såsom *Digiteket*, *Internetstiftelsen*, *Digitala jag* och *Svenska YLEs digiträning*. Man behöver inte heller vara expert för att hålla i trådarna för denna typ av verksamhet; det finns som sagt sällan rätt eller fel svar. Det viktiga är att problematisera, bolla tankar och söka svar tillsammans.

Från skutt till resa

Redan för 2500 år sedan konstaterade filosofen Heraiklos att förändring är det enda konstanta, och samhällsförändringar har genom historien fört med sig nya kompetensbehov. I min bokhylla finns flera böcker som jag regelbundet återkommer till, och en av dem är *The Inevitable* av **Kevin Kelly**. I den beskriver han hur vi alla idag är “endless newbies” som alltid kommer att behöva lära oss något nytt. Behoven förändras i takt med att samhället förändras, verktyg utvecklas, tjänster uppdateras och nya möjligheter ser dagens ljus, men vi blir aldrig “klara”.

Att vara digitalt kompetent och delaktig förutsätter därför kontinuerligt lärande oberoende av livssituation, och i detta arbete utgör den fria bildningen en viktig aktör. Det talas ibland om att vi behöver göra ett digiskutt, men i stället borde vi sikta in oss på en digiresa. Visst behöver vi ofta, likt Hedvig Hök, skutta upp på cykeln och reda ut en sak i taget, men då utveckling sker är det resan över tid som håller oss uppdaterade och ger ett helhetsperspektiv.

* *Susanna Björkell*

Susanna Björkell jobbar som läromedelschef vid Utbildningsstyrelsen. Utbildningsstyrelsen kompletterar de kommersiella förlagens läromedelsutbud genom att ge ut läromedel för små undervisningsgrupper. Susanna tror på jämlika möjligheter till utbildning och livslångt lärande samt inspireras av en jämlik, inkluderande och hållbar framtid.

Jämlik tillgång till digitala läromedel en väg till ett demokratiskt samhälle

Digital kompetens är en nödvändighet i människans liv idag för att trygga demokratin. En digitalt kompetent människa kan vara en aktiv del av samhället.

Med min text vill jag ge en inblick i läromedlens betydelse för ett jämlikt lärande, där digital kompetens ingår. I och med det exceptionella året 2020 med distansundervisning i skolorna tog både lärare och elever ett stort digitalt språng och behovet av digitala läromedel växte. Jag vill belysa några aktuella frågor kring läromedel i Svenskfinland och ge en inblick i varför digitala läromedel behövs. Vilka fördelar erbjuder de med tanke på tillgänglighet och elever som behöver stöd?

I våra läroplansgrunder står det att digital kompetens är både ett mål och ett medel för lärande. Alla behöver kunna använda apparater och program, förstå vikten av datasäkerhet och vara delaktiga i och påverka samhället. Men digital kompetens innefattar också att använda digitala material som ett medel för lärande. Förutom digitala verktyg och program samt autentiska texter behövs också särskilda för inlärning designade material, digitala läromedel.

Digitala läromedel fungerar som en bro till ett multilitterärt lärande där eleven och läraren kan använda omgivningen på ett helhetsmässigt sätt för inlärning. Målet är att kunna evaluera kvalitet och tillförlitlighet i den information som finns i omgivningen. Sett som en bro till ett hållbart liv i en digital miljö är tillgången till digitala läromedel en jämlikhetsfråga.

”

*Vi behöver göra
läromedel utan
onödiga hinder.*

FOTO: HANNELE LUHTASELA

Relevant för ett jämlikt lärande är hur de digitala läromedlen är uppbyggda. Vi behöver göra läromedel utan onödiga hinder. Hur bygger vi upp digitala läromedel som är tillgängliga och således stärker jämlikheten?

I texten använder jag ordet *elev* för att göra den läsarvänlig och syftar med det på elever i grundskolan men också på andra lärande i exempelvis yrkesutbildningen (jfr. finskans *oppija*). Jag går i texten inte närmare in på i vilken mån det finns teknisk utrustning i skolorna, det är en annan diskussion.

Jämlik tillgång till digitala läromedel för att trygga jämlikt lärande

En viktig förutsättning för ett jämlikt lärande är en jämlik tillgång till läromedel. Undervisning baserar sig alltid på läroplanen. Men det är nästan omöjligt att som lärare inte styras av det läromedel man använder.

Ett bra läromedel är en konkretisering och en tillämpning av läroplanen, både dess läroämnesspecifika innehåll och dess pedagogiska anda. Det är designat så att det stöder målgruppens inläring och underlättar lärarens jobb. Gemensamt för alla läromedel, oberoende av format, är att innehållet är pedagogiskt uppbyggt och fungerar mångsidigt och flexibelt. Innehållet behöver ha en logisk struktur och en tydlig hierarki, det vill säga det viktigaste kommer tydligt fram. Eleven ska genom att titta på bilderna kunna förutse innehållet. Läromedlet ska också hjälpa eleven att sätta stoffet i ett relevant sammanhang, samt sporra till reflektion kring det egna lärandet. Det här kallar jag *den pedagogiska basen* i ett läromedel; den är densamma, oberoende av läromedlets tema, format och målgrupp.

Jämlikhetsproblem uppstår i och med att alla undervisnings- eller elevgrupper inte har tillgång till läromedel. I Finland har vi inom läromedelsfältet ett begränsat elevunderlag, vilket betyder att det finns många små undervisningsgrupper där lönsamheten för förlagen är knapp. Problematiken drabbar Svenskfinland särskilt, vi har flera små undervisningsgrupper som saknar läromedel och dessutom minoriteter inom minoriteten där behovet av läromedel är akut.

Utbildningsstyrelsen kartlade bristerna i läromedelsutbudet i Finland i slutet av år 2020. Enkäten riktade sig till både finsk- och svenskspråkiga lärare i Finland. Antalet svenskspråkiga lärare som besvarade enkäten var 287 (50 % av svaren gällde den grundläggande utbildningen, 17 % gymnasieutbildningen och 27 % yrkesutbildningen).

En lärare som inte har tillgång till ett läromedel som uppfyller hans kriterier blir tvungen att skapa sitt eget undervisningsmaterial.

Resultatet visar att det finns många små undervisningsgrupper som helt saknar läromedel eller där läromedlen är föråldrade (i kartläggningen tog man inte ställning till kvaliteten på befintliga läromedel). Resultaten kan sammanfattas med att det finns stora behov av läromedel för specialundervisningen, för en del valbara kurser samt för elever med invandrarbakgrund. Tydligt blev också att läromedelssituationen inom yrkesutbildningen är svag.

Kartläggningen innehöll också en fråga om läromedlets format. Det visade sig finnas ett behov av digitala läromedel överlag. Särskilt inom gymnasie- och yrkesutbildningen är behovet stort; eftersom de studerande har en egen dator är det praktiskt lätt att använda allt mer digitala läromedel.

Övergången från tryckta till digitala läromedel är en lärarik och utmanande resa för läromedelsförlagen. Digitaliseringen erbjuder stora möjligheter men det är en utmaning att identifiera de lösningar som både stöder inläringen och underlättar lärarens arbete. Vad säger vetenskapen? Vi behöver gemensamma vetenskapsbaserade kvalitetskriterier för digitala lärresurser. Det framkommer i undervisnings- och kulturministeriets utredning *Den svenskspråkiga utbildningen i Finland* (mars 2021) och i artikeln i Mustread ”*Oppimateriaalit ovat niin kehittyneitä, että ne oikeasti tukevat opettajan työtä*” – *näin koulujen digiloikka tehtiin ja tämä siitä opittiin* (maj 2020).

Att producera digitala läromedel kräver stora satsningar och inkomsterna har hittills varit osäkra. Därför är det en utmaning att producera dessa för mindre målgrupper. Det leder till att mindre undervisningsgrupper riskerar att inte få tillgång till digitala material av god kvalitet.

Det är viktigt att minnas att avsaknaden av läromedel inte bara drabbar eleverna utan också lärarna. En lärare som inte har tillgång till ett läromedel som uppfyller hans kriterier blir tvungen att skapa sitt eget undervisningsmaterial. Det här är tyvärr vardag för många lärare i Svenskfinland.

I utredningen *Den svenskspråkiga utbildningen i Finland* (2021) konstaterar Gun Oker-Blom att det behövs en egen lösning för Svenskfinland i anknytning till digitala läromedel. Oker-Blom rekommenderar att vi söker lösningar och synergier kring de digitala läromedel som gjorts i de andra nordiska länderna.

Det här är motiverat eftersom Svenskfinland i och med sin minoritetsstatus i Finland inte kan utnyttja samma lösningar som på finskt håll i Finland.

Varför behöver alla ha tillgång till digitala läromedel?

Länge pågick en diskussion som ställde digitala och tryckta läromedel mot varandra. Idag har de flesta nog övergivit tanken på att ett läromedel per definition är bättre som antingen digitalt eller tryckt. Kravet på att *den pedagogiska basen* fungerar kvarstår. Men läroplanen påbjuder att lärarna ska stärka elevernas digitala kompetens och då är det viktigt att de erbjuds bra redskap för det, bland annat läromedel. För inläringen erbjuder digitala läromedel tydliga fördelar: de aktiverar, är multimodala (med text, ljud, bild, film, med mera) och kan uppdateras.

Det finns några huvudtyper av digitala läromedel. Kategoriseringen är inte heltäckande och läromedelshelheter kan innehålla element av olika typer.

- Drillande läromedel är enkla program vars idé är att låta användaren öva på enkla uppgifter genom drillning. Samma enkla övning upprepas många gånger. Den här typen av program lämpar sig väl för att till exempel öva huvudräkning, multiplikationstabellen eller glosor inom språk. Användaren får direkt respons (rätt/fel), vilket också stödjer inläringen.
- Spelliknande läromedel är helheter som användaren förväntas ta sig igenom genom att ta reda på och utföra uppgifter. Stoffet är inbyggt i en helhet och steg för steg tar sig användaren an nytt stoff i egen takt.
- Interaktiva läroböcker är digitala läromedel som tydligast påminner om den traditionella läroboken. Läromedlet kan innehålla aktiverande uppgifter, länkar till betrodda källor, filmer som presenterar innehållet mångsidigt, kontrollfrågor som hjälper eleven att följa upp sin egen inläring.
- Simuleringar är läromedel som är uppbyggda som situationer i en digital miljö. Här får användaren sätta sig in i en viss situation och genom att göra olika val se följderna av valen. Simuleringsprogram kan till exempel användas inom yrkesutbildningen för att träna en säkerhetsprocedur för en arbetsmaskin. Upplevelsen kan förstärkas med virtuell eller förstärkt verklighet (jämför engelskans *virtual reality* eller *augmented reality*).

En fördel med inbyggda individuella lärtiggar för elever som behöver särskilt stöd är att man kan gå vidare i egen takt.

Utöver tydliga fördelar för eleven kan digitala läromedel också ha ett integrerat verktyg för lärandeanalytik där läraren enkelt kan följa med gruppens inlärningsprocess. Läraren upptäcker om en viss uppgift är svår för många och kan reagera på det genom att gå igenom stoffet igen. Läraren upptäcker också lätt om någon elev har särskilda svårigheter och kan erbjuda individuellt stöd. Det här frigör tid och resurser för att se och bemöta eleverna. En kartläggning av läromedelssituationen i Finland som gjordes av Utbildningsstyrelsen år 2019 (Fakta Express 2B/2020) visar dock att användning av lärandeanalytik är begränsad eftersom den inte finns tillgänglig i många läromedel.

Hur kan digitala läromedel gynna elever som behöver särskilt stöd?

Genom en väl genomtänkt planering av ett digitalt läromedel kan vi göra läromedlet tillgängligt för olika typer av elever, av vilka många är elever i behov av särskilt stöd. Vi behöver beakta möjligheten till multimodalitet, individuella lärtiggar samt läromedlets funktionalitet och språk.

Multimodalitet

Ett multimodalt läromedel består av innehåll i olika format (till exempel text, bild, film, ljud). Idag är det vanligt att textböcker finns tillgängliga som ljudfiler. En elev med till exempel dyslexi kan ha lättare att ta till sig text som är uppläst. För en elev med stark visuell förmåga är det bra med bilder och filmer.

Möjligheten att lämna in svar som en bild eller en inspelad film eller ljudfil gynnar elever som har svårt att producera egen text. En elev med invandrabakgrund kan ha nytta av bilder och text som stöder varandra och hyperlänkar som tar eleven vidare till mer information om ett fenomen eller ett begrepp.

Det finns talsyntesprogram som producerar syntetiskt tal utgående från en digital text. Dessa program går att använda på de flesta apparater och det underlättar läsningen för många. Alternativtext är en beskrivning av bilden som lagras bakom bilden i det digitala materialet. Alternativtexten gör att elever med synnedsättning kan ta till sig det illustrativa innehållet eftersom talsyntesprogram läser upp också alternativtexter.

Individuella lärtiggar

Individualisering kan i digitala läromedel förverkligas så, att eleven på basen av hur hen svarar i en uppgift får en följdfråga som är lättare, lika svår eller svårare. Den här typen av läromedel gynnar elever som behöver många upprepningar innan de är beredda att gå vidare i stoffet men också elever som behöver gå vidare snabbt och få utmaningar.

För en tid sedan deltog jag i planeringen av ett tryckt läromedel i matematik. En av frågetecknen vi stötte på var just att olika elever har så olika behov av drillning. En elev som behöver få öva många gånger för att få något att sitta, behöver många sidor av likadana uppgifter i en bok, medan en elev som inte behöver så mycket upprepning skulle bli uttråkad. I digitala läromedel är det smidigare att bygga helheter som passar fler.

En fördel med inbyggda individuella lärtiggar för elever som behöver särskilt stöd är att man kan gå vidare i egen takt. Jämförelsen mellan kamraterna i gruppen är inte så påtaglig i ett digitalt läromedel som individualiserar. Särskilt för elever som behöver stöd kan det vara viktigt att inte behöva känna sig långsam eller använda en särskild bok.

Läromedlets funktionalitet

För att bygga upp ett digitalt läromedel använder man ofta färdiga uppgiftsmotorer och modellbotten, eftersom det är mycket resurskrävande att göra ett läromedel från grunden. Det är jätteviktigt att dessa färdiga modeller är anpassade också till elever med särskilda behov.

Läromedlet behöver vara logiskt uppbyggt så att eleven intuitivt kan navigera i det och hitta tillbaka till startsidan. Det behöver finnas möjlighet att bestämma storleken och kontrasten på texten. Hastigheten behöver kunna justeras så att också en elev med långsam motorik kan använda läromedlet.

Läromedlets språk

Man uppskattar att 11–14 procent av befolkningen i Finland är i behov av lätt språk för att kunna tillgodogöra sig information. Utöver det kan en större del av befolkningen ha nytta av lätt språk i vissa situationer.

Utbildningsstyrelsens kartläggning över brister i läromedelsutbudet (2020) visade att det på alla utbildningsnivåer finns ett stort behov av lättlästa läromedel. Lättläst språk riktar sig till personer som har någon form

av lässvårigheter. Det ska vara särskilt lätt att läsa, med bland annat korta meningar och enkla ord.

Även om man i kartläggningen nämnde lättlästa läromedel är det troligt att läromedel på klarspråk skulle underlätta för största delen av eleverna. Klarspråk riktar sig till alla, det är vårdat och enkelt med okomplicerad meningsbyggnad och klara samband mellan meningarna. Informationen presenteras i en ordningsföljd som är logisk för läsarna och med ord som läsarna kan förstå. I ett läromedel är det särskilt viktigt att språket stödjer förståelsen av orsak och verkan.

Det är ändå viktigt att inte förenkla så att svåra ord och begrepp helt och hållet faller bort. Svåra ord och begrepp behöver förklaras. I ett digitalt läromedel kan vi ge tillgång till en förklaring av ett begrepp eller ett skeende till den som behöver det, utan att göra texten tung och svårläst.

Jämlikt lärande och delaktighet är till för alla

Läromedelsituationen idag är inte jämlik och det råder en stor efterfrågan också på digitala läromedel, särskilt inom gymnasie- och yrkesutbildningen. Det drabbar elever, och innebär extra arbete för lärare.

För att råda bot på läromedelsbristen och samtidigt se till behovet av digitala läromedel, behöver aktörerna på det finlandssvenska läromedelsfältet hålla kontakt för att effektivt komplettera varandras verksamhet. Vi behöver lyssna på vetenskapen för att identifiera de digitala läromedlens styrkor med tanke på lärandet och undervisningen. Det behövs gemensamma vetenskapsbaserade kvalitetskriterier för digitala lärresurser.

Digitala läromedel kan gynna elever som behöver särskilt stöd. Genom att i planeringsskedet fästa uppmärksamhet vid multimodalitet, individuella lärtiggar samt läromedlets funktionalitet och språk kan vi göra digitala läromedel tekniskt och kognitivt tillgängliga.

I en diskussion i samband med den virtuella Educa-mässan i januari 2021 diskuterade experter på specialpedagogik och delaktighetsfrågor just jämlikt lärande i läromedel. De sade bland annat att tillgänglighet inte är en satsning för de svaga i vårt samhälle. Tillgänglighet är allas ansvar och till för alla. Tanken om att bygga broar för att göra alla delaktiga i samhället är aktuell och en viktig del av arbetet med läromedel.

* Päivi Lipponen

Päivi Lipponen är filosofie doktor och studerande inom utbildningsprogrammet för experter på digitalt lärande och digital undervisning vid Helsingfors universitet.

Skolans digitala språng kräver en ny sorts pedagogik

Yuval Noah Harari skriver om förändring i sitt verk *Sapiens: en kort historik över mänskligheten*. Om en bonde som levde på medeltiden hade sovit i 500 år och vaknat upp till glädjeronen från Columbus sjömän när skeppet återvände från sin upptäcktsresa, skulle han inte ha bekymrat sig desto mera utan kunnat leva vidare i den värld som omgav honom. Men om en av Columbus sjömän uttröttad efter resan hade sovit i 500 år och vaknat till ringsignalen från en Iphone på 2000-talet, skulle han ha trott att han hade hamnat i helvetet eller åtminstone på ett ställe där han inte längre visste hur han skulle bete sig. Vi är mitt inne i en sådan förändring: det stora digitala språnget.

Sedan några år tillbaka är vi vana vid de tjänster som smarttelefonen erbjuder och som vi inte kan "leva" utan. Enligt Moores lag fördubblas utvecklingstakten för mikroelektroniken vartannat år. Vi lever i en förändring som utnyttjar artificiell intelligens, tingens internet, robotik och virtuell verklighet. Över hela världen påverkas arbetet, ekonomin, den sociala ordningen och det politiska systemet.

Skolans uppgift är att fostra folket

Skolväsendet är statens verktyg för att fostra folket och förnya arbetskraften. Jag ser det som ytterst viktigt att skolväsendet och lärarna i god tid för över sådana färdigheter och kunskaper till de unga som de behöver för att klara sig i den framtida världen. Den stora utmaningen ligger i att dagens skolelever kommer att vara kvar i arbetslivet ännu om 60 år. Men vet vi ens hur världen ser ut om 10 år?

”

Vi lever i en förändring som utnyttjar artificiell intelligens, tingens internet, robotik och virtuell verklighet.

FOTO: PRIVAT

Om vi vill att Finland ska klara sig i framtiden måste vi in ta en helt ny hållning inom utbildningspolitiken. Man kan inte betrakta skolan som enbart ett verktyg för att förebygga social utslagning eller sola sig i Pisa-resultatens falnande glans.

Vi har det finländska skolväsendet att tacka för vår starka ekonomiska tillväxt, uppbyggnaden av välfärdsstaten och de demokratiska institutionernas stabilitet. Vi har haft en tradition av att utveckla skolväsendet till att svara på tidens utmaningar. Nu när vi ska övergå till en värld efter pandemin, där den gröna omställningen är verklig och digitaliseringen ångar på, måste vi åter se över skolväsendets resurser. De måste tryggas på ett sätt som innebär att den finländska skolan förmår vara en budbärare för framtiden och leda förändringen. Vi har nytta av detta nationellt, men vårt kunnande har värde även internationellt.

När samhället förändras måste skolan förändras först av allt

Runtom oss tar hela samhället ett digitalt språng. Digitaliseringen innebär en förändring av funktionssätten med utnyttjande av digital teknik, vilken förbättrar tjänsternas effektivitet och kvalitet samt omformar dem och skapar helt nya tjänster. Dessa förändringsprocesser sker inte i ett vakuum utan i växelverkan med hela den globala världen. **Tiina Korhonen** konstaterar att livet och ekonomin i det digitala samhället styrs av sociala nätverk, vilket betyder att förmåga till växelverkan och samarbete är ytterst viktig i digitaliseringen.

Jag ska förenklat presentera vad skolans digitala språng innebär. Det förutsätter nya maskiner, lärmiljöer, inläring av framtidsfärdigheter och en ny sorts pedagogik. Eftersom vi inte vet hur framtiden kommer att se ut måste vi i stället för utantillkunskap lära våra barn sådana färdigheter som hjälper dem att bygga upp sitt kunnande.

Det digitala språnget innebär att man måste införskaffa nya maskiner och lärmiljöer. Undervisningsteknologin utvecklas kontinuerligt och läroböckerna digitaliseras. Påskyndade av coronaepidemin har lärarna övergått till att undervisa i virtuella klassrum, som fungerar i Zoom, Google Classroom och Moodle. I dessa träffas man på samma sätt som i de gamla klassrummen. Samtidigt kan man se videor på nätet, dela material, dela in sig i smågrupper, hålla frågesporter, ordna snabbgallupar, läsa läroböcker, skriva essäer tillsammans och sammanställa videoklipp, men allt är bara behändigare än från katedern.

Eftersom vi inte vet hur framtiden kommer att se ut måste vi i stället för utantillkunskap lära våra barn sådana färdigheter som hjälper dem att bygga upp sitt kunnande.

Under grundskolans lektioner lär sig eleverna att programmera och att bygga robotar.

Elevers kunskaper och bedömningen är mera personlig. På distans kan man ordna schemalagda prov, mäta koncentrationen och avslöja kopiering. Provet kan programmeras så att det rättar sig självt. Bedömningen registreras som personlig feedback och resultaten statistikförs.

2000-talets färdigheter ska läras ut med hjälp av datorer och digitala lärmiljöer

Nya maskiner och lärmiljöer är viktiga verktyg för att bygga upp de färdigheter som behövs i framtiden. 2000-talets förmåga är enligt **Vilhelmiina Harju** tankeförmåga där man hittar på nya lösningsmodeller och löser problem (se artikeln *Tulevaisuuden taidot oppimisen lähtökohtana* som handlar om framtidens färdigheter som utgångspunkt för inläringen). När det gäller arbete lyfter hon fram förmåga till samarbete och växelverkan. Även de verktyg som används i arbetet utgör enligt Harju färdigheter för framtiden, det vill säga informationsläskunnighet, förmåga att använda datorer och mobila enheter samt förmåga till ansvarsfullhet, vilken bygger på förmågan till ett aktivt medborgarskap.

Förutom färdigheterna bör man även fundera på sakinnehållet som ska undervisas. När världen förändras omkring oss måste vi avgöra vad som är viktig information. Tidigare fanns det mindre information och inläringen gick ut på att lära sig saker utantill. Nu samlas det enorma mängder information och inläringen handlar om informationsanalys. Till och med vår förståelse av vad som är allmänbildning förändras. Klassisk litteratur går hand i hand med kodning.

I fråga om detta är gymnasiets nya läroplan GLP ett strålande styrinstrument. Den betonar undersökning och förståelse av olika fenomen. Av ett splittrat informationskaos bildas förståelse för helheten eller fenomenet. Medan man under gymnasielektionerna i ekonomi tidigare pluggade in

produktionsfaktorer och mätare för ekonomisk tillväxt talar man i dag om ekonomisk tillväxt som fenomen. I Kasaberget i Grankulla har man gått ännu längre. Undervisningen styrs av en vision som inte basunerar ut *Världens bästa* eller *Framtidspionjär*. Kasavuoren koulus vision är ”ett gott liv”, vilket uppstår genom samverkan. Skolans verksamhet grundar sig på värden som man kommit överens om gemensamt, och dessa värden är mänsklighet, vägkost för ett gott liv, elevcentrering, helhetsskapande inläring, lugn takt, inlärningsglädje och framgångskänslor. Utifrån detta har man skapat läsårsteman och en färdighetskarta för den grundläggande undervisningen. Dessa färdigheter tränas under alla ämneslektioner. Som tema har man haft inlärningshelheten Familjen i samhället, där ämnena var hälsokunskap och samhällslära, och inlärningshelheten Mina rötter, där ämnena var samhällslära, modersmål, geografi och slöjd.

En ny elevcentrerad pedagogik är kärnan i allt

Man åstadkommer inget märkvärdigt med maskinerna, sakinnehållet och färdigheterna utan en ny sorts pedagogik, det vill säga hur eleven ska tillägna sig och lägga på minnet det som lärs in. För att sammanfatta så ska kunskaperna och färdigheterna integreras i undervisningen genom en elevorienterad pedagogik, genom att man drar nytta av 2000-talets kärnfärdigheter, utvidgar undervisningen till världen utanför klassrummet och använder den senaste tekniken.

Tänk om man fick ta hjälp av en bok i en provsituation och provet betraktades som en inläringssituation och inte som en del av bedömningen. Med hjälp av Googleverktygen kan man programmera in en ny fråga efter ett felaktigt svar, vilket kräver att eleven tänker om och inser vad som är det rätta svaret. I den verkliga världen tar vägen aldrig slut och man måste bara kunna lägga om rutten mot målet.

Utbildningsstyrelsen satsar också på att man ska kunna mäta och bedöma eleven rätt. Den unga ska inte vara en sjundeklassist om det egentligen är en åttondeklassist. Skolelevens kunskapsluckor kartläggs och som resultat vet eleven vad han eller hon inte kan. I fostran som utgår från elevens styrkor talar man inte om elevens svagheter och brister, utan man kartlägger hans eller hennes kunskaper. Goda egenskaper, såsom klokhet, mod, mänsklighet, rättvishet, måttfullhet och andlighet, kan realiseras tillsammans med olika

Skolans verksamhet grundar sig på värden som man kommit överens om gemensamt, och dessa värden är mänsklighet, välgång för ett gott liv, elevcentrering, helhetsskapande inläring, lugn takt, inläringsglädje och framgångskänslor.

karaktärsstyrkor. I en positiv pedagogik är välmående inte en biprodukt, utan något man kan lära sig.

Genom digitalt berättande utvecklas elevens förmåga till kritiskt tänkande och arbetet utförs i grupp. Man tar ansvar, löser problem och utvecklar mediäläskunnigheten, kreativiteten och innovativiteten. Digitalt berättande möjliggör elevcentrerad inläring. Inläringen sker inte bara i klassrummet eller på en digital plattform, utan den sker i växelverkan mellan platserna och individerna.

Klimatförändringen och andra otrevliga problem väntar på sin lösning. Innovationer är idéer om hur man kan tänka eller göra saker annorlunda. I uppfinningspedagogiken kombineras saker på olika sätt och slutresultatet är alltid annorlunda. För att tänka annorlunda krävs det kreativitet, vilket inte är en egenskap utan en förmåga som man kan lära sig. Kreativiteten kräver en atmosfär som tillåter kreativa lösningar, vilka till en början kan kännas stolliga. Det är en utmaning för elevernas samarbetsförmåga att inte skjuta ner en knasig idé.

Eleven måste kunna vänta på framgång

Inläring kräver motivation och självledarskap av den unga. Eleven måste kunna styra sin egen verksamhet så att han eller hon vågar försöka, misslyckas, spränga sina egna gränser och lyckas. Det är viktigt att eleven klarar av att vänta på framgång. **Lotta Uusitalo-Malmivaara** konstaterar att tilltron till den egna förmågan är kopplad till vilken uppfattning man har av sig själv som inlärare, modet att övervinna rädslan för misslyckande, konsten att hantera tid, be om hjälp och att hjälpa andra. Det måste finnas uthållighet att fortsätta med något även om man stöter på problem. Personer med stor tilltro till den egna förmågan tar sig an uppgifter med attityden att de kommer att klara av dem. De får erfarenhet och presterar bättre. Så enkelt är det att få barn att uppleva att de lyckas.

Digitaliseringen är beroende av lärarens pedagogiska kunnande i och med att det i slutändan är läraren som väljer hur eleven ska studera och vilka verktyg som används. Lärarnas kunskaper varierar och de regionala skillnaderna är förmodligen stora, eftersom undersökningar har visat att lärarnas fortbildning har varit sparsam. För att läraren ska klara av förändringar krävs det att han eller hon har motivation att stiga ut ur sitt eget kunskapsfält. Det kräver tid att satsa på sitt eget kunnande och förmåga att förändra sin egen arbetsbeskrivning. Eleverna får alltså väldigt varierande undervisning beroende på vilken skola de går i.

En innovativ skola är lösningen

Tiina Korhonen, **Jari Lavonen**, **Minna Kukkonen** och **Kati Sormunen** skapar en vision om framtidens skola som ett alternativ till dagens skola. I den innovativa skolan är eleverna, skolans personal, föräldrarna och samarbetspartner uppfinnare och utvecklare. Utöver undervisningsarbetet ser skolpersonalen visioner och målsättningar, utvärdering av resultat och kvalitetssäkring som en del av sitt arbete. Då är inläringen kollektiv och skolans verksamhet påminner om en sakkunnigorganisation.

Källor:

Tiina Korhonen och Kaiju Kangas: *Keksimisen pedagogiikka*

Hannele Niemi och Jari Multisilta: *Rajaton luokkahuone*

Hannele Cantell och Arto Kallioniemi: *Kansankynttilä keinulaudalla. Miten tulevaisuudessa opitaan ja opetetaan?*

* *Tommy Pohjola*

Aleksi Ojala är en musikpedagog, forskare, läromedelsförfattare, solist, låtskrivare och musikproducent från Helsingfors. Han jobbar för tillfället som universitetslektor i musikdidaktik vid Helsingfors universitet. Ojala har gett ut två soloskivor för Universal Music Finland och skrivit hitlåtar för andra artister. Hans tredje soloalbum *Retrospektiv* publiceras hösten 2021.

Närpå magiska möten också digitalt

En grupp unga, entusiastiska människor samlas i klassrummet för att spela musik tillsammans. Akustiken är gemensam och känslan av samhörighet stor. Digitalt är det mötet svårslagbart.

Musikundervisningen kämpar med samma utmaningar som så många andra utbildningar under pandemin. Mycket behöver göras på distans. Och mycket kan göras på distans, säger **Aleksi Ojala**, universitetslektor i musikpedagogik vid Helsingfors universitet.

– I dag är många fiffiga musikprogram på nätet tillgängliga för studerande. Programmen finns i moln och behöver inte laddas ned. De är inte bundna till operativsystem eller en viss sorts datorer och smarttelefoner. Bara att surfa till rätt adress, alltså.

Annat var det i internets begynnelse och särskilt lite senare då utvecklingen nått så långt att det skulle laddas ned applikationer på datorer och mobiler. Det kändes inledningsvis som en revolution, men musikapparna kunde kosta pengar och vara skraddarsydda för en viss sorts datorer. Det var inte en jämlik situation för unga studeranden. De kunde också känna att applikationer som är ämnade för studier slösar på den dyra telefonens begränsade minneskapacitet.

– Det jag fortfarande behöver beakta är att alla inte har instrument hemma. Men också där hjälper teknologin. Datorns tangentbord till exempel kan användas som klaviatur, säger Ojala som i dag undervisar i huvudsak unga vuxna.

Åbobördige Aleksi Ojala, 47 år, har gått en lång väg från rockbanden i barndomens Joensuu till de akademiska studierna och undervisningen vid Helsingfors universitet. Trummorna som han först bankade hål i upptog allt mindre av både tid och intresse när Ojala insåg att pianot är ett bättre instrument för en låtskrivare.

”

På universitetet nära mitt arbetsrum finns ett trumset som jag spelar på ibland. Måste bara se till att inte störa någon annans viktiga skrivarbete, säger Aleksi Ojala som doktorerat i musikpedagogik.

FOTO: TOMMY POHJOLA

Men vi tar det från början. Början är viktig.

– Vi var några kompisar i lågstadiet som traskade in hos kommunens ungdomssekreterare som vi tyckte att skulle fixa oss en replokal.

Ungdomssekreteraren frågade vad bandet heter.

– Det hade vi inte tänkt på. Någon sa *Kynsi* (på svenska Klo eller Nagel) och så blev det.

I gymnasieåldern förbyttes spelningar i skolorna till festivaluppträdanden och gig som uppvärmare till mera namnstarka artister. Pop- och rockbanden som Alekski Ojala medverkade i var många. Det spelades också in skivor.

– Jag gillar all slags musik och skrev låtar redan i lågstadiet. Det gör jag fortfarande. Sammanlagt handlar det om tusentals sånger. Jag tror att olika artister och orkestrar har framfört mellan 100–200. Några tiotal av sångerna har spelats in och getts ut bland annat på Spotify.

Musiken var viktig och rolig att hålla på med, men skulle han kunna försörja sig på den? Nja, kanske inte. Men det fanns alternativ. Ett var att studera mera och fördjupa sig. Efter studietiden har Alekski Ojala själv haft elever i grundskolan, i gymnasiet och på universitetet. I dag är många av de studerande blivande lärare.

Efter en paus på nästan 15 år är Ojala i år aktuell med en soloskiva. Det känns bra.

– Jag har skrivit låtar, spelat instrument och producerat själv. Jag har jobbat ihop med några vänner. Ibland är det förstås utmanande att spela in och producera en skiva vid sidan av familjen och jobbet, säger Ojala som blev pappa till tvillingar år 2010.

Musikvetenskapens forskningsobjekt kan vara relaterade till vilken musikgenre, tidsperiod och kultur som helst. Metodiskt sett tar musikvetenskapen intryck inte bara av teorier och analysmetoder som gäller musik, utan även kulturforskning, filosofi, estetik, antropologi, historieforskning, sociologi, psykologi, genusforskning, medieteorier och datateknik. Inom vid musikvetenskapen Helsingfors universitet görs även dans- och röstforskning.

Det är den beskrivning som finns på humanistiska fakultetens nätplats.

I det som Alekski Ojala lär ut är den kreativa processen central. Och då är hans egna erfarenheter guld för de studerande. Ojala entusiasmerar och backar upp elevernas färdigheter och intressen.

Distanstudierna under pandemin kan ha snabbat på en utveckling som kanske nog annars också hade varit på väg när lärare och studenter har varit tvungna att tänka ut nya sätt att arbeta.

– Musikstudier erbjuder säkert intressanta fallstudier inom forskning om distansundervisning eftersom det handlar om att lära sig praktik och inte enbart läsa på teorier.

Teknologin har gått fram mycket och i verkligheten har alla nätuppkoppling.

En kungstanke är att lära ut olika inspelningsmetoder så att eleverna kan ladda upp egna musikfiler och dela dem i sociala medier för åtminstone kompisar och släktingar.

– Detta har blivit en ny betoning inom musikteknologin och den märks i mitt arbete och min forskning. Distanstudierna under pandemin kan ha snabbat på en utveckling som kanske nog annars också hade varit på väg när lärare och studenter har varit tvungna att tänka ut nya sätt att arbeta.

Från småbarnspedagogik till högskolestudier

Studier och många hobbyer har lidit av pandemin på ett sätt som inom idrott och musik syns som avhopp – ett stort antal unga har valt bort exempelvis fotbollslaget eller gitarrlektioner.

Hela 27 000 ungdomar yngre än 18 år valde att inte köpa licens i idrottsföreningar, enligt Finlands olympiska kommitté som jämför situationen med året innan Covid-19.

Utvecklingen som forskats i och bokförts har resulterat i larmrapporter: Riktningen är inte bra för samhället.

Möjligheterna är trots allt många både för dem som idrottar och musicerar. I Finland utbildas musiker på flera olika nivåer. Man kan börja med musik i förskolan och längre fram fortsätta med akademiska studier och forskning, som Alekski Ojala gjort.

Enligt Utbildningsstyrelsen undervisas musik vid 160 läroinrättningar runtom i Finland. Antalet studerande uppgår till 66 000 och det omfattar både allmän och fördjupad lärokurs.

Yrkesstudier i musik erbjuds vid 19 läroinrättningar på andra stadiet, åtta yrkeshögskolor och åtta universitet. Det finns totalt 4 300 yrkesstuderande i musik.

I Finland verkar dessutom över 10 000 körer, det finns ungefär 1 140 musikföreningar och tiotals musikläger hålls på över femtio orter.

Varje finländskt barn studerar ungefär 300 timmar musik i grundskolan.

I åtgärdsprogrammet *Musikvision 2030* som gavs ut kring årsskiftet påpekas att hela branschens finansiering behöver ses över.

Utgångsläget är inte hopplöst. Aleksi Ojala delar ändå larmrapporternas bekymmer och jämför med sin egen barndom.

– Antagligen finns det mycket annat i dag som tävlar om ungdomarnas uppmärksamhet samtidigt som barnen kan ha större beslutanderätt om sin egen fritid. I det läget är mera långsiktig verksamhet mindre lockande alternativ.

I framtiden ska läroanstaltena samarbeta och bli bättre genom en digitalisering av musikutbildningens tillgänglighet, mångfald och hållbara framtid, heter det i *Vision 2030*.

Vid Helsingfors universitet märks digitaliseringen bland annat genom att musikstudier tillgängliga till en stor databas med flera tusentals kurser och föreläsningar. Det ger den studerande möjlighet att gå på djupet och även lära sig mera på egen hand.

– Det är suveränt för den som blir ivrig och vill köpa ett eget instrument, till exempel en gitarr.

Som lärare bygger Aleksi Ojala upp lektionerna så att eleverna i förväg bekantar sig med ämnet som sedan tillsammans diskuteras på nätet.

– Förut gjorde vi kanske så att en undervisningsvideo spelades upp först under lektionen då vi träffades. Nu kan eleven göra hemuppgifterna i lugn och ro i förväg. Den gemensamma tiden kan sedan utnyttjas till annat. Vi kan till exempel spela musikstycken för varandra och kommentera dem. Lektioner kan pågå i nivågrupper helt enligt elevernas färdigheter och behov, säger Aleksi Ojala.

En avigsida av distansstudierna är att den som vill vara på latsidan har större möjligheter att göra det utan att framstå som ett utropstecken. I en fysisk lektions-sal är det svårare att gömma sig och syssla med annat.

Teorier och tentamen som bygger på litteratur är en ofrånkomlig del även av universitetsstudier i musik. Vid sidan av att läsa teori gäller att lära sig om rytmer och melodier och hur placera dem i rätt ordningsföljd.

– Det är en poäng i min undervisning att man kan lära sig om musik genom att skapa själv. Vi tittar också på inspelningsmetoder det vill säga producerandet.

Det viktigaste är att vara kreativ. Allt det här håller också mig alert och pigg, säger Aleksí Ojala.

Det finns ett krus till med distansstudier då allt inte går att överföra från det fysiska till det digitala klassrummet. I ungdomen kanaliseras mycket energi och vilja till instrumenten i skolan eller replokalen.

– Och vi ska inte glömma ljudet! Det är en viktig aspekt i sammanhanget, ler Aleksí Ojala.

Han vet vad han talar om.

– Som bäst är det magiskt att spela tillsammans i samma rum med samma akustik för alla. Den upplevelsen är svår att skapa på distans. En bra sak är att vi är alla tvungna att fundera på hur vi ska få det här att fungera.

* *Agneta Rahikainen*

Fil. dr Agneta Rahikainen f. 1963 är marknadsföringschef vid Svenska litteratursällskapet i Finland. Hon ansvarar över den finlandssvenska närvaron vid bokmässorna i Göteborg och Helsingfors samt jobbar med större marknadsföringskampanjer inom SLS. I fjol var hon huvudproducent för det digitala evenemanget Bokström. Hon är även verksam som fackboksförfattare.

Möten kring litteratur – digitala och fysiska

De flesta av oss var oförberedda inför allt vad coronapandemin förde med sig i början av fjolåret. Det handlade inte enbart om att vi plötsligt fick se bruket av munskydd som det nya normala utan också om att våra invanda sätt att ta till oss sociala aktiviteter, begränsades och förändrades. Plötsligt var riskhantering och säkerhet det som styrde våra liv, inte minst för dem som skulle planera litterära evenemang. Början av året är också den tid jag börjar planera bokmässor. Men hur ska man ordna en bokmessa då människor inte kan träffas fysiskt?

Fjolårets erfarenhet blev, att mycket som planerades aldrig blev av och blev det av så blev det något helt annat, och då i digital form. Under fjolåret lärde jag mig oerhört mycket om vad digitala lösningar kan föra med sig, av utvecklingspotential och möjligheter, av mångfald och förändringar men också av begränsningar.

Författaren på bokmässan

Idag hör det till författaryrket att uppträda inför publik. Och det finns uppenbart en stor publik som längtar efter att se och få höra vad författare har att säga, inte minst om det handlar om en speciell favorit. Helsingfors bokmessa har arrangerats i två decennier och är det största litterära evenemanget i Finland. Åbo bokmessa, liksom bokmässan i Göteborg, är ännu äldre och bokmässan i Frankfurt har faktiskt anor från medeltiden. Mässorna har varit en självklarhet inte bara för den bokälskande publiken utan i synnerhet för förlagen och för författarna. De är en del av det litterära ekosystemet, en plats för möten,

”

*Hur ska man ordna
en bokmessa då
människor inte kan
träffas fysiskt?*

FOTO: JANNE RENTOLA/SLS

För författarna är mässorna också ett sätt att möta läsarna, att träffa författarkolleger och framför allt en chans att prata om den senaste boken.

fysiska och mentala. Och på bokmässorna samlas bokälskarna i tiotusental – det finns en klar målgrupp och marknad.

Förlagens och bokmässearrangörernas behov är oftast kopplade till ekonomiska intressen. Det handlar om att fånga konsumenten, om behovet av synlighet för förlagets författare och deras nya böcker. Förlagen vet att litterära samtal leder till en ökad försäljning. För författarna är mässorna också ett sätt att möta läsarna, att träffa författarkolleger och framför allt en chans att prata om den senaste boken. Ur en social och mental aspekt är bokmässorna centrala för de flesta författare. Men det finns också författare som tycker bokmässor är jobbiga och helst vill undvika dem. Författarrollen har förändrats starkt från den tid då författaren uppfattades som ensamvargen med fjäderpennan till en person som slussas in i den mediala offentligheten, där den nya boken är aktuell i tre månader. Behovet att skriva och publicera sig finns kvar, men vad som händer med boken och dess författare har förändrats oerhört mycket sedan Runebergs tid.

Pandemiläget innebar en kris för många författare. Inte bara mässprogram inhyllades utan också andra, betalda uppdrag. Särskilt illa drabbades unga författare som precis debuterat och kanske sett fram emot att deras litterära karriär skulle ta fart. Och i det fallet har kanske inte det digitala hjälpt upp så mycket. Många arrangörer vill ha de redan kända författarna. Och de mindre arrangörerna har inte alltid haft ett tillräckligt digitalt kunnande för att göra evenemang på nätet, och kanske inte heller resurser eftersom också digitala läsningar medför kostnader. Och tusenpoängsfrågan för alla är hur hitta fram till publiken och marknaden i en värld som styrs av algoritmer och klick.

Bokmässan i digivärlden

Flera av höstens 2020 bokmässor gick in för digitala lösningar. Helsingfors bokmässa valde ut 150 program, varav 16 svenskspråkiga, som strömmades direkt från Mässcentrum i Helsingfors. Det betydde förstås att de flesta författare och böcker inte alls kunde uppmärksammas. Mässans program balanserar under

normala år mellan kommersialism och mångfald, men fjolåret förde med sig att mångfalden blev lidande. Barnprogrammen trillade helt bort, likaså de flesta program som riktar sig till skolorna.

Publika bokmässor är inte bara platser för litterära program och författarmöten utan också jättelika bokhandlar. En av attraktionerna för mässbesökarna är möjligheten att köpa böcker, inte bara årets aktuella, utan också ta del av specialerbjudanden och billiga äldre böcker. Det här är något som de digitala lösningarna för bokmässorna också försökte satsa på, men med varierande resultat. Men läsarna hittade ändå böckerna i andra forum, på nätbokhandlar, i stenfotsbokhandlar och på biblioteken, även om de sistnämnda också begränsades av pandemin. Försäljningen av böcker minskade inte under året, snarare tvärtom.

Den stora behållningen av mässornas digitala lösningar handlar förstås om att man kan nå ut till personer som aldrig satt sin fot på en fysisk mässa, kundunderlaget blir större. Det är lätt och bekvämt att följa litterära samtal digitalt, när samtidigt sitter hemma i soffan eller håller på med kvällens middag. I de flesta fall kan man också titta på samtalen senare, man behöver inte vara ute i realtid. Samtidigt finns det också en risk att man glömmer att titta, eller att man blir överväldigad av massan av program och har svårt att hitta fram. Och förstås är detta knutet till vars och ens digitala kunnande. Det finns en diskriminerande faktor i att övergå till digitala lösningar – alla har inte möjligheter att hitta fram. Det förekommer också en digital mättnad, något som jag som jobbar inom branschen ibland drabbas av. Det finns så mycket av vissa program, men ändå så lite av sådant som är ickekommersiellt, lågmält, nördigt och snårigt. Och ibland längtar jag mest efter att samtala med en fågel, på en kobbe ute i skärgården. Hjärnan behöver vila efter all digital *overload*.

Bokström

När det blev klart i fjol våras att Nordens största bokmässa, Bok & Bibliotek i Göteborg, inte skulle arrangeras fysiskt innebar det en lättnad för mig som ansvarar för den gemensamma finlandssvenska satsningen på mässan. Jag visste redan i maj att jag kunde fokusera på annat, sådant som kanske kunde bli av. Och det som alltmer började utkristallisera sig var det finlandssvenska digitala evenemanget Bokström som arrangerades den 4–6 december, som ett samarbete mellan Svenska litteratursällskapet i Finland och

FOTO: ANNA BETLEHEM/
SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

Hufvudstadsbladet. Det fanns en allmän begäran, inte bara från förlagens sida, att göra något gemensamt för att ge synlighet åt all den fina litteratur som produceras på svenska i Finland.

Men program som produceras för en scen på en fysisk bokmessa fungerar sällan digitalt. Det digitala formatet liknar tv och för att behålla intresset hos tittarna måste programmen antingen basera sig på kända personer som uppträder eller på aktuella och intressanta samtal som för med sig något nytt. Samtalen måste vara breda och tematiska för att hålla intresset uppe. Det krävs tekniskt kunnande av moderatorerna, vana att hantera inte bara ett samtalsflöde och form utan också frågor via en chat och samtal med någon via en länk på en skärm. Till synes ytliga saker, som hur människor är klädda, hur de sitter eller talar, spelar en roll i ett digitalt format, på ett annat sätt än på en fysisk scen. Om man medverkar per videolänk är det viktigt att man kammat sig och bäddat sängen, och att man inte sitter i motljus eller i mörker. Allt blir tydligare på en skärm, också alla misstag. Det är också viktigt att tänka på hur scenen eller studion ser ut, miljön är viktig, likaså rekvisitan; ingen vill titta på mikrofonsladdar som ringlar sig kring de medverkandes fötter som ormarna i en Indiana Jones-film.

Min största insikt som huvudproducent för Bokström handlar om just detta. Man kan inte lyfta in en överbliven programhelhet från Helsingfors bokmessa i ett digitalt format, det fungerar helt enkelt inte. Det blir ingen bra tv. Det behövs kunniga programledare och moderatorer, det behövs en scripta som håller reda på vilket inslag som kommer närmast, ljud- och filmtekniker som ser till att allt låter och ser ut som det ska. Det behövs en filmproducent som bygger upp helheten, vad som kommer först och vad som kommer sedan i sändningen, som ger klartecken när alla ska vara redo att köra. Det ska finnas någon som tänker på att alla ska ha lunchpaus, att scenen ser snygg ut, att det finns blommor och vatten åt dem och dessutom vatten åt alla som medverkar. Och för Bokström behövdes det också någon som tänkte på säkerhet och riskhantering, på utdelning av munskydd och personlogistik då inte fler än tio personer fick samlas på samma plats.

Det finns förstås flera fördelar med att arrangera digitala evenemang som Bokström. Man når ut över nationsgränser, programmen kan nå ut till hela världen. Bokström gick att genomföra då fysiska evenemang förbjöds och man kunde följa programmen live men också titta senare på Bokström.fi. Bokström

Kampen om synlighet är mördande och idag handlar marknadsföring inte om att det finns en tjock plånbok utan snarare om kunskapen att hitta rätt målgrupp i rätt kanal.

blev också ett roligt och nytt samarbete mellan olika aktörer på kulturfältet vilket ledde till bättre program, bättre sammanhållning och gemensam marknadsföring. Och nackdelarna? Ett virtuellt samtal ger inte samma känsla som det fysiska mötet, den sociala funktionen finns inte på samma sätt. Jag tror också att det är lättare att koncentrera sig då man lyssnar till ett fysiskt samtal; digitalt är det svårare att hålla upp intresset också eftersom utbudet är så enormt.

Nya former av digitala samtal

En av få positiva följderna av coronapandemin är den explosionsartade expansionen av litterära samtal på nätet. Pandemin har inte minskat behovet av litterära samtal, snarare tvärtom. Litteraturen brukar hitta fram till den som bäst behöver den, oberoende om det är fråga om tryckta böcker, e-böcker, ljudböcker, litteraturbloggar, podcaster, youtube-kanaler eller samtal i facebookgrupper eller på andra sociala medier. Det finns ett myller av författarröster och berättelser vart man än vänder sig och konkurrensen är hård.

Kampen om synlighet är mördande och idag handlar marknadsföring inte om att det finns en tjock plånbok utan snarare om kunskapen att hitta rätt målgrupp i rätt kanal. Att boosta på sociala medier kostar inte mycket men då ska man veta vem man vill nå. Förlagen har egna litteratursamtal på Facebook-live och de lever sina egna liv eftersom det redan finns många följare. Och samtalen handlar oftast om att generera köp, klick på nätbokhandeln eller förlagets egen webbshop.

Det finns en mängd olika facebookgrupper, vissa öppna, andra privata, där man pratar litteratur och ger litteraturtips precis som i bokklubbar och läsecirklar förr, dessutom har många av dessa också flyttat till nätet. I Sverige finns Snacka om böcker, i Finland Lue kirja!, som båda har tusentals medlemmar, och där man kan följa samtal om både nyutkomna böcker och äldre klassiker, och dessutom tipsa om sådant man själv tycker är viktigt. I Sverige har kulturjournalisten **Pekka Heino** litteratursamtal på Instagram som följs av

flera tusen. Man kan dyka in i hans vardagsrum och titta när han pretentionslöst samtalar med olika författare hemma hos sig.

Alla typer av digitala samtal på nätet och i sociala medier hjälper förstås upp avsaknaden av fysiska festivaler och mässor. Men samtidigt är den digitala versionen inte en fullständig ersättare för ett fysiskt evenemang. De fungera olika, fyller olika behov, riktar sig till olika konsumenter och tittare, de kompletterar varandra. Och det innebär att bokmässor och festivaler förmodligen kommer att bli hybridevenemang i framtiden, de helt enkelt måste det. Man vill nå ut till alla, så bra som möjligt. Samtidigt blir konkurrensen om tittarnas uppmärksamhet allt hårdare. Kommersiella intressen tar över medan den smala, lågmälda litteraturen står i skuggan. Men även den kan hitta sina nischer och sin publik i poesiforum som Örnen och kråkan, och andra nätbaserade lösningar.

Det digitala är här för att stanna och vidga och berika våra liv. Men behovet att träffas fysiskt, att se författare samtala på en scen i realtid finns också, inte bara för autografjägarna utan också för oss alla som älskar vimlet och myllret av kloka samtal på bokmässor. De litterära samtalen ska få handla om mass-evenemang med kändisförfattare men de ska också få handla om små nischade kottier, där tankar utbyts och förädlas. För ett samtal behövs bara två.

* *Selma Green*

Selma Green är en finländsk konstvetare och museichef, som brinner för tredimensionell konst, tillgänglighet- och mångfaldsfrågor och museifilosofiska frågeställningar. Med bakgrund i finländska musei- och konstorganisationer jobbar hon nu som länskonstmuseichef på Konstmuseet i Norr, Kiruna.

Välkommen till det digitala konstmuseet

Digitala lösningar har gett förutsättningar till en revolution i lärandet på konstmuseer. År 2020 tvingades museer världen över att ställa om all fysisk verksamhet till digital. Konstmuseet i Norr, verksamt inom ett område med betydande minoritetsbosättning, är ett av dem.

Konstmuseet i Norr ligger i Kiruna, Sveriges nordligaste kommun, cirka 145 km norr om polcirkeln, och i den allra första byggnaden i Kirunas nya stadskärna. Byggnaden, Kristallen, inhyser även Kirunas nya stadshus.

Konstmuseet i Norr slog upp sina dörrar för allmänheten 2018. Uppdraget är att stimulera kreativitet och fritt tänkande, skapa debatt och göra bildkonsten till en angelägen röst i det offentliga och demokratiska samtalet. Konstmuseet i Norr visar samhällsengagerad och kritiskt orienterad samtidskonst, med en mångfald av konstnärliga uttryck, medier och praktiker, med Barents som det geografiska upptagningsområdet.

Fokus ligger på utställningsverksamhet i och utanför de egna museilokalerna i Kiruna, samt konstverksamhet i hela Norrbottens län. Till detta kommer även pedagogisk verksamhet och program som förankras i det konstnärliga innehållet. Konstmuseet i Norr har som uppdrag att initiera och vidareutveckla en egen samtidskonstsamling. En stor del av verksamheten sker på digitala plattformar.

Att bemöta publiken i norr

”Vi erkänner att markerna som vi samlas på är samernas traditionella hemland. Här har samer levt och bedrivit renskötsel sedan urminnes tider. Nu strävar vi efter respektfulla relationer med alla folkslag och arbetar för helande av både jord och hjärtan.”

”

Museerna fungerar som samhällets gemensamma minne, med möjlighet att ta del av både kulturarvet och det som är i tiden – tidpunkten väljer man själv.

FOTO: FREDRIC ALM

Minoritetsfrågor i norr har oftast en anknytning till rätt till land, möjligheter att tala sitt eget språk och utöva sin kultur.

Konstmuseet i Norr inleder guidade visningar och publika evenemang med ett performativt konstverk ur samlingen, *Markerna* av **Carola Grahn**. Verket består av två delar, ett tal samt en unik skåpphu (samiskt skrin), skapat av konstnären tillsammans med duodjimästaren **Nils-Johan Labba**. Talet är inspirerad av praxisen *acknowledgment of land* med syfte att visa respekt för markerna och urfolkens långa band till och omsorg för dem.

I verksamhetsområdet finns flera nationella minoriteter, i första hand samer samt svenska tornedalningar. Museet vill ta hänsyn till de kulturella och språkliga minoriteterna, samt identitetsbaserade minoriteter, och skapa ytor och möjligheter för att känna tillhörighet. Museet vill även kommunicera med sin publik på deras språk.

Alla museer är minnesorganisationer – vi samlar, forskar i, bevarar och förmedlar såväl materiellt som immateriellt kulturarv. Museerna fungerar som samhällets gemensamma minne, med möjlighet att ta del av både kulturarvet och det som är i tiden – tidpunkten väljer man själv. Självständighet i tanke och intresse för att uttrycka åsikter ligger djupt i folksjälen i Sveriges nordligaste delar.* Ett museums grunduppdrag är att skapa en arena för att både uppleva och lära sig, samt att skapa en grundsten för identitetsbygget och ge stöd att orientera sig i nuet och in i framtiden. Denna inställning får stor vikt när man arbetar i ett område som präglas av minoritetskulturernas och -språkens närvaro.

Ett exempel på hur Konstmuseet i Norr har jobbat med förstärkande av minoritetsidentiteter digitalt är *En stadshussaga*, en barnbok som togs fram 2017. Digitala sagostunder producerades på svenska, engelska, meänkieli, nordsamiska och finska, med syfte att presentera en kommande utställnings tematik.

* Artikelns skribent har sedan år 2020 drivit ett enkvinnas attitydomställningsprojekt och använder inte det etablerade namnet för området i fråga, eftersom den innehåller ett i högsta grad nedvärderande uttryck av områdets urfolk. Därför används i artikeln uttrycket "nordligaste delen av Sverige".

Samhällen i norr

Runtom Konstmuseet i Norrs verksamhetslokaler i Kristallen finns en enorm byggplats. Kiruna är känt i hela världen för att vara staden som flyttar. Den omfattande stadsomvandlingen, som beror på gruvindustrins behov, är ett unikt projekt som innebär förändring och omställning, inte bara för byggnader, centrala samhällsfunktioner och tillhörande infrastruktur – det medför även stora förändringar och förluster i människors liv och i det gemensamma kulturarvet. I samband med stadsomvandlingen uppstår behov av såväl traditioner – personliga och kollektiva minnen samt berättelser – och nya synvinklar och tolkningar av samhället och livet i en stad i gruvans skugga. I Kiruna och i Norrbotten har länge funnits en dröm om ett konstmuseum. Här finns starka konsttraditioner, ett intresse för och stolthet över historia och kulturarv.

Utställningen *Kiruna Forever* (2020) var ett samverkansprojekt mellan Konstmuseet i Norr och Centrum för arkitektur och design ArkDes. Två parallella utställningar ägde rum i Stockholm och i Kiruna, med olika betoningar enligt respektive museums uppdragsbeskrivning. I utställningen producerades fem nya konstverk som handlade om olika aspekter av stadsomvandlingen.

Konstmuseet i Norr producerade även utställningsdelen *Drömmen om en stad*, som under utställningsprocessen länge hade arbetsnamnet *sorgerummet*. Denna del berättade om både tidigare stadsomvandlingar i Kiruna och den pågående, med syfte att erbjuda ett tryggt rum för de känslor och åsikter som inte alltid rymts i det offentliga samtalet. Utan att ge färdigbearbetade svar kan ett museum fungera som arena för debatt och dialog. Hos dem som hör till en eller flera minoriteter finns en delad känsla och uppfattning av att man inte får vara delaktig, att inte bli hörd när stora samhällsomvandlingar planeras och verkställs. För ett museum finns då möjligheten att enkelt med digitala lösningar stödja rätten att bli sedd och hörd.

I samband med utställningen *Kiruna Forever* gjordes en digital minnesinsamling på en mobil app, *Storyspot*. Konstmuseet visade vägen genom att producera de första berättelserna, med tematik om en gruvarbetarens dagboksanteckningar och minnen av Kirunas nattliv på 90-talet. Berättelserna gick att ta del av i utställningen, men även var som helst där internetuppkoppling finns, till exempel i mobiltelefonen eller på surfplattan.

Minoritetsfrågor i norr har oftast en anknytning till rätt till land, möjligheter att tala sitt eget språk och utöva sin kultur. Det finns en historisk börda av

Konstprojektet *Övergångar* av Jenny Nordmark, Torne älv.

diskriminering, vilket gör att svåra frågor blir känsliga, stundvis inflammerade. Viktigt är att ett museum inte tar ställning i frågor om vem som var först och vem som har mest rätt, utan bidrar med material från historia och nutid för att ge stöd i åsiktsbildningen.

Maktens geografi handlar om var viktiga beslut fattas. Det finns en tendens att det sker söderut, i storstadsregionerna. Glesbygden, de områden där minoriteter lever sina liv, och regioner långt ifrån storstäderna har ofta föga inflytande över beslut som är avgörande för livet upp i norr. Att ta upp även frågor om maktens geografi kan ses som ett museums uppdrag. För att kunna fungera som en arena för det demokratiska samtalet och samhällsdebatten behöver ett museum känna till historien – en självklarhet som inte alla gånger förverkligas i praktiken – och leta efter inkluderande lösningar. Återigen kan digitala lösningar fungera som stöd. Olika material är lättproducerade på digitala plattformar, och möjligheterna att erbjuda till exempel olika språkversioner blir breda.

Regional konstmuseiverksamhet i norr

Konstmuseet i Norr är Norrbottens länskonstmuseum, vilket inte funnits tidigare. Verksamheten täcker Norrbottens 14 kommuner – ett område som utgör närmare 25 procent av Sveriges yta, med 2,5 procent av befolkningen. Konstmuseet ligger inte bara i Norrbotten, i Norrland och i Sverige, utan också i Sápmi, i Meänmaa och i Barents. Samarbeten och nätverk sträcker sig över riksgränser.

Den sårbara arktiska naturen, långa distanser och närvaron av ett urfolk binder det euroarktiska området samman. Området kan beskrivas som glesbygd. Nätverkande och samarbete är en nordlig överlevnadsstrategi. Samverkan tvärs över gränserna är både naturligt och en tradition. Ny teknik underlättar så klart arbetet under sådana omständigheter. Om vi tänker oss ett skolbesök, är det verkligen en lättnad att kunna koppla upp sig digitalt till klassrummet istället för att skolan ska åka till konstmuseet eller konstmuseet till skolan – distansen kan vara 40 mil, utan att man ens lämnat Norrbotten.

Två år i rad var det länsövergripande konstprojekt *Övergångar* en publiksuccé för Konstmuseet i Norr. *Övergångar*, som visades 2019–2020 och blir en publikation 2021, är ett verk av konstnären Jenny Nordmark som bestod av ett rött klot som släpptes längs Torne älv. Projektet skedde utanför den traditionella samtidskonstytan, den *vita kuben*. Det tog plats utanför tornedalingarnas egna fönster. Tematiken är människans påverkan på och samverkan med naturen.

Övergångar kunde följas på konstmuseets webbplats genom en kartfunktion som uppdaterades varje timme. En kombination av verksamhet utanför museilokalerna och digitala lösningar bidrog till ett stort engagemang hos publiken. Intresset var så stort att konstmuseets webbplats kraschade flera gånger på grund av det höga trycket. I projektet ingick aktivitet på sociala medier. Det blev positiv konkurrens mellan att lämna in bilder, jämföra observationer och dela med sig av erfarenheter av en och annan räddningsaktion under klotets resa. Merparten av dialogerna skedde på sociala medier.

Museipedagogik i norr

Museipedagogik uppfattas ofta som någonting som riktar sig till barn och unga, och den målgruppen är naturligtvis väldigt viktig. Dock finns det flera som vill och behöver lära sig någonting nytt och som går igång på nya upplevelser och erfarenheter.

Det traditionella begreppet museipedagogik har starkt fokus på lärandet. Traditionsenligt har naturvetenskapliga och kulturhistoriska museer haft större fokus på lärandet, medan konstmuseer har haft något mindre informationsmaterial. Idag ligger ett pedagogiskt fokus snarare på att erbjuda upplevelser, till och med att konkurrera med de branscher som erbjuder tjänster för människors fritid. Upplevelseindustrin är minsann viktig, men det känns många gånger att museer inte litar tillräckligt på det som ligger i kärnan av deras uppdrag: objekt från nu och förr, originalkonstverk och historiska föremål, samt de kontexter de bär på. Ett konstmuseums trumfkort är att konsten – de ursprungliga, de äkta konstverken – finns hos oss.

Tekniska och digitala lösningar har gett förutsättningar till en revolution i lärandet på museerna. År 2020 inleddes med oroväckande nyheter om en pandemi som sveper över världen. Konstmuseet i Norr, precis som väldigt många andra aktörer, blev så gott som tvångsdigitaliserat: med väldigt kort framförhållning fick man ställa om all fysisk verksamhet till digital, eftersom det inte var möjligt och tryggt med fysiska museibesök.

Konstmuseet i Norr hade verkat i sina nya lokaler ett drygt år när sars-cov-2-pandemin bröt ut. Då gällde det att snabbt fatta beslut: Ställa in eller ställa om? Stänga eller hålla öppet? Hur skydda medarbetare, medverkande konstnärer och besökare? Hur ersätta fysiska museibesök med digitala? Hur nå vår publik om vi inte kan ha öppet? Samtidigt fanns det en ökad press på att det

Ingen bild, ingen reproduktion, ingen digital lösning kan ersätta detta möte, som sker fysiskt i rummet, och som skapar känslor, tankar, upplevelser och insikter.

nya länskonstmuseet skulle leverera, ha utställnings- och annan verksamhet, vara aktivt verksamt i länet och använda de skattemedel som tilldelats. Detta sammanföll tidsmässigt, något olyckligt, med en omfattande och långvarig problematik angående verksamhetslokalerna samt en omorganisation. Förutsättningarna var med andra ord inte optimala.

En förutsättning för digitala tjänster är att det finns konst, konstverk och en utställning med forskningsbaserat konstnärligt innehåll att förankra den digitala verksamheten i. Utställningar förmedlades digitalt, i stället för att öppnas fysiskt, samma gällde program och pedagogisk verksamhet. Nya initiativ togs omgående, i form av utökade digitala tjänster och samarbetsformer: live-streamade evenemang, digitala konstnärs- och panelsamtal, digitala visningar och pressträffar, videoworkshopar och läroplaner. Museet producerade en digital utställning för unga i Norrbotten med möjlighet att chatta med konstnärer. Samtliga program producerades av den egna lilla organisationen tillsammans med lokala samarbetspartners och leverantörer. Som museimedarbetare blev man också videoproducent, regissör, kameraman och manusförfattare – uppdrag som man inte hade tidigare kompetens av. Då gällde det att sluta prata, börja göra och lita på att det nog går bra.

Ett grundläggande problem med bruket av digitala plattformar i museernas lärande funktion är att det som är kärnan i konstmuseiverksamhet, mötet mellan konstverket och betraktaren, inte blir av. Ingen bild, ingen reproduktion, ingen digital lösning kan ersätta detta möte, som sker fysiskt i rummet, och som skapar känslor, tankar, upplevelser och insikter. Det digitala blir – bortsett naturligtvis från digital samtidskonst – en förenkling, en stympning av det stora hela. Det finns en anledning till att sex miljoner besökare årligen vill se Leonardo da Vincis kända målning *Mona Lisa* på plats i Louvre, fast det inte råder någon brist på reproduktioner kring just det konstverket. Problematiken utvecklas vidare i och med den gällande upphovsrättslagstiftningen som sätter gränser för hur konstmuseer kan reproducera konstverk, en lagstiftning som kan tyckas släpa efter verkligheten och olika aktörers dagsaktuella behov.

I samband med utställningen *Kiruna Forever* gjordes en digital minnesinsamling på en mobil app, *Storyspot*. Berättelserna gick att ta del av i utställningen, i mobilen, surfplattan eller där det fanns internetuppkoppling.

Å andra sidan ökar de digitala tjänsterna tillgängligheten på ett sätt som aldrig varit möjligt tidigare. Att ta del av konst genom webbaserade plattformar är möjligt oberoende av fysiska hinder, plats och distans. Dessutom är det oftast också ekonomiskt mer fördelaktigt. Det allra viktigaste är dock att de inte är påverkade av diskriminerande och förtryckande samhällsstrukturer och fördomsfulla kulturella praxis.

Den digitala verkligheten ger till exempel barn och unga med minoritetsidentitet en frihet och en möjlighet att ta till sig information och känna tillhörighet, knyta kontakter med andra, och genom det förstå och förstärka sin identitet, vara sitt eget jag. I detta har samtidskonsten en ytterst viktig roll. De digitala tjänsterna erbjuder ökade möjligheter att anpassa innehållet och tillgängliggöra konst, och även de utvecklade identitetsfrågor som den behandlar på ett tekniskt sett enkelt sätt. Det är helt klart att det i tider av en pandemi, som hindrar människor på så många sätt från att leva normalt och förverkliga sina drömmar, är bra att kunna ersätta de fysiska mötena med digitala lösningar.

Att ställa ut i norr

Mitt i pandemivåren 2021 öppnades Konstmuseet i Norrs utställning *Samla & visa*, i första hand endast digitalt. Utställningen undersöker samlandets betydelser och funktioner genom att utgå från konstmuseets uppdrag som en permanent och bevarande institution i en föränderlig tid. Utställningen ger en inblick i de utmaningar som ett museum för samtidskonst möter i sitt arbete och diskuterar hur, vad och varför museer samlar och visar.

I utställningen ingår tre nyproducerade konstprojekt som går att följa på konstmuseets kanaler i sociala medier och som är framtagna i samarbete med Konstnärscentrum Nord. Med syfte att skapa konstverk som eventuellt kan förvärvas i Konstmuseet i Norrs liten men ständigt växande samling, genomfördes, utöver en open call-process för konstnärer med anknytning till Norrbotten, en kampanj med processbilder och -inlägg på utställningens Instagram-konto. Detta i syfte och med resultat att engagera publiken i verksamheten, informera om processerna kring samlingsförvärv samt rikta strålkastarljuset mot konstnärliga skapandeprocesser. I detta, samt i det museala arbetet och dess villkor som sker bakom kulisserna, ligger utställningens kärna. Närvaro på sociala medier skapar en plattform där man kan engagera publiken utan fysiska museibesök.

”

Trots namnet, sociala medier, fungerar de på ett relativt osocialt sätt, med en avsändare och några eller flera som följer, lyssnar och tittar. Men de för inte en aktiv dialog med avsändaren.

Utställningen *Samla & visa* visar även en installationsliknande, ständigt växande digital del som berättar om vad museer i Barents samlar på. Museinätverket från det euroarktiska området har fått en inbjudan att delta och välja ett objekt ur samlingen som visas digitalt. Allt eftersom bilder och information om museernas samlingsobjekt tillkommer, uppdateras även en digital karta som visar mångfalden av museiverksamhet i norr.

Att kommunicera digitalt i norr

Konstmuseet i Norrns kommunikationsstrategi lägger stor vikt vid kommunikation i de digitala kanalerna. För de digitala tjänsterna och kommunikationen var 2020 ett kanonår för museet: tillväxten på museets kanaler i sociala medier var flera hundra procent. Riksförbundet Sveriges museer valde att ta Konstmuseet i Norr som ett exempel på museer som klarat sig bra under pandemiåret när det gäller digital verksamhet. Framgångarna berodde till en stor del på djärvhet: att våga pröva på nya saker och lära sig under resans gång. Det stora intresset berodde också på att nya kontakter kunde skapas genom museets nätverk.

När man ser tillbaka kan man konstatera att det svåraste var att engagera och få till stånd dialog med publiken. Trots namnet, sociala medier, fungerar de på ett relativt osocialt sätt, med en avsändare och några eller flera som följer, lyssnar och tittar. Men de för inte en aktiv dialog med avsändaren. Statistiken visar dock att Konstmuseet i Norr med sina digitala tjänster under 2020 nådde en publik som är minst 30 gånger större än de fysiska museibesöken brukar utgöra på ett år.

Kommunikation kan och ska vara en del av den pedagogiska verksamheten och av ett museums förmedlingsarbete. Många gånger är det svårt att dra gränsen mellan kommunikation och den innehållsproduktion som är ett av ett museums grunduppdrag. Det är oerhört viktigt att vara i tiden. Konstmuseet i Norr har därför valt att ha snabba ryck och använda humor: allt från *Dolly Parton Challenge* till *berniesandersmemes*.

**I VÄNTAN PÅ
ÖPPNINGEN AV
KONSTMUSEET I NORR**

ÄR DU MED?

* *Maria Saaristo*

Maria Saaristo doktorerade i augusti 2020 vid statsvetenskapliga institutionen vid Helsingfors universitet. Hennes avhandling behandlar konstruktionen och utvecklingen av den finlandssvenska gruppidentiteten inom föreningsfältet i Finland. Maria Saaristo arbetar som producent för *HBL Junior*, KSF-medias nyhetstidning för barn och unga på svenska i Finland.

Föreningarnas roll i skapandet och upprätthållandet av finlandssvenskheten

Mobiliseringen kring det svenska språket kom igång under den senare hälften av 1800-talet i storfurstendömet Finland. Mobiliseringen var en motreaktion på finskhetsrörelsens ökande krav på en förfinskning av det finländska samhället. Förespråkare för den svensknationella rörelsen hävdade att Finland beboddes av två nationaliteter, en finskspråkig och en svenskspråkig. De hävdade att den svenska nationaliteten enades av gemenskap, gemensamma intressen, ett delat förgånget och ett delat öde på basen av språk. Enligt den svensknationella rörelsen hade både den finskspråkiga och den svenskspråkiga nationaliteten i Finland, och kommande generationer av dessa, en lika rätt att leva sina liv på sitt modersmål.

En utmaning för den svensknationella rörelsen var att bygga en känsla av genuin samhörighet bland de svenskspråkiga i Finland i ett samhälle där det inte fanns en tradition av att identifiera sig på basen av språk, och där svenskspråkiga var starkt splittrade bland annat på basen av social bakgrund och region. Föreningar gavs en central roll i processen av att skapa en känsla av samhörighet bland de svenskspråkiga, och fungerade som arenor för och verktyg i den identitetsskapande processen.

I likhet med andra språkbaserade nationella rörelser i Europa under 1800-talet, var skapandet av en språkbaserad nationell kultur – vid sidan om utvecklingen av tanken att språket var en grund för gemensamma intressen, gemenskap, ett gemensamt förgånget och ett delat öde – en central del av den identitetsskapande processen. Från och med 1870-talet grundades svenskspråkiga elitstyrda organisationer med syfte att utveckla en svenskspråkig

”

Föreningar gavs en central roll i processen av att skapa en känsla av samhörighet bland de svenskspråkiga.

FOTO: LAURA KARLIN

nationell kultur och med syfte att stärka en känsla av samhörighet bland de svenskspråkiga i Finland.

De mest centrala identitetsskapande organisationerna som grundades på 1880-talet på svenska i Finland var Svenska litteratursällskapet i Finland (1885) och Svenska folkskolans vänner (1882). Bägge organisationerna hade en nyckelroll i utvecklingen av den språkbaserade nationella kulturen och i processen av att skapa samhörighet kring det svenska språket.

Främjandet av folkbildningen på det svenska språket var en viktig byggsten i den identitetsskapande processen. Svenska folkskolans vänner (SFV) stödde aktivt grundandet av svenskspråkiga folkskolor runt om i landet. SFV grundade också bibliotek på orter med svenskspråkig befolkning, arrangerade att tal hölls på olika orter i svensktalande områden om betydelsen av det svenska språket och om samhörighet, gemensamma intressen, ett delat förflutet och ett delat öde bland svenskspråkiga i Finland.

Från och med 1890-talet arrangerade SFV stora sång- och musikfester för den svenskspråkiga befolkningen på orter med svensktalande befolkning. De här festerna var de första evenemangen vart svenskspråkiga oberoende av klasstillhörighet och region bjöds in enbart på basen av språk.

På festerna presenterades den framväxande språkbaserade nationella kulturen, som folkdräkter, sånger och dikter med nationalistiska budskap. På festerna hölls också tal där budskapet om gemenskap, ett gemensamt förflutet, intressen och en gemensam framtid på basen av språk framfördes. *Modersmålets sång* skrevs till festen, som arrangerades i Åbo år 1897. Totalt 1 300 personer uppträdde på festen och 12 000 personer från alla svenskspråkiga orter deltog som publik. Enligt Axel Lille var de här festerna den historiska startpunkten för skapandet av en verklig känsla av samhörighet hos den svensktalande befolkningen.

Från och med 1880-talet började ett inklusivt civilt samhälle växa fram i Finland. Det innebar att föreningar där alla var välkomna att delta började grundas på lokal nivå runt om i landet.

I Finland var ungdomsföreningsrörelsen och nykterhetsrörelsen de första organisationstyperna som etablerade lokala, inklusiva föreningar. De föreningsmöten som de lokala föreningarna arrangerade blev de första arenorna där den rurala befolkningen började sammankomma regelbundet, på svenska. Föreningsmöten blev arenor där den framväxande svensknationella kulturen

I Finland var ungdomsföreningsrörelsen och nykterhetsrörelsen de första organisationstyperna som etablerade lokala, inklusiva föreningar.

kunde introduceras lokalt. Tal hölls på möten där vikten av det svenska språket, gemenskap, gemensamma intressen, ett gemensamt förgånget och ett delat öde på basen av språk framfördes. SFV assisterade lokala ungdomsföreningar med att föreslå lämpliga talgivare för lokala föreningsmöten.

I slutet av 1800-talet började motsättningen mellan språkgrupperna sprida sig bland bredare lager i samhället. I det här skedet påbörjades också en språklig separation av föreningsfältet i en parallell finsk- och svenskspråkig sfär. I slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet splittrades många centralföreningar på basen av språk, och nya föreningar grundades i regel som enspråkigt finska eller svenska.

I början av 1900-talet var föreningsfältet långt uppdelat i en svensk- och finskspråkig parallell sfär. Tvåspråkiga föreningar var få, det primära undantaget utgjordes av arbetsmarknadsorganisationer och intresseföreningar. Inklusiva, lokala svenskspråkiga föreningar utgjorde arenor där svensktalande sammankom på svenska, där tanken om gemenskap, gemensamma intressen, ett gemensamt förgånget och ett delat öde på basen av språk framfördes, och där den framväxande svensknationella kulturen introducerades och införlivades.

I början av 1900-talet var verksamhet inom föreningsfältet klart kopplat till språk i Finland. Svensktalande grundade och deltog i svenskspråkiga förenings verksamhet. Den klassbaserade splittringen av samhället splittrade också den svenskspråkiga befolkningen, men språket motiverade det oaktat organisatorisk verksamhet och politisk aktivitet bland svenskspråkiga. I de första valen med allmän rösträtt år 1907 röstade svenskspråkiga huvudsakligen enligt språk, antingen på svenskspråkiga kandidater i Finlands enda tvåspråkiga parti SDP eller på SFP.

Den svensknationella rörelsens ultimata mål var säkerställandet av det svenska språkets ställning i Finland genom formella garantier och rättigheter, och genom etablerandet av mekanismer och strukturer för reproduktion av det svenska språket och svenskspråkiga. Det svenska språkets ställning som

ett av landets nationalspråk och som formellt jämlikt med finskan fastslogs i grundlagen 1919.

I det system som etablerades knöts språkliga rättigheter till kommuners språkliga status. Kommunernas språkliga status etablerades inte permanent, som i Schweiz och Kanada där fler än ett språk har formellt jämlik status som nationella språk. Språklagen fastställde att kommunernas språkliga status skulle omvärderas vart tionde år på basen av andelen och antalet svenskregistrerade invånare. Forskare som **Erik Allardt** och **Kenneth McRae** har poängterat att det etablerade systemet över tid har gjort finlandssvenskarnas ställning sårbar på grund av befolkningsutvecklingen. Över tid har befolkningen blivit språkligt mer heterogen i områden där de svenskspråkiga tidigare utgjorde en majoritet.

Den språkliga separationen av föreningsfältet fortsatte under den första halvan av 1900-talet. Under den äktfinska agiteringen och språkstridigheterna på 1920- och 1930-talet ökade registreringen av svenskspråkiga föreningar markant, och antalet tvåspråkiga föreningar var få.

Under den andra hälften av 1900-talet, då språkrelationerna var tämligen goda, ökade registreringen av tvåspråkiga föreningar stadigt. Mellan år 1970 och 2000 registrerades fler föreningar med en tvåspråkig namnstruktur än rent svenskspråkiga föreningar och en del nya föreningstyper registrerades enbart som tvåspråkiga. Det fanns med andra ord i det här skedet belägg för att tro att det nya inom föreningsfältet delvis utvecklades endast tvåspråkigt eller på finska.

Föreningsfältet på 2000-talet

Föreningar och föreningsfältet förändras över tid i enlighet med tidens anda. Under slutet av 1900-talet och under tidigt 2000-tal har föreningsfältet specialiserats och differentierats. Det har lett till en ökning av antalet registrerade föreningar, samtidigt är nya förenings verksamhetsområden ofta snävare och föreningarna har färre individuella medlemmar än vad som har varit fallet i många traditionella föreningstyper. Föreningsmedlemmar förhåller sig i många fall som konsumenter till nya föreningstyper, och föreningarna är ofta mindre formella och mer sällan underordnade centralföreningar än traditionella föreningar. Föreningsfältet har internationaliserats och nya föreningar anammar ofta inflytande via internet som anpassas lokalt.

På 2020-talet har internetbaserade aktionsgrupper och rörelseverksamhet som inte anammar en traditionell föreningsform blivit allt vanligare.

Antal och andel svenska föreningar av alla registrerade föreningar 1925-1949.

År	% (n)
1925-1929	5.8 (285)
1930-1934	8.1 (540)
1935-1939	11.7 (705)
1940-1944	8.7 (295)
1945-1949	5.6 (755)

Justitieministeriet utreder för närvarande förslag på förändringar till föreningslagen så att den bättre skulle ta i beaktande de ändringar digitaliseringen innebär för föreningsverksamheten. Bland annat föreslås att föreningsmöten lättare kunde ordnas på distans och att det skulle vara möjligt att ordna möten enbart på nätet. Enligt förslaget skulle också aktionsgrupper kunna grundas och registreras med en lättare förvaltning och reglering av beslutsfattande än vad som gäller traditionella föreningar. Registreringen av aktionsgrupper skulle ge dem rättskapacitet och därmed en möjlighet att bland annat inneha egendom och ingå avtal. Målsättningen är att förändringarna i lagstiftningen skulle träda i kraft i juli 2022.

Svenskspråkiga föreningar

Språkets roll inom föreningsfältet uppvisar en hög grad av kontinuitet över tid. Registreringen av svenskspråkiga föreningar ökade mot slutet av 1900-talet och under de första decennierna av 2000-talet. Från 1980-talet framåt har över 1000 svenskspråkiga föreningar registrerats varje decennium. Ökningen i utbudet av föreningar kan observeras också bland finskspråkiga föreningar och i Sverige, och hänger samman med specialiseringen av föreningsfältet. Att samma trend är synlig också bland svenskspråkiga föreningar i Finland tyder på att språkets roll i finlandssvenskarnas verksamhet inom det civila samhället fortfarande är stark, precis som den har varit genom hela 1900-talet. År 2019 var 5,8 procent av alla föreningar i föreningsregistret svenskspråkiga, samtidigt utgjorde finlandssvenskarna cirka 5,2 procent av befolkningen.

”

Svenskspråkiga föreningar är fortsättningsvis arenor där finlandssvenskar sammankommer på svenska, och där den finlandssvenska kulturen införlivas och vidareutvecklas.

Trenden som uppdagades i slutet av 1900-talet, att nya typer av föreningar i många fall registrerades endast som tvåspråkiga och inte på svenska, har svängt. Svenskspråkiga föreningar registreras på alla svenskspråkiga områden i landet och täcker alla föreningstyper.

Majoriteten av de föreningar som registreras på svenska på 2000-talet är specialiserade, det vill säga vetenskaps-, hobby- och idrottsföreningar, samt kulturella föreningar.

Registreringen av politiska föreningar och intresseföreningar har minskat på 2000-talet, och intresseföreningar är fortfarande en föreningstyp där tvåspråkiga föreningar dominerar. Registreringen av religiösa, kvinno- och lantbruksföreningar har avtagit jämfört med registreringsaktiviteten under den första hälften av 1900-talet. Också registreringen enligt typ av förening följer bredare trender och samma mönster går att urskilja bland finska föreningar. En skillnad i registreringsaktiviteten mellan svenska och finska föreningar är att det registreras proportionellt fler social- och hälsorelaterade föreningar på svenska än på finska i Finland.

Föreningsfältet är på 2000-talet fortfarande språkligt uppdelat i parallella sfärer där huvudtyperna av föreningar finns representerade både på finska och svenska.

Svenskspråkiga föreningar är fortsättningsvis arenor där finlandssvenskar sammankommer på svenska, och där den finlandssvenska kulturen införlivas och vidareutvecklas. För att nämna några exempel: Under senare hälften av 1900-talet har svenskspråkiga föreningar etablerat nya gemenskapsskapande evenemang som kulturkarnevalen och stafettkarnevalen. Marthaförbundet har lanserat den finlandssvenska matkulturens dag. Finlands Svenska Ungdomsförbund har arrangerat *Popkalaset* och varit med om att arrangera *Melodi Grand Prix* och förbundets medlemsföreningar uppehåller svenskspråkig amatörteaterverksamhet runt om i Svenskfinland.

De organisationer som grundades under slutet av 1800-talet i syfte att utveckla och förstärka en finlandssvensk kultur och samhörighet fortsätter aktivt med

Melodi Grand Prix 2020.

FOTO:
JAAKKO VUORENMAA/YLE

verksamheten. Svenska litteratursällskapet (SLS) finansierar forskning om finlandssvenskar, Svenskfinland och om det svenska språket i Finland. SLS stöder finlandssvenska författare och dokumenterar och arkiverar finlandssvensk kultur. SFV stöder utbildning på svenska, en finlandssvensk kultur på bred front och har bland annat varit med om att finansiera publiceringen av Uppslagsverket i Finland, ett uppslagsverk där också finlandssvenskarna och det svenska språket i Finland uppmärksammas. SFV stöder också det svenskspråkiga föreningsnätverket ekonomiskt och med information.

Tvåspråkiga föreningar

Mot slutet av 1900-talet ökade registreringen av föreningar med en tvåspråkig namnstruktur, och mellan år 1970 och 2000 registrerades fler tvåspråkiga föreningar än rent svenskspråkiga föreningar. Den här trenden har ändrat på 2000-talet. Under 2000-talet har registreringen av tvåspråkiga föreningar minskat till en nivå som motsvarar den vi hade på 1960-talet. Mest har registreringen av tvåspråkiga föreningar avtagit i huvudstadsregionen, det är ändå skäl att märka att de flesta tvåspråkiga föreningarna fortfarande registreras här. En orsak till detta är att registreringen av intresseföreningar där tvåspråkiga föreningar över tid har varit dominant, har avtagit. En annan är att registreringen av politiska föreningar har avtagit på 2000-talet. Under slutet av 1900-talet registrerades många tvåspråkiga politiska föreningar då traditionella partier och nya partier registrerade sig som tvåspråkiga. Det förklarar ändå inte hela fenomenet. Registreringen av tvåspråkiga föreningar inom de områden som nu dominerar föreningsfältet – specifika vetenskapliga och kulturella föreningar, samt hobby- och idrottsföreningar – motsvarar inte den tillväxt som går att observera bland svenskspråkiga föreningar.

Tidigare forskning visar att tvåspråkiga föreningar tenderar att i praktiken fungera på majoritetsspråket.

Aktivitet på minoritetsspråket i föreningar är ofta beroende av aktiva medlemmar som tar sig an att till exempel producera material på minoritetsspråket. Tvåspråkiga föreningar har inte samma identitetsskapande funktioner i förhållande till finlandssvenskheten som enspråkigt svenska föreningar. De är inte arenor där svenskspråkiga sammankommer på svenska, där den finlandssvenska kulturen införlivas och vidareutvecklas. Däremot är tvåspråkiga föreningar samhällsliga strukturer som signalerar en villighet att

Registrerade svensk- och tvåspråkiga föreningar i Finland 1951-2018

	1951–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2010	2011–2018
Svenska	776	712	952	1034	1018	1102	818
Tvåspråkiga	601	707	961	1183	1188	748	535

Observera att den sista tidsperioden är kortare än de andra och täcker 8 år.

inkorporera och att bidra till att upprätthålla svenskheten i Finland. När registreringen av tvåspråkiga föreningar avtar, avtar också tillväxten av dylika strukturer i landet.

Om man ser på registreringsaktiviteten av tvåspråkiga föreningar i Finland under 1900-talet kan man konstatera att registreringen har tenderat att vara blygsam under tider då språkfrågan har varit en aktiverad, antagonistisk samhällsfråga. Registreringarna har ökat då språkfrågan har varit mindre betydelsefull. Under 2000-talet aktiverades språkfrågan som en antagonistisk samhällsfråga i samband med det populistiska uppsvinget i Finland och det svenska språkets status samt upprätthållandet av svenskspråkiga strukturer ifrågasattes också inom den politiska arenan. Vi kan inte veta om minskningen av registreringen av tvåspråkiga föreningar under 2000-talet hänger samman med en ändring i språkklimatet. Däremot kan vi konstatera att den språkliga registreringen av föreningar historiskt sett har återspeglat språkförhållandena i samhället.

Registreringen av tvåspråkiga föreningar har minskat mest i huvudstadsregionen där språkligt blandade äktenskap är vanliga och där många finlandssvenskar i praktiken är helt tvåspråkiga. Det kunde ha varit logiskt att anta att registreringen av föreningar med en tvåspråkig namnstruktur därför skulle fortsätta att öka här. Samtidigt är tvåspråkiga individer språkliga kameleoner som lätt kan anpassa sig till svensk- eller finskspråkiga förhållanden. Att registreringen av föreningar med en tvåspråkig namnstruktur istället har avtagit kan tyda på att individer med en tvåspråkig bakgrund inte behöver, förutsätter eller bidrar till att föreningar registreras som tvåspråkiga. Det är

”

Alla försämringar och försvagningar av rättigheter och strukturer som möjliggör reproduktionen av ett fullvärdigt liv på svenska i Finland försämrar finlandssvenskarnas utsikter på sikt.

också möjligt att uppfattningar om språkklimatet påverkar både svensk-, finsk- och tvåspråkiga individers villighet att framhäva det svenska språket i potentiellt tvåspråkiga förenings-sammanhang.

En aktiv, kollektiv identitet

Det svenskspråkiga föreningslivet är en arena där finlandssvenskar reproducerar finlandssvenskheten, där en känsla av samhörighet bland svenskspråkiga förstärks och där en finlandssvensk kultur införlivas och vidareutvecklas. Det svenska språkets roll inom föreningsfältet har bibehållits stark över tid i Finland.

Ett annat område där språket har motiverat svenskspråkigas beteende sedan de första valen med allmän rösträtt år 1907 är valbeteende. Över tid har partifältet blivit mer heterogent, nya partier med olika ståndpunkter i språkfrågan har etablerats och traditionella partier har registrerats som tvåspråkiga. Från om med 1970-talet har också de här partierna attraherat röster bland svenskspråkiga. Språkets roll är dock fortsättningsvis stark inom valbeteende hos svenskspråkiga och i riksdagsvalen 2003, 2007 och 2011 röstade över 80 procent av de svenskspråkiga på vänsterpartierna och SFP, det vill säga på partier som aktivt över tid har stött upprätthållandet av svenska strukturer i landet.

Allt detta tyder på att finlandssvenskheten är en aktiv, kollektiv identitet, där språket motiverar vårt agerande på många plan i vardagen.

Ett gott språkklimat, samhälleliga, offentliga strukturer och språkliga rättigheter som gör det möjligt för individer att leva sitt liv på svenska i Finland också i framtiden är ändå av oersättlig betydelse för finlandssvenskheten. Alla försämringar och försvagningar av rättigheter och strukturer som möjliggör reproduktionen av ett fullvärdigt liv på svenska i Finland försämrar finlandssvenskarnas utsikter på sikt.

Stafettkarnevalen 2009.

FOTO: PIA PETTERSSON

Minnesrunor

Erik Allardt

f. 9.8.1925

d. 25.8.2020

Akademiker Erik Allardt har avlidit i en ålder av 95 år. Han var efterkrigstidens mest betydelsefulla och inflytelserika finländska sociolog och en av våra internationellt bäst kända finländska samhällsvetare.

Erik Allardt var 33 år när han 1958 tillträdde en finskspråkig professur i sociologi vid Helsingfors universitet. Allardt blev en förgrundsgestalt i beskrivningen av samhällets brytningsskede. Samma år publicerade han och Yrjö Littunen boken *Sociologi*. Duon Allardt-Littunen kom att fastställa vad modern sociologi var för många

kommande sociologistuderande. Boken användes länge också i de övriga nordiska länderna.

Allardt studerade samhällsstrukturer och motsättningar i samhället, välfärd och etniska minoriteter. Speciellt känd blev hans indelning i välfärdens olika delområden – levnadsnivå, samrelationer och självförverkligande (having, loving, being). Hans undersökningar om välfärdens dimensioner i Norden och om etniska och språkliga minoriteter i Finland och Västeuropa var framstående komparativ forskning. Ett centralt tema för Allardts forskning var spänningen mellan rationalitet och irrationalitet i mänskligt beteende. Detta tema präglar speciellt hans forskning om politisk radikalism.

I sin forskning, och sin samhällsinsats mera allmänt, försökte Allardt förstå och sammanfoga olika synpunkter i hopp att kunna bidra till att överbygga historiskt betingade motsättningar. Detta gjorde honom till central person i utvecklingen av konsensus i Finland.

Sitt internationella genombrott gjorde Allardt på 1960-talet genom att utveckla Emil Durkheims teori om arbetsfördelning som förutsättning för samhälleliga konflikter och solidaritet. Samtidigt uppstod en nära vänskap och arbetsgemenskap mellan Allardt och en annan framstående nordisk samhällsvetare, norrmannen Stein Rokkan, till vilken han ofta hänvisade. Allardt beskrev slagkraftigt den samhälleliga förvandlingen av Finland. Han gav en på vetenskap grundad syn på hur kommunisterna skulle kunna integreras i det finländska samhället. President Kekkonen hänvisade till Allardt när han 1967 beskrev kommunisternas fullständiga integration i det finländska samhället som den centralaste nationella samhällsfrågan.

Erik Allardt hade en borgerlig familjebakgrund men lärde sig förstå många av arbetarklassens realiteter via sin mor som var folkskollärare och vars elever till stor del kom från den finlandssvenska arbetarklassen. I sina memoarer skriver Allardt att han ofta hade svårt att välja sida. Men han lät inte bli att aktivt ta upp frågor han ansåg viktiga att diskutera. Hans huvudsakliga insatser i samhället gjordes på finska men han var politiskt verksam också på finlandssvenskt håll. I artiklar i *Nya Argus*, där han var en aktiv redaktionsmedlem i flera decennier, lyfte han fram och klargjorde många centrala utvecklingstrender i samhället.

Allardt var aktiv inom vetenskaps- och forskningspolitiken. Han var ordförande för centralkommissionen vid Finlands Akademi 1986–1991 och kansler för Åbo Akademi 1992–1994. Till Akademiker utnämndes han 1995.

Allardt var en karismatisk universitetslärare till vars habitus hörde en oväntad pojkaktig. Samtidigt som han tillhörde kultureliten bröt fotbollsintresset och kärleken för hamburgare mot vanliga förväntningar.

Ett stort stöd för Erik var hans maka Sagi som han skötte under många år under hennes långvariga sjukdom.

Risto Alapuro
Tom Sandlund
elever och arbetskamrater

Erik Appel

f. 7.3.1924
d. 17.1.2020

En av de skickligaste nyhetsjournalisterna på sin tid har gått ur tiden. Förra veckans Tallinnkryssning blev Erik Appels sista. I hamnen inför hemfärden började han känna sig dålig och fördes till sjukhus. Där konstaterade man att ingenting fanns att göra. Erik Appel blev 95 år gammal.

Han föddes i Solf och växte upp i Skafving i Österbotten. Skolgången avbröts av kriget. Appel tillhörde IR 61 och var med om att slå tillbaka det sovjetiska storantallet vid Tienhaara på Karelska näset midsommaren 1944.

”Jag låg i en sandgrop och funderade på hur jag skulle klara livhanken medan granaterna kreverade på alla sidor om mig. Jag tänkte uppgivet, kan ni inte äntligen sluta?” Så berättade Appel om sin roll de ödesmättade dagarna som avgjorde Finlands öde.

Efter att ha hemförlovats tog Appel filosofie kandidatsexamen vid Åbo Akademi och fick anställning på *Hufvudstadsbladet* där han med ett kort mellanspel på *Vasabladet* skulle göra sin journalistiska livsgärning.

På Husis deltog han i den dagliga tidningsproduktionen i otaliga olika roller. Han var riksdagsreporter, allmän reporter, notischef, kommunalredaktör, ledarskribent och nyhetschef. Också om han ofta gjorde skift som nyhetschef och nattchef var Appel alltid mån om att skriva själv och bidra till innehållet. Bakom desken trivdes han inte länge.

Bäst minns eftervärlden kanske Appel som chef för den kommunala redaktionen för Storhelsingfors.

I sin krönika *Bakom fullmäktiges kulisser* beskrev han maktspelet i Helsingfors och intriger i fullmäktige som politikerna gärna hade hållit för sig.

För finländsk journalistik var åren under Urho Kekkonens presidenttid inget att vara stolt över.

Nyheter förtegs av hänsyn till presidenten och den sovjetiska ambassaden. Erik Appel hörde till den minoritet som rakryggat höll fast vid journalistisk etik och vid att normala nyhetskriterier alltid bör följas.

Frågan fördes till sin spets när Appel inför riksdagsvalet 1983 hörde att Svenska folkpartiets kandidat och riksdagsman Ingvar S Melin misstänktes för mutbrott i anslutning till metrobygget. Åklagaren bekräftade att Melin skulle åtalas. Appel insisterade på att nyheten måste publiceras före valet och fick stöd av chefredaktör Jan-Magnus Jansson. Efteråt skulle tidningen kritiseras hårt, Melin friades i domstol men föll ut från riksdagen.

För Appel var beslutet ändå alltid klart, tidningen kunde inte ha förtigt en så viktig nyhet inför ett val.

Få medarbetare har lämnat så stora fotavtryck efter sig på *HBL*:s redaktion som Erik Appel. När journalisterna aktiverade sig fackligt hörde han till dem som drog i gång fackklubben vid *HBL*. Han valdes till många förtroendeuppdrag också inom Journalistförbundet.

När det drog ihop sig till fest på tidningen med dans och sång visste man att Erik hörde till de tongivande.

Chefer fanns det under åren av alla slag i tidningshuset, en del bättre, en del sämre. För yngre medarbetare var Appel en klippa att luta sig emot. Alltid vänlig och alltid klok då det gällde att bedöma nyheter och hitta vinklingar och uppföljningar.

Efter pensioneringen blev Appel en produktiv författare. Förutom en handfull företagshistoriker gav han ut fyra böcker om kriget och två verk om sin österbottniska hembygd. Boken *Kampen om Porkkala* som handlade om Porkalabornas strid för att återfå sina gamla hem 1956 utkom redan 1967.

Erik Appel tilldelades det finlandssvenska publicistpriset 1967.

Han sörjs närmast av hustrun Ragni, barn, barnbarn, barnbarnsbarn samt bonusbarn med familjer.

Staffan Bruun

Bengt Backman

f. 31.1.1941

d. 23.3.2020

När Bengt Backman tragiskt förolyckades i en traktorolycka vid Folkhögskolan i Näsby i Houtskär i slutet av mars rycktes han bort på stranden av sitt barn-domshem och intill sina fiskevatten. Vid folkhögskolan hade hans föräldrar varit lärare och där inledde också han sin yrkesbana. Från Näsby begav han sig till sina många uppdrag, kommunala och skärgårdspolitiska.

Bengt Backman, född 1941 i Houtskär, återkom gärna till sin barndom och det sociala livet vid Houtskärs Kyrkliga Folkhögskola som präglat honom starkt. På

Bengts tid, före grundskolan, måste den som ville utbilda sig vidare söka sig till ett läroverk annanstans. Bengt tog studenten i vad som i dag är Katedralskolan i Åbo. Efter det blev det Åbo Akademi och en pol mag examen.

Samtidigt som han var lärare vid folkhögskolan, var han en stor del av tiden kommunfullmäktiges ordförande i dåvarande Houtskär kommun. Redan efter ett halvt dussin år gick han vidare och blev rektor för Svenska Österbottens Folkhögskola/folkakademi (SÖFF) i Närpes. Till Åboland återvände han 1978 som rektor för Pargas arbetarinstitut. Han lämnade det för att i början av åttiotalet starta upp den för Korpo och Houtskär gemensamma Skärgårdshavets högstadieskola, dvs klasserna 7–9, då den minsta i landet.

För den hade Bengt varit en av de stora kämparna. Regeringens beslut om saken 1979, ”trots den svenska länskolavdelningens rabiata motstånd”, ”var”, skrev Bengt, ”för vår del av skärgården ett helt avgörande beslut”. Bengt blev alltså det nya högstadiets första rektor.

Redan följande år blev han kommundirektör för sitt Houtskär, ett mångsidigt uppdrag i den lilla skärgårdskommunen, på den tiden med stort behov att påminna läns- och riksmyndigheter om skärgårdens särförhållanden. Det passade Bengt. Hans förmåga att med, som det nu heter, låg profil resultatrikt driva hemkommunens och skärgårdens intresse var till stor nytta. För sina insatser förlänade presidenten sedermera honom titeln Kommunalråd.

Backman var i många år medlem av Skärgårdsdelegationen som regeringen tillsatt. ”Engagemanget i Skärgårdsdelegationen har för mig personligen betytt mycket” säger Bengt i dess historik. Men det är lätt att se att han själv i den tillförde kunskap om skärgårdens verklighet och vilka utmaningar som fanns.

Han underströk i samma skrift ”att det står i hela rikets intresse att skärgården fortsätter leva året om, vilket då givetvis förutsätter en fast bosatt befolkning”. Samtidigt drev Houtskär tidigt på samarbete mellan fritidsbor och lokala beslutsfattare.

Men Bengt var ingalunda bara ”byråkrat”, om det uttrycket alls kan användas i detta sammanhang. Han intresserade sig aktivt för och deltog också i olika slag av kultur- och andra mera fritidsbetonade aktiviteter, gällde det sedan musik, bygge av hus och båt, allmogesegling osv. Det fortsatte han med ända till slutet. Ännu vid sitt frånfalle var han aktivt engagerad i föreningen HKF, som han lett underskiftande öden i 35 ofta mycket tunga år. Föreningen vårdar i dag Houtskärs kyrkliga folkhögskolas traditioner och fungerar numera som kursgård, härbärgerande företrädesvis skriftskolor, en verksamhet som Bengt alltid poängterade betydelsen av. Trosfrågor var viktiga för Bengt.

Pensionärsbostadsföreningen, Kulturgillet med det fina skärgårdsmuseet, Pro Houtskär och allmogesegling är ytterligare exempel på föremål för han stora engagemang inom tredje sektorn. Åtskilliga är de talkotimmar där denna händiga hantverkare lämnat bestående spår. På sitt anspråklösa sätt ställde han alltid upp både med praktiskt jobb och ledarskap. Bengt var ingen stor karl, men han hade breda axlar.

Lokalt stod han, inte för åsikten, utan insikten, att i en kommun som består av tidigare starka skärgårdskommuner och -sambällen, är fungerande och levande delar en förutsättning för en stark helhet. Det förutsätter ett öppet sinnelag och flexibilitet hos beslutsfattarna. Skärgård är, för att använda ett modeord, ett av de allra starkaste branden i Åboland. Det gäller att slå vakt om det.

I Åboland har Bengt Backman på senare tid kanske främst synts som ordförande för Åbolands skärgårdsstiftelse, som kom till år 2007. Han var en av dess främsta tillskyndare och fungerade som stiftelsens ordförande till för bara någon månad sedan. Han var ännu medlem av styrelsen den olyckliga dagen i mars. Engagemanget i skärgårdsstiftelsen underströk hans intresse för hela Åboland och hans insikt om resultatens betydelse.

Förvärvet av Brännskär i Nagu tillsammans med Svenska småbruk och den nyskapande verksamhet de nya boarna och Skärgårdsstiftelsen med dess engagerade medarbetare under hans ledning satt igång kan tjäna som ett exempel för framtiden, i vår skärgård och annanstans. Så var Bengt, för att ta ett färskt exempel, också den som drev fram beslutet att Stiftelsen förvärvade Rosala gamla skolbyggnad för att möjliggöra inflyttning av familjer med barn för att trygga Rosala Hitis skolas framtid. Fungerande samhällsservice är en förutsättning för en levande skärgård. Att skolan här är central förstod Bengt bättre än de flesta.

”Skärgårdens röst har tystnat” lød en av kondoleanserna efter hans frånfälle. Och visst, Bengt Backman var en mycket stark röst för skärgården, lokalt, i Åboland och nationellt.

En stor åbolänning är borta. Bengt Backman lämnar ett tomrum, som kräver engagemang av många att fylla.

Mikael Söderholm

Katja Bonnevier

Rune Johansson

Carita Isaksson

Christjan Brander

Jörgen Grandell

Jan Gräsbeck

Bo Gyllenberg

Christoffer Taxell

Bertil Zetter

Cecilia Rehn

Jenny Örnell-Backman

Åbolands skärgårdsstiftelse föreningen hkf

Ingmar ”Pelle” Björkman

f. 2.12.1931

d. 18.4.2020

Den välkända idrottshistorikern och idrottsledaren, idrottsrådet Ingmar ”Pelle” Björkman lämnade oss vid en ålder av 88 år.

Pelle hade ett gott namn om sig både i Finland och internationellt och han fick ofta ställa sin kunskap till förfogande åt andra historiker både i hemlandet och utomlands. Han var mycket anlitad i olympiska sammanhang och av Finlands idrottsmuseum. Pelle höll föredrag på olympisk plats i Grekland, i Berlin, i Lausanne och på olika ställen i hemlandet. Han var en stor kunskapskälla och beviljade intervjuer åt alla intresserade, den sista två veckor före sin död.

Pelle författade och lät trycka över tjugo böcker om finska och finlandssvenska idrottssammanslutningar och -profiler. Hans strålande minne var i detta hänseende naturligtvis till avgörande hjälp, liksom hans stora bibliotek med inhemska och utländska verk och fotografier. Sitt sista stora verk gav Pelle ut på eget förlag 2016 med titeln *Mot målsnöret*. Han ville själv inte kalla verket sina memoarer utan personhistoriska glimtar från ett idrottsliv.

Pelle Björkman var under sina yngre år den stora idrottsledaren och tränaren framför allt i IFK Helsingfors, som han strongly representerade i framför allt bandy och friidrott, men hans intresse och förmåga tillvaratogs på viktiga poster också av alla viktiga finska och finlandssvenska idrottsförbund. Pelle anlätades vid VM- och EM-arrangemang i Finland och vid landskamper både hemma och utomlands.

Vid sidan av IFK var Helsingfors Gymnastikklubb Pelles stora skötebarn. Pelle var på många sätt en märkesman för klubben. Han var ordförande i sex år och engagerade sig i skrift, i julsammankomsten *Julgrisen* och i stugaftnar på Movitzstugan under 60 år.

Pelle Björkman var inte enbart historiker och idrottsledare. Efter avlagd militärtjänstgöring växte intresset för den grafiska branschen. Efter praktik i hemlandet och studier vid Den Grafiska Höjskole i Köpenhamn blev Pelle efter tre år utexaminerad med grafisk formgivning som specialområde. Utbildningen ledde till att Pelle grundade ett tryckeribolag, Printaco. I sitt skriftställarskap hade Pelle senare naturligtvis stor nytta och glädje av sin utbildning och sina kunskaper i tryckeribranschen.

Pelle startade upp och utvecklade reseföretaget Tjäreborgs verksamhet i Finland främst som verkställande direktör för företaget. Han var också en pionjär inom idrottsreklam i Finland inom ramen för ett eget företag.

Familjestället Ådholmen i Sibbo skärgård var en naturlig samlingspunkt under somrarna för Pelle och familjen genom nästan hela hans liv. Han var en berättare av rang och kunde med sitt utomordentliga minne för detaljer dela med sig av allt han upplevt och lärt inom familjen.

Pelle Björkmans hustru och de fyra barnen sörjer Pelles bortgång. Pelle var en god och engagerad vän för alla han kom i närmare kontakt med.

IFK-devisen En gång Kamrat, alltid Kamrat passar utmärkt då vi tänker på Pelle Björkman.

---

*Björn FederLey
Magnus Ståhlberg*

Algot Böstman

f. 13.2.1935

d. 28.2.2020

Den mångsidiga och omtyckta skådespelaren Algot Böstman är död. Han dog plötsligt i lungcancer, utan smärtor, utan ångest, berättar hans dotter Catharina Glanzmann. Hon har bott fyrtio år utomlands, men hade alltid en varm kontakt med sin pappa. ”Hans liv andades teater, han tyckte själv att han inte alltid räckte till för det sociala livet, men nog kändes han ändå som en trygg famn för oss”, säger hon.

Teaterpubliken hade en unik chans att träffa fem av teaterns omtyckta legender våren 2016, i programmet *Thalias trotjänare*. Det blev några kvällar som sprakade av humor och spiritualitet, med Riko Eklundh som skicklig intervjuare. Kvällarna blev så omtyckta att alla villiga inte en fick plats i salongen.

Med var förutom Algot Böstman, som hade jobbat 48 år på teatern, även Börje Lampenius, Fred Negendanck, Göran Schauman och Christina Indrenius-Zalewski. Något fel på minnet hade de fem legenderna minsann inte. Riko lyckades tränga in i skrymslen från gamla tider och fram kom hemligheter av olika slag, alltmedan skrattlystnaden i salongen bara ökade.

Då Algot Böstman som ung började på teatern var han först ganska förbryllad. Han förstod sig inte på chefen Nicken Rönngren.

”Han uppskattades visserligen men jag förstod nog inte varför, såsom han behandlade folk. På generalrepetitionerna kunde han stryka stora partier utan förvarning, byta ut skådespelare när som helst, ibland kunde han ta bort hela produktionen. Då det var över drog alla en suck av lättnad. Men stressen fortsatte in på premiären. Det var en mara som hängde över oss natt och dag”, minns Böstman.

FOTO: HENRIK SUNDSTRÖM

Pjäserna var betydligt fler då, och man repeterade bara ett par veckor för en pjäs. 1962 fick han en önskeroll som *Daniel Hjort*, som uppfördes först på Åbo slott, sedan på Svenska Teatern. Svarthårig, ung och vacker tolkade han ypperligt de stridiga känslor som pinade hans rollperson. Det blev en stilig början på hans kommande karriär.

Göran Schauman som blev en av hans bästa kompisar på teatern, hade det lite besvärligare med sin första roll, Lysmasken i pjäsen *Trollborgen*. Allt gick tokigt på generalrepetitionen som unge Göran tyckte var helt misslyckad. Han hade det annars också bevärligt som son till teaterchefen Runar Schauman. Han behövde bara visa sig så blev det tyst. Algot blev med tiden en lojal vän och tillsammans gjorde de två under sina karriärer långt över trehundra pjäser sammanlagt enbart på Svenska Teatern. 1974 uppträdde de tillsammans i pjäsen *Hårda tider* av Bengt Ahlfors. I *Fänrik Ståls sägner* blev det igen problem för Göran Schauman. Han skulle både äta som Sandels "Sandels han satt i Pardala by och åt frukost i allsköns ro" och läsa dikter samtidigt.

Algot Böstman fick beröm för sina roller i *Brevbäraren och van Gogh*, i Ibsens *Ett dockhem*, i *Macbeth* och i Lars Noréns *Så enkel är kärleken*, och i de finska tv-serierna *Metsolat* och *Hovimäki*, i Åke Lindmans *Din vredes dag*. Han medverkade vidare i *Oliver* på Lurens, deltog flitigt i Kammaraterns verksamhet och var aktiv i stiftelser av alla de slag.

Böstman medverkar ännu i den svenska tv-serien, *Tjockare än vatten* som utspelar sig på Åland och vars tredje säsong startar på Viaplay i mars.

Margita Andersgård

Lena Boström

f. 7.8.1946

d. 23.1.2021

Med Lena Boström har en hängiven nyhetsjournalist och omtyckt finlandssvensk nätverkare gått ur tiden. Kerstin Helena Boström avled efter en längre tids sjukdom. Hon blev 74 år gammal.

Det var tandläkaryrket Lena siktade på efter studentexamen vid Gamlakarleby svenska samlyceum. Efter en kort visit vid Åbo Akademi, styrde hon år 1966 mot Eberhard Karls Universitet i Tübingen i Västtyskland. Sitt drömyrke fann hon ändå inte inom odontologin, men knöt vänskapsband som höll livet ut med studiekamrater från Norge och Tyskland. Lena återvände till Åbo, studierna och kårlivet. Den aktiva studenten rekryterades av Rundradions Aagot Jung, som behövde lokala medarbetare i Åboland. Journalistiken visade sig vara Lenas rätta element. Lena blev Åboradions första sportreporter.

Ett scoop åstadkom 22-åriga Lena när hon lyckades filma det hemliga mötet mellan president Kekkonen och den sovjetiske premiärministern Kosygin i Hitis, mitt under pågående Tjeckoslovakienkris 1968. Tv-äventyret gav Lena blodad tand och hon lät sig lockas till Helsingfors av tv:ns Astrid Gartz. För *TV-Nyttis* "mimmiliga", som redaktionen kallades i kvällspressen, blev Lena stöttepelare och alltiallo. I över trettio år blev hon redaktionen trogen, med korta avbrott för att pröva vingarna på annat håll.

Hon var alert reporter, stresstålig nyhetschef och tidvis också (motvillig) redaktionschef. De snabba rycken var Lenas gebit och hon hade nyhetsnäsa som få. Hon åkte i väg för att rapportera om den sovjetiska missilen som

FOTO: KARL VIHJÄLMSSON

landade på isen i Enare träsk 1984 och hon tvekade inte att rycka ut till bombexplosionen i Myrbacka köpcentrum 2002.

Lapland, Norge och norsk politik stod Lenas hjärta nära, och hon försökte sig också på att jobba som frilans i Oslo. Lena hade lätt för att knyta kontakter och ett otroligt minne, inte bara för händelser utan framför allt människor. Hennes stora kontaktnät kom väl till pass under självständighetsdagens slottsbalen, där hon brukade referera välkomstceremonin. Helst av allt bevakade Lena idrott, ett intresse hon burit med sig hemifrån. När Lena och Barbara Helsingius som första kvinnor någonsin refererade backhoppning från Holmenkollen var det många som lyfte på ögonbrynen.

Också på fritiden brann Lena för idrott i alla dess former, men Stafettkarnevalen stod hennes hjärta närmast. I över trettio år ställde hon upp för karnevalen, det sista året, 2015, på kryckor. Svenska Finlands Skolidrottsförbund hade i Lena en trogen och aktiv medlem och hon ledde förbundet som ordförande 1983–1986. Hon utsågs till hedersmedlem i 2016.

Efter pensioneringen från Yle 2005 slog sig Lena ingalunda till ro. Hon ville dela sin tid mellan den älskade släktgården Ståhlas i Kronoby och vännerna i Österbotten och föreningslivet i huvudstaden. Med sin energi och sitt varma intresse för andra människor blev hon en unik tillgång för Munksnejdens pensionärer och Helsingfors Släktforskare.

Den sviktande hälsan och funktionsnedsättningen tvingade henne att byta ut den fysiska idrotten mot frågesport och möten, men takten slog Lena inte av på. Hon saknade sin brors familj på Åland och sörjde över att inte kunna röra sig lika fritt som förr, men ställde villigt upp så långt krafterna räckte. Vi är många som kommer att sakna Lenas soliga natur och tappra optimism.

---

*Eva Vikstedt
vän och kollega*

Gunnar Döragrip

f. 2.7.1941

d. 20.1.2020

---

ett stort och varmt hjärta inom musiklivet har slocknat, musikpedagogen Gunnar Döragrip har lämnat oss efter sin kamp mot sjukdomen.

Gunnars rötter är i Österbotten där hemmet i Jakobstad och holmen i Kronoby var hans smultronställen. I Nykarleby seminarium utbildade han sig till folkskollärare och där lärde han sig även att spela orgel. Innan Gunnar flyttade till Helsingfors fungerade han flera somrar som kantor i Jakobstads församling.

I Helsingfors studerade Gunnar vid Sibelius-Akademien där han avlade musiklärarexamen och examen i kör- och orkesterledning. Han undervisade i musikens didaktik och författade läromedlen *Gehörsträning* och *Gehörslära 1–3* för musikklasser och musikinstitut.

Gunnar grundade musikklasser i Helsingfors, Helsingfors gosskör och Minervas musikklasser, och gjorde arrangemang för elever i hela Svenskfinland som han även dirigerade vid musikevenemang.

I Nordiska Ministerrådets projekt 1992–1995 Nordisk musik i skolan deltog Gunnar med elever från Minervaskolan. I boken om *Högtider och fester i Norden* skrev Gunnar om hur vi firar svenska dagen i Finland.

Brages stråkorkester var Gunnars skötebarn i 36 år (1970–2017). Åren 1977–1982 var Gunnar dirigent för Brages sångkör. Inom folkmusiken deltog Gunnar i utvecklingen av repertoaren med egna arrangemang. Vid Brages 100-årsjubileum 2006 tilldelades han Brages Guldlåra. I tio år dirigerade Gunnar

manskören Muntra Musikanter Seniorkör där många manssångare minns sin ledare och sångarbroder med värme.

Gunnars ”musikhem” på äldre dagar var frimureriet. Hans insats som musikalisk ledare och broder inom SCF var betydande. Genom musiken sammanförde han bröder i hela Svenskfinland så att musiken och frimureriets ädla mål blev ett tryggt begrepp. Förutom körernas konserter i Finland ledde Gunnar konserter i nordiska städer som Stockholm, Köpenhamn, Oslo och Reykjavik med främst verk av de finska tonsättarna och frimurarbröderna Jean Sibelius, Kaj-Erik Gustafsson och Jack Mattsson. Med resorna öppnades nya kontakter mellan vänner av musik och nordiska frimurarbröder och de ledde även till svarsbesök i Helsingfors.

Familjelivet, musiken och ett broderskap över alla gränser har varit Gunnars ledstjärnor.

Dottern Malin skriver så här: En av pappas finaste egenskaper var att han alltid såg det goda, till och med när det var som mörkast. Han såg också det goda i alla människor han mötte, förbi fasader och skal. Jag tror det är därför han nådde och berörde så många under sitt liv. Hans egen godhet var sann, den var hans sigill och prägel. Två andra saker som betydde mycket för honom var den stora trygghet han gav samt hans värme. Det är med ödmjukhet, tacksamhet och stolthet jag är hans dotter.

Saknaden hos familjen är stor.

Gunnar Boje Nyman

Tomas Ek

f. 6.1.1957

d. 2.5.2020

Det var i januari år 2020 som Tomas Ek märkte att allt inte stod rätt till. Han kände sig väldigt trött hela tiden. Efter ett läkarbesök kom förklaringen, han hade en stor tumör som hade spridit sig till olika delar av kroppen. På grund av coronakrisen och ett nytt datasystem på sjukhuset dröjde det ända till mars innan han blev opererad. Utan sin frus envisa kamp skulle det ha dröjt ännu längre. Men komplikationerna efter två stora operationer blev för stora.

Tomas kom till Yle 1980 och började som redaktör på musikradion. Han var själv en känd musiker och deltog bland annat i uttagningen till Eurovision Song Contest 1984 och 1990. Hans musikalitet och erfarenhet av arbete i skivstudio var till stor nytta då han började göra egna program. Ett av de bästa exemplen på hur Tomas skickligt kombinerade sin fantasi och sitt tekniska kunnande var programmet *Jag och Evert Taube* som 1987 belönades med tredje pris på en internationell tävling i Monte Carlo.

Nyfikenheten på att testa nya tekniska prylar och programformer höll i sig under hans 40 år på Yle. I slutet av karriären började han också göra musikinspelningar för webb-tv. Tomas var med om alla stora förändringar inom den finlandssvenska radion. Då han började karriären skrev man på maskin och i sändningarna kunde det finnas två personer som skötte tekniken. I sin sista sändning skötte han allting själv, med tre olika skärmar i studion där spellistor, inslag och ljudnivåer skulle kontrolleras. Samtidigt som han skulle prata med lyssnarna.

FOTO: EVA FRANTZ

- Gunnar Dörögrip erhöll SFV:s Hagforsmedalj år 2008

Trots all teknik att hålla reda på lyckades han koncentrera sig helt på den person som ringde till sändningen. Det här var något som Tomas var helt fenomenal på. På några ögonblick var han bästa vän med den som ringde och fick personen att öppna sig som om de hade känt varann hela livet. Att få folk att våga berätta om sig själva och samtidigt veta att tusentals andra lyssnar hör till det mest krävande i radiojobbet.

Men de bästa stunderna för Tomas var då barnbarnet, Cecilia 2 år, kom på besök med pappa Nelson som brukade ringa Tomas varje dag. Dessutom hade han ett otroligt stort hjärta för alla katter, hundar och andra djur som frun Bettina, som hon själv säger, släpade hem.

Flera gånger tog han också gitarren och åkte till äldreboendet Lyckan i Pernå, där han uppträdde för sin svärmor och de övriga med musik.

För ett år sedan var det en radiolyssnare som berättade för mig att hon litar på sjörapporterna i Yle Vega enbart om det är Tomas Ek som läser dem. Jag undrade förstås varför?

– Då han läser dem kan man höra hur han själv har seglat mellan de olika hamnarna och upplevt dem på riktigt. Det är en ren njutning att lyssna, sade hon.

Tomas Ek kunde göra stor konst av enkla saker i radion. Han lämnar ett hål i etern som ingen annan kommer att kunna fylla. På Yle minns vi alla honom som kollegan som alltid ställde upp om man behövde hjälp.

Han älskas och saknas oändligt av frun Bettina, sonen Nelson med familj samt Bettinas två söner som också blev en del av Tomas Eks familj.

Kjell Ekholm

Max Engman

f. 27.9.1945

d. 19.3.2020

Historikern Max Robert Engman avled den 19 mars 2020. Efter sig lämnade han en rad historiska studier av ovanlig omfattning och kvalitet. Han inledde sin bana vid riksarkivet i Helsingfors och fortsatte senare som professor i allmän historia i Åbo. Som han själv gärna framhöll var han barfota helsingforsare av icke-akademisk bakgrund. Migrationshistoria, framför allt, sysselsatte honom till en början och resulterade snart i en gedigen doktorsavhandling om storstaden S:t Petersburgs dragningskraft. Han kände sig dock inte i behov av någon doktorshatt – forskargärningen fick tala för sig själv och han drog sig för att celebrera sin akademiska status med yttre tecken.

FOTO: RABBE SANDELIN

I sina många verksamheter prioriterade Max Engman sitt liv som forskare. Det resulterade i en stor bokproduktion och ännu fler artiklar i olika ämnen. Han rörde sig behändigt mellan Petersburg och Wien, men var kanske sist och slutligen mest hemma med finländsk tematik, dock med det större perspektivet och finländska förhållanden betraktade i relation till utländska. Själv var han elev till professor Jarl Gallén, och kom som författare att samarbeta med kolleger inom forskarskrået, bland flera andra Jerker A. Eriksson och David Kirby.

Max Engman utredde multinationella rikens sönderfall, riksupplösningar, fredskriser och unga nationers aktiva uppbyggnad, så kallad *nation-building*, och på vilket sätt etnicitet och språkförhållanden formade de unga nationerna. 1800-talet kom mest i fokus, men även 1700-tal och det tidiga 1900-talet hörde till hans forskningsområden. Han inriktade sig mindre på traditionell

händelsehistoria än på strukturer, klasser och individer sedda mot bakgrunden av större helheter. Inte sällan satte han in den lilla människan i större skeenden.

Max hyste en särskild fascination för den talande detaljen, gärna den humoristiska detaljen. Han kunde fröjda sig åt en överraskande storartad avdelning för den österrikiska flottan i Wiens krigsmuseum. Eller så skrev han mästerligt om skorstensfejandet och de finska sotarna som en specialiserad etnisk nisch i det gamla Petersburgs brokiga och multinationella befolkning.

Många i hans närmare kretsar kände Max som en kvick vitsberättare – av äldre märke kan man kanske numera tillägga. Han fick mycket ut av den politiska vitsen. Han hade en hel del historier på lager att dela med sig vid glasets rand, eller under sådana historiska exkursioner och resor som han gärna deltog i.

Som professor i Åbo installerade han sig vid Aura å, snett emot domkyrkan, och såg gärna vänner och studerande i sitt rymliga hem. I Helsingfors hade han före det bott på norra sidan av Långa bron, bron som i tiden sågs som passagen mellan den nordliga arbetarstaden och den borgerliga staden. Vid sin återflyttning till Helsingfors bosatte han sig en bra bit in på den södra sidan.

Det var under den här tiden, hans äldre aktiva år, som han axlade ordförandeskapet för Svenska litteratursällskapet. Före det hade han under många år varit huvudredaktör för *Historisk Tidskrift* för Finland, en tidskrift vars artiklar han personligen redigerade med stor samvetsgrannhet.

Som rikedom av allt han skrev och publicerade ger vid handen var Max Engman framför allt forskare: i arkiven och biblioteken gjorde han sig hemmastadd som få. Betecknande nog kom han i kontakt med sin första hustru Marja Lounassalo på universitetsbiblioteket i Helsingfors, och i samma miljö även med sin senare livspartner Katri Tuori.

En idrottande person, flitigt simmande och löpande, drabbades Max av det grymma ödet att få känna sin rörelseförmåga och sin kroppsbehärskning långsamt avta flera år före sin bortgång. Han tog sin Parkinson med jämnt mod, åtminstone hörde jag honom aldrig beklaga sig.

Henrik Knif

- Max Engman erhöll SFV:s vistelsestipendium Lillholmen år 2004

Göran Hellberg

f. 11.2.1937
d. 7.4.2021

Sjukhus- och idrottsprästen Göran Hellberg föddes i en lärarfamilj i Gamla-karleby. Under hela hans liv var banden starka både till pappa John Hellbergs hembygd Åland och till Karlebynejden, där mamma Margit (f. Backman) och Göran själv växt upp. Under skoltiden var han framgångsrik inom friidrott, bandy och segling, och efter studenten läste han teologi i Helsingfors. Vid midsommar 1961 gifte han sig med sjukskötaren Margareta Krokfors. Paret fick fem barn och många barnbarn samt barnbarnsbarn.

Efter prästvigning 1963 och några år i Helsinge flyttade familjen 1966 till Hamburg, där Göran verkade som sjömanspräst. Det var en dynamisk men krävande tid för småbarnsfamiljen; byggandet av den nya sjömanskyrkan skulle övervakas, medel skulle insamlas, och samtidigt skulle otaliga finländska fartyg besökas och sjömän tas emot.

Efter åren i Hamburg präglades Görans yrkesbana av sjukhussjälavård och folkhögskolarbete. Mellan åren 1971 och 1975 var han sjukhuspräst i Gamla-karleby, innan han tillträdde som rektor för Kristliga Folkhögskolan i Nykarleby. Från 1978 var Göran direktor för Lärkkulla-stiftelsen i Karis och ansvarade då bland annat för byggandet av Borgå stifts kursgård. Från 1984 till sin pensionering 2000 fungerade han som ledande sjukhuspräst i Åbo.

Göran var en uppskattad lärare och handledare i själavård. Han stödde sjukvårdspersonal och utvecklade kyrkans arbetshandledning, och verkade för hospice-vårdens etablering i Åbo. Hans värme och empati spred trygghet och förtroende, vare sig det gällde samtal med patienter, sjukvårdspersonal eller kolleger.

En banbrytande insats gjorde Göran även som Finlands första idrottspräst. Han var under åren 1972–2003 ett stöd för idrottarna vid tio olympiska spel och sammanlagt 49 internationella mästerskap i friidrott och skidsport. Förutom samtalsstöd ordnade han utflykter, kulturupplevelser och andakter för idrottarna, och hjälpte flera gånger idrottare som missat sin transport att hinna i tid till arenorna. Kontakterna med idrottarna och idrottsledarna ledde till vänskapsband för livet. Idrottsrörelsens varma uppskattning för hans livsverk kom till uttryck då Göran belönades vid Idrottsgalan 2018.

Som barn tillbringade Göran många somrar hos släkten på Kumlinge, och där fann han genom livet stor glädje i att sköta om gamla träbåtar samt fiska, segla och göra utfärder tillsammans med Margareta och familjen vid släktens sommarparadis.

De sista åren begränsades hans rörlighet efter sviterna av en stroke, och inom ett par år förlorade han både sin hustru och ett av barnen, och även andra i familjen kämpade med allvarliga sjukdomar. Den tillit och inbördes omsorg som präglade familjen bar också i allt detta svåra, och Göran bevarade en hoppfull tro och livssyn.

När man de sista åren frågade Göran hur han mådde svarade han ofta med glimten i ögat: ”Oförskämt bra!” Vi är många som minns Göran med tacksamhet och saknad.

---

*Björn Vikström
systerson*

Harry Holmström

f. 20.7.1931

d. 30.7.2020

När sommaren svängde på sin axel gick en av Ekenäs förnämliga profiler bort. Mästerfotografen Harry Holmström slöt sina ögon för gott. Villa Stella förlorade en av sina blida och mest positiva inbyggare. Med Harry Holmström insomnade det ”gamla” Ekenäs en av sina osjälviska och idoga lokalpatrioter. Med honom gick en epok förlorad, som aldrig mera kan återvända till Ekenäs, den smärtsamma delen av ett modernt och sönderslitet Raseborg.

I en heltäckande bildbiografi över Harry Holmströms mångsidiga gärning tecknar hans efterföljare som fotograf och förläggare Vidar Lindqvist en av tacksamhet och varm erkänsla präglad bild av småstadens hantverkare som i över ett halvt sekel dokumenterade sin hemstads liv i helg och söcken. Han har lämnat ett rikt arv på över hundra mappar med kopior, negativ och annat material. Utan Harry Holmströms överflödande arkivskatt kan Ekenäs historia inte skrivas.

Harry Holmströms insats kan inte beskrivas utan att tillfoga hans levande intresse för att dokumentera hemstadens liv, hans oförvägenhet att klättra i de högsta tornen och de krångligaste kryphål på marken. Eller hans fenomenala förmåga att komma tillrätta med barn som för ett ögonblick bringats till halt inför ett flyktigt kameraöga. Harry Holmström var också en entreprenör, en vaken företagare, inom sitt revir. Där påminde han kanske om *Hufvudstadsbladets* ledande fotograf Hugo Sundström. Harry Holmström trivdes bakom kameran, men knappast i fronten med de framfusigare unga kameralejonen. Han fick sin slående bild i alla fall.

FOTO: VIDAR LINDQVIST

Det hörde säkert till en småstadsfotograf, och om man vill, mästarefotograf uppdrag att vara så mångsidig som möjligt. Därför har eftervärlden i dag glädje, inte endast av familjefotografier med bröllop, dop och examina, utan också av invigningar av industrier, nya produkter, idrottsanläggningar, rivningshus och nybyggen. Detta betecknar en oerhörd styrka i hans livsgärning. Att han hann och orkade! Under många år fungerade Harry Holmström också som ”kuvanvaihtaja” för Rundradion. Han sände svart-vita filmrullar till Böle i Helsingfors för att ingå i bolagets kamerarond över bygderna och därmed har till exempel Jussarö gruvas skiftande, men korta öden dokumenterats i Yle:s arkiv.

Familjen Holmström knöts samman av ett gemensamt idrottsintresse, nämligen simning. Brödraskaran hade också en uppenbar fallenhet för undervisning: Harry som frilans, och Åke, Ole och Rune som framstående pedagoger. Släktband knöt Harry Holmström till Missionskyrkan som en utpräglad vänlig, blid och generös medlem, som visste att utan åthävor lätta sina medmänniskors bördor.

Samhället visste att belöna Harry Holmström med Frihetskorset av första klass av Finlands Vita Ros, med hederstecken från musei- och hembygdsverksamheten samt kommunal aktivitet. I många år var han ett stöd för kulturverksamheten i Ekenäs.

Ett starkt prov på Harry Holmströms kärlek till Ekenäs var att han skänkte sin fotoverkstad med hundratals fotoapparater och unika mängder av fototeknisk utrustning till Ekenäs museum. Det är ett manande minne över en oförvitlig och mönstergill medborgare.

Ralf Friberg

Christer Kihlman

f. 14.6.1930

d. 8.3.2021

Första gången jag såg och hörde Christer Kihlman var under en uppläsningssmatiné på Gamla studenthuset i Helsingfors. Året var 1975, året för romanen *Dyre prins*. Gamla studenthusets festsal var den eftermiddagen fylld med folk. Några av landets mest uppburna författare skulle uppträda. Jag och min vän var på grund av trängseln tvungna att sitta på golvet. Veijo Meri minns jag, kort och intensiv. Leif Färding, för honom hade jag under skolåren träffat i Vasa. Men ingen av författarna imponerade på mig som Christer Kihlman. Det kan hända att han var lite bakfull, för rösten var djup, lite skrovlig men fylld av allvar och patos. Stycket han läste ur *Dyre prins* var det avsnitt i Miles brev som bland annat handlar om borgarens dygder:

FOTO: RABBE SANDELIN

”En borgare är aldrig rättvis när han känner sin ställning tillräckligt hotad.

En borgare bryter mot alla spelregler när han känner sin ställning tillräckligt hotad.

Lita aldrig på en borgare!

Först när arbetarklassen har insett detta, att borgarna utan att tveka tillgriper smutsiga vapen och att smutsiga vapen effektivt kan bekämpas bara med smutsiga vapen, först då finns det hopp om och möjlighet till framgång och seger i den kamp som förs mellan samhällsklasserna, utan avbrott, oförsonligt och utan nåd. När arbetarna står i vapen och deras ledare vuxit ur sin godtrogenhet, sin blåögdhet, då men först då finns det hopp om seger.”

När han slutat läsa och det ännu var dödyst i salongen tillade han avslutningsvis några ord. Sitt credo. ”Tror jag på det här? Ja, det gör jag. Jag tror på det

här.” Rungande applåder. Och jag vände mig till min vän och viskade i hennes öra: ”Är han manne vår nästa staty?”

Staty blev Christer Kihlman inte. Men jag undrar om inte det här var en av höjdpunkterna i hans karriär. Ute på stan fanns hans porträtt i stort format på reklamstolparna. Han sitter vid en kakelugn och tittar i halvprofil mot kameran. Boken fick lysande recensioner. Den översattes till många språk. Han uppfattades som en ny Thomas Mann; en borgerlighetens skildrare och gisslare.

Ett halvår senare flyttade Sunniva och jag till Rulludden, det kihlmanska släktgodset i Esbo. Vi blev grannar och senare goda vänner med Christer och Selinda och deras två barn Nina och Jerker. Vi bodde i en liten stuga utan vatten och avlopp nere vid stranden med ett barn som snart skulle födas; Christer och Selinda uppe i backen där vägen gick förbi. Några år senare såldes släktgodset till Esbo stad, Christer och Selinda flyttade bort och vi flyttade som stadens hyresgäster in i deras villa. Många saker blev kvar efter flytten. En morgonrock som kändes för stor, och ett skrivbord som Christer hade ärvt av sin pappa, författaren och översättaren Bertel Kihlman. I en skrivbordslåda hittade jag olika utkast till romanen *Madeleine*, och lärde mig tack vare dem vad författarskapet som hantverk går ut på. Att skriva om och bearbeta, om och om igen.

Christer Kihlman debuterade som poet år 1951 med *Rummen vid havet*, samtidigt som han tillsammans med Jörn Donner började utge den kortlivade kulturella tidskriften *Arena*. Två år senare utkom diktsamlingen *Munkmonolog*, skriven i den centrallyriska tradition som Selindas farbror Rabbe Enckell var den främsta representanten för. Efter det skulle det dröja sju år tills nästa verk, romanen *Se upp salige!* Under den tiden försörjde sig Kihlman med att skriva recensioner framför allt för *Nya Pressen*.

Med *Se upp salige!* (1960) inledde Kihlman sin kritik av de snäva och konservativa värderingar som rådde i Efterkrigsfinland. Boken väckte bestörtning på många håll i Svenskfinland, men togs väl emot framför allt i Sverige, och Kihlman blev uppfattad, framför allt efter *Den blå modern* som utkom tre år senare, som en stor nordisk författare. Erhöll priser och släpptes förbi kön till Operakällaren i Stockholm.

Priser och goda recensioner livnär dock inte en konstnär. I desperation över hur omöjligt det är att verka som författare i Finland meddelade Kihlman

i augusti 1966 att han avslutar sitt författarskap. Det väckte stor uppståndelse och gräsmattan utanför Kihlmans villa fylldes av journalister. Den förtvivlade gesten ledde emellertid till att planerna på statliga författarstipendier tog ett steg framåt och en ny lag kunde godkännas den 28.11.1969. Kihlman kunde fortsätta att skriva; som konstnärsprofessor åren 1975–1980.

Efter *Dyre prins* ville Kihlman fortsätta att verka i den stora episka traditionen från Thomas Mann med interiörer tagna från den burgna miljö Kihlman så väl kände. Han hade redan i *Dyre prins* använt sig av namnet Bladh, taget från en av hans avlägsna förfäder Peter Johan Bladh, superkargören på Benvik gård i Närpes. Dennes son Carl Edvard hade på 1800-talet rest i Sydamerika och skrivit reseskildringar från sina resor. Christer ville bygga vidare på den bladhska fiktionen med exotisk rekvisita från Argentina, men resultatet blev inte alls vad han själv eller framför allt hans publik väntat sig. De två böcker han skrev efter sina vistelser i Sydamerika, *Alla mina söner* (1980) och *Livsdrömmen rena* (1982) togs emot med förvåning; rentav bestörtning. De handlar om en femtioårig man som finner kärleken; kärleken till en ung prostituerad man.

Lästa idag känns de här två tunna volymerna tillsammans med den personligt självvranssakande *Människan som skalv* (1971) emellertid som hans bästa romaner. Kihlman är som allra bäst när han är självvranssakande, personlig, observant och en smula vresig, men obetingat sann mot sig själv. De argentinska böckerna har en fräschhet och omedelbarhet som de episkt konstruerade saknar och *Människan som skalv* är en intensiv självuppgörelse med tabun och tillkortakommanden årtionden före bekännelselitteraturen blev mainstream.

”Med denna bok har jag av egen fri vilja brutit privatlivets helgd, jag har frivilligt öppnat mitt jags dörrar för några av dess »skamliga» hemligheter. Om jag därmed har lyckats minska den irrationella, den onödiga rädslan, för någon enskild människa och därigenom också den onödiga rädslans och ångestens hela oerhörda summa i världen, har boken uppnått ett av sina syften, fullgjort en av de avsikter jag haft med den.”

Den frihet som Kihlman hängivit sig åt i sydamerikaböckerna, men också i verkligheten, var ändå inte gratis. Friheten har ett pris, och det erläggs ofta i samma valuta. Selinda lämnade honom, åtminstone för en tid. Christer kvitterade sin svartsjuka som författare ofta gör med en bok: *På drift i förlustens*

landskap (1986). Han ville emellertid inte släppa tanken på den stora släktromanen utan fortsatte att arbeta med karaktärerna från *Dyre prins*. I *Gerdt Bladhs undergång* (1987) är perspektivet dock snarare civilisationskritiskt än riktat mot kapitalismen. Civilisationskritiken skulle för övrigt återkomma i Kihlmans sista publicerade verk, essän (och scenmonologen) *Svaret är nej!* år 2000.

Förmånen att år 1993 få flytta in i hedersbostaden Diktarhuset i Borgå innebar, tror jag, en stor lättnad för Christer och Selinda. Här hade Selindas farbror Rabbe Enckell bott, här hade Christers farbror, litteraturvetaren Erik Kihlman ofta varit gäst. Det var att komma hem. Dessutom fanns här ett umgänge som saknats i den anonyma förorten Sveins i Esbo. Biskopen ingick i hans nya vänkrets. Han fick stå värd för besök av kungligheter och presidenter. Han trivdes med det. Men trots de goda yttre betingelserna kunde han inte fortsätta att skriva. Han har själv sagt att han efter Selindas död 2007 inte heller längre ville. Jag tror att lågan sloknade långt tidigare. Han hade för höga ambitioner och ville för mycket.

Ett av de projekt som rann ut i sanden var att i samarbete med ingenjören Ensio Miettinen i C. P. Snows anda skapa en syntes av de två kulturerna, den naturvetenskapliga och den humanistiska. Hans övriga ofullbordade och opublicerade skrifter jag haft möjlighet att läsa andas likadana högt uppdrivna ambitioner, omöjliga att förverkliga.

Trots pandemin kunde Christer sommaren 2020 fira sin 90-årsdag omgiven av släktingar och vänner i Kristinagårdens trädgård i Södra Haga. Samkvämen avslutades med att han blev uppjuden av sin svägerska till en långsam vals. Det var rörande och mycket fint.

I sin sista bok undrar Jörn Donner vad Christer Kihlman just då gör. ”Kanske han tänker så det knakar.” Nej, Christer Kihlman tänkte inte särskilt djupt den sista tiden. Han hade försonat sig med sin tid och sitt öde. Han tänkte ofta på mostrar och fastrar och andra sedan länge döda släktingar. Han tänkte med glädje på sina barnbarn. Han tänkte med sorg på Selinda, och på sin son Jerker, som han varit tvungen att begrava. Han tänkte med kärlek på sin dotter Nina. Det gör Sunniva och jag också, vi tänker på dig och din sorg.

Fredrik Lång

Sven-Erik Krooks

f. 7.9.1930

d. 3.11.2020

Sven-Erik Krooks, chef för Österbottens Museum i Vasa 1970–1992, upplevde under sin aktiva tid, den omvälvande utveckling som det finländska museiväsendet och även den kulturhistoriska forskningen genomgick. En ständigt ökande medvetenhet om museerna som kulturarv, forskning som bas för utställning, professionalisering av yrkeskåren och en expansion av de lokala museerna. Krooks såg fördomsfritt museet som historiekunskap med given plats i samhället och han omsatte förändringen i praktiskt museiarbete.

FOTO: VASA STADS MUSEER / ÖSTERBOTTENS MUSEUMS ARKIV

Studentexamen i hemstaden Jakobstad ledde till studier i Helsingfors på 1950-talet för Eric Anthoni och en fil.mag. examen med historia som huvudämne. Huvudintresset, den folkliga kulturen, inriktades på byggnadsforskning då Krooks av dr Ragna Ahlbäck på Svenska litteratursällskapet Folkkultursarkiv engagerades för fältarbeten. Under åren 1955–1959 inventerade och dokumenterade han ålderdomliga miljöer och byggnader i Österbotten, Nyland och på Åland. Det idag unika materialet av beskrivande text, ca 150 ritningar och ca 1000 fotografier, vittnar om gedigen kunskap om hantverk och teknik jämte estetisk blick för människan som miljöskapare.

Dokumentationen av folkkulturen fick 1956 ett enormt uppsving. Intendenten för Fölisön, sedermera professorn Niilo Valonen, startade som ny chef för Nationalmusei Etnografiska avdelning, en insamling genom frågelistor och ett landsomfattande nät av bygdemeddelare. Krooks anställdes som amanuens

och blev 1963 föreståndare för den expanderande byrån. Han utarbetade flera frågelistor, läste och bedömde svaren, som årligen kunde omfatta ca 15 000 sidor från 600 meddelare. För Nationalmusei svenska profil var Krooks en oundgänglig resurs. Hans kompetens som fältforskare kom väl till pass vid det nordiska studentseminariet i Vöro 1965, som han förberedde, där han gjorde filminspelningar av hantverk och ledde en grupp byggnadsstuderande. Han deltog även i den omfattande herrgårdinventeringen på Karsby 1968. De vetenskapliga publikationerna av hans penna behandlade etnologisk-folkloristisk fältforskning, näringsliv och bebyggelse.

Sven-Erik Krooks var sålunda en ytterst skickad museolog då han 1970 blev chef för Österbottens museum med den Hedmanska konstsamlingen. Den nästan övermäktiga uppgiften blev att, av ett – substansmässigt högkvalitativt men i fråga om arbetskraft starkt underresurserat – museum, skapa en betydelsefull institution i staden och landskapet. Stöd gav styrelsen, bl.a. Kurt Jern och Håkan Andersson. Krooks hade auktoritet och ihärdighet att utverka ökade anslag från Vasa stad för amanuenser och konservatorer. Ett stort och systematiskt katalogiseringsarbete inleddes. Tiden räckte även till för redaktionen för årsboken Österbotten. En milstolpe var det då museet i slutet av 1970-talet erhöll status av landskaps- och regionkonstmuseum. Krooks administrativa förmåga gav bl.a. det nordiska textiltforskningsymposiet i Vasa 1984 en fast och synlig ram.

Ett idogt hårt arbete under tjugo år bar frukt. Det var ett med statsmedel understött, välfungerande museum som 1990 kunde övertas av Vasa stad. Till korresponderade medlem av Svenska litteratursällskapet hade han kallats 1979.

Som sakkunnig var Krooks känd och uppskattad i museikretsar i Finland och Skandinavien. En auktoritet utan stora åthävor, som människa begrundande i ansvar och handling, i kunskap och vänlighet generös. Otvunget kunde han, med inlevelse och humor, umgås med folk i skilda miljöer, tider och situationer. Av en vaken och företagsam skolpojke, som skötte biljettkassan på Haldin & Roses busslinje mellan Gamlakarleby och Vasa, hade det vuxit en sannfärdig museiman, värdig livsuppgiften och kulturhistorien.

Bo Lönnqvist
lärjunge i fältarbete och fotografi

Pentti Lasanen

f. 17.9.1936

d. 13.3.2021

Den musikaliske mångsysslaren Pentti Lasanen avled 84 år gammal den 13 mars 2021 i Helsingfors bruten av en svår sjukdom. Redan som ung pojke fick han kontakt med swingmusiken under sin tid som krigsbarn i Sverige.

Lasanen hann vara aktiv inom musikbranschen i nästan 70 år, både som dirigent och solist i allt från små band till symfoniorkester, såväl som solo- och ensemble sångare, som multiinstrumentalist, arrangör och kompositör – en sann spelman i ordets rätta bemärkelse. Han var också en ansedd pedagog och teoretiker som analyserade jazzmusik.

Lasanen musicerade genom åren med framstående musiker som Erik Lindström, Ronnie Kranck, Jörgen Petersen, Ossi Runne, Rauno Lehtinen, Taisto Wesslin, Kaj Pahlman, Seppo Hovi, Antti Sarpila och många andra. Han medverkade även i Rundradions Dansorkester, Four Cats-vokalensemblen och tv-programmet *Kivikasvot* i olika roller samt fungerade som inspelningschef för ett skivbolag. Hans favoritensemble var Pentti Lasanens Big Swing Orchestra i vilken han musicerade även tillsammans med sin dotter sångaren Minna Lasanen.

Lasanen var en av grundarna till föreningen Suomen PerinneJazz och blev dess hedersmedlem 2018. Han medverkar också på föreningens album *The Best of Finnish Classic Jazz*, som släpptes i december 2020 och därmed blev en av hans sista.

FOTO: MATTI BJÖRKMAN / LEHTIKUVA

Lasanen fick flera utmärkelser för sina insatser:

Pro Finlandia-medaljen 2002. Vinnare i Syksyn Sävel 1985. Louis Armstrong- och Count Basie-priserna. 2 Jussistatyetter. Georg Malmstén-jubileumspriset. Finlands Jazzlegend nr 12.

I en intervju för tidningen *Jazzrytmit* 2009 konstaterade Lasanen så här:

– Det finns två element i jazzmusiken som skiljer sig från annan musik. De tredelade synkoperna skapar svängen, som kräver talang att bemästra. Det låter enkelt, men är svårt att förverkliga. Det andra särdraget är bluesskalan. Om dessa två saknas undrar jag – är detta jazz? Dessa egenskaper utgör även grunden för all populärmusik; musikstilarna måste förnyas utgående från traditionen.

– Förutom tekniska färdigheter måste musikern ha rätt attityd, för det handlar om att kunna förmedla en känsla åt lyssnaren. Jag är tacksam för att jag har varit fått göra detta arbete med musiker ur så många olika generationer, sade Lasanen.

Dirigent Okko Kamu beskriver Lasanen så här:

– Lasanen var kosmopolit med en mångsidig talang även utanför jazzgenren. En modern renässanskonstnär!

Operasångaren Jaakko Ryhänen säger att Lasanen var den främsta inom sin genre, som ständigt tänkte på tonbildningstekniken och dess utveckling.

Musikrådet Seppo Hovi anser att Lasanen var den mest analytiska och anständiga bohemen i vår musikhistoria. Musikern Antti Sarpila ger sin hyllning till Lasanen:

– Penttis musik svängde på ett sätt som både sågs och hördes – en god vän och en bra musiker är borta!”

Martti Koljonen

Översättning: Niklas Andersson

Margaretha Mickwitz

f. 30.6.1936

d. 13.7.2020

Tidigare direktören för internationella ärenden vid undervisningsministeriet Margaretha Mickwitz, f. Roschier-Holmberg, avled 84 år gammal i Helsingfors, bruten av långvarig sjukdom. Hon blev student 1954, filosofie kandidat 1958 och licentiat 1961.

Efter några års studier och praktik i England och verksamhet som redaktör och översättare (med behörighet 1961 som edsvuren translator) kom Margaretha 1965 in på den ämbetsbana, som hon följde under hela sin fortsatta yrkeskarriär.

Sekretariatet för Finlands Unesco-kommission förenades 1966 med undervisningsministeriets nyinrättade avdelning för internationella ärenden, som växte i betydelse under Kalervo Siikalas dynamiska ledning. Margaretha hörde till hans närmaste medarbetare i en miljö, som stimulerade hennes intresse för internationellt samarbete. Hon var avdelningens biträdande chef 1989–1997 och slutligen direktör för hela den internationella enheten i ministeriet fram till pensioneringen 2001. I tjänsten gällde det att ingå och administrera avtal med andra länder om studentoch forskarutbyte, kulturutbyte samt hantera det mångsidiga samarbetet inom Unescos ram. Margaretha representerade Finlands regering 1997–2001 i Unescos styrelse. I personlig egenskap hade hon suttit i styrelsen redan 1987–1991.

Då Finland och Schweiz 1973–1975 hade det gemensamma ansvaret för andra fasen av Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa hörde Margaretha till de utvalda tjänstemän som rekryterades för att arbeta i

KSSE-sekretariatet i Genève. En längre tjänstledighet gjorde det möjligt för Margaretha att under åren 1977–1980 tjänstgöra i Unescos sekretariat i Paris. Familjen följde med till båda utlandspostererna. Hennes lojala livskamrat Johan (1937–2002), poet och FNB-redaktör, hade också varit med i Förening 9.

Intresset för samhällsfrågor med personlig socialdemokratisk förankring vaknade tidigt hos Margaretha och ledde fram till hennes välkända insatser för främjande av jämställdhet mellan könen. Grupp 9, som hade grundats föregående höst, kallade i februari 1966 alla intresserade till ett möte i syfte att grunda en förening med uppgift att studera och ändra roll och arbetsfördelningen mellan könen i samhället så att den skulle bli mera rättvis och ändamålsenlig.

Margaretha blev den första ordföranden i Förening 9, som under de följande åren engagerade många i intensivt utrednings- och påverkningsarbete. Hon underströk ofta att det gällde båda könen jämställdhet, inte endast motverkande av kvinnodiskriminering. I förgrunden stod många praktiska frågor såsom dagvård, föräldraledighet, lika rättigheter i utbildning och yrkesval. Resultaten syns i Finlands nuvarande avancerade lagstiftning om jämställdhet.

Margaretha har själv beskrivit 1960-talets pionjärarbete i två böcker, som hon redigerat tillsammans med Agneta von Essen och Elisabeth Nordgren: *100 år av jämställdhet?* (2006) samt *Roolien murtajat* (2008). En stor vänkrets minns hur hon med humor och värme men också med stark övertygelse och målmedvetenhet uppträdde som samhällsdebattör och verkade på ledande poster i statens centralförvaltning.

Klaus Törnudd

Lars Nyström

f. 3.11.1932

d. 22.11.2020

Undervisningsrådet, filosofie doktor Lars Einar Nyström gick bort i november efter att 2019 ha råkat ut för en olycka som ledde till allvarliga följd-sjukdomar.

Lars Nyström föddes i Kottby och blev student från Norsen 1951 och fil. mag. 1956. Han doktorerade år 2000 med avhandlingen *Alg, pytare och skridstång* som redovisade för 1450 säljaktstermer i olika finlandssvenska dialekter. Den presenteras i Litteratursällskapets skriftserie som ”ett enastående bidrag till finlandssvensk kulturhistoria”.

Pedagogik och skola blev de centrala elementen i Lars Nyströms livsgärning. Modersmåls läraren blev rektor för Borgå Lyceum 1969 men flyttade till skolstyrelsen 1974 där han avancerade till överinspektör vid den svenska avdelningen. 1981 utnämndes Nyström till undervisningsråd vid undervisningsministeriets skolavdelning, en befattning som han innehade till 1992. I den egenskapen företrädde han Finland i många nordiska skol- och kulturpolitiska kommittéer och arbetsgrupper.

Uppdraget som intendent för J L Runebergs hem och för Walter Runebergs skulptursamling i Borgå blev långvarigt, hela tjugofyra år och därtill kom några år som styrelseordförande. Under denna tid övervakade han att traditionerna kring nationalskaldens minne strikt upprätthölls, inte minst under Runebergsdagen den 5 februari.

Vid sidan av Runeberg-minnet engagerade sig Lars Nyström tidigt för de utvecklingsstörda – hans äldsta dotter är handikappad. Han fungerade som

ordförande för FDUV och föreningen Idrott och motion för utvecklingsstörda och var styrelsemedlem i Kårkulla kommunalförbund.

Lars Nyström kom från början att stå i centrum för det förnyelsearbete som inleddes i arbetet för utvecklingsstörda personer i Finland. I början av 70-talet stod barn med en utvecklingsstörning fortfarande utanför Finlands skolsystem. Det var således naturligt, att Lars blev den centrala personen, då den s.k. träningskolan för utvecklingsstörda blev en del av grundskolan. Han arbetade även oförtröttligt för att barn med grava handikapp, som vid reformen år 1984 lämnades utanför, skulle få en plats i skolan. Inspirerad av sitt nordiska engagemang var han med om att introducera den inkluderande skolan i Finland. – ”En skola för alla”. Lars framhöll att skolan hade misslyckats med sin uppgift så länge någon grupp lämnas utanför. Ingen skall behöva kvalificera sig för att få undervisning. Mycket som ett resultat av Lars Nyströms arbete kunde rätten till undervisning på 90-talet utsträckas till alla barn i Finland. Finland blev ett föregångsland både i Norden och internationellt.

Vid sidan av sitt sociala engagemang som delades av hans 2018 avlidna hustru Anna-Lisa, var litteraturen hans stora passion. Han publicerade sammanlagt ett femtontal böcker, de sista i raden behandlade Walter Runeberg och handelshuset Simolins historia i Borgå.

Fritiden tillbringade familjen Nyström på skärgårdstorpet Löfnäsudd i Pellinge där han bland annat sysslade med långrevsfiske. Han var också engagerad i Odd Fellows.

Som människa var Lars Nyström anspråkslös och framhöll inte sig själv. Han uppfattades säkert av många som en pedagog av den gamla skolan och som empatisk uppfostrare ställde han krav på elever och egna barn, med rättvisa och ärlighet som sina ledstjärnor. Hans parti var Sfp, med tillägget socialliberal.

Lars Nyström sörjs närmast av sina tre barn från hans första äktenskap, Ann-Kristin, Synnöve och Jan.

Mikael Lindholm

Tid. verksamhetsledare för FDUV

Pär Stenbäck

Undervisningsminister 1979–82

- Lars Nyström erhöLL SFV:s Hagforsmedalj år 2008

Eva och Helge Rosas

f. 31.7.1931

f. 21.6.1925

d. 15.11.2020

d. 21.10.2020

Lapträsk hembygdsförening och hela bygden nåddes av två sorgebud den här hösten då först Helge Rosas gick bort den 21 oktober och endast några veckor senare den 15 november gick också hans fru Eva Rosas bort.

Både Eva och Helge har betytt enormt mycket för föreningslivet och den sociala gemenskapen på landsbygden. Förutom att de skötte sin gård Åvik i Bäckby och sin familj ställde de upp där det behövdes för att rädda kulturarvet och för bättre förhållanden på landsbygden. Helge skrev om aktuella händelser i ortstidningarna och i *Landsbygdens folk* och var en av de drivande krafterna vid många utvecklingsprojekt.

Inom kommunen var båda verksamma, Helge satt en tid i kommunfullmäktige och Eva var en uppskattad kultursekreterare. Senare var ändå föreningsarbetet det som vi främst förknippar med deras verksamma dagar. Veteranföreningarna och Brofogdas veteranmuseum i Lapträsk stod Helges hjärta nära och många är de minnesmärken över händelser och personer i bygden som Helge låtit sätta upp.

I Lapträsk hembygdsförening och på hembygdsgården Kycklings arbetade de tillsammans med att utveckla och bygga upp verksamheten. Helge var ordförande i 31 år och de senaste 20 åren hedersordförande. Eva var föreningens själ och hjärta, en uppskattad värdinna och eminent sekreterare med sinne för ordning och reda. Det var Eva som styrde och ställde med festprogram och hembygdsstämming. Eva hade liksom Helge många järn i

FOTO: LEIF ROSAS

elden och hon var också hedersordförande för Östra Nylands Marthadistrikt med många aktiva år inom Martharörelsen. Sagnaden efter Eva och Helge är stor. Vi deltar i de anhörigas sorg.

---

*Lappträsk hembygdsförening
Gun-Britt Husberg, ordförande*

Tom Sandström

f. 12.5.1955

d. 18.1.2021

Finlands svenska hembygdsförbunds verksamhetsledare Tom Sandström har avlidit efter en överraskande sjukdomsattack. Tom kom att personifiera förbundet under sina nästan 35 år som förbundsledare.

Förbundet (FSH) hade grundats 1983 och Tom Sandström efterträdde Guy Björklund 1986. Tom var socionom och blev senare pol.kand. Hans kommunalpolitiska meriter var nog tungt vägande då han valdes till verksamhetsledare. Han hade som 26-åring invalts i Grankulla stadsfullmäktige. Han hade varit sekreterare i SFP i Grankulla och ordförande i lokala SU samt medlem i SFP:s nyländska kretsstyrelse. Han kom att sitta hela 27 år i stadsfullmäktige.

I kyrkofullmäktige i Grankulla svenska församling gjorde han ett digert dagsverke från 1983 och ända till sitt frånfälle, med ett kortare uppehåll. Han skulle under hela sitt liv kämpa för ett grönt Grankulla utan höghusbebyggelse.

Men det var inom hembygdsarbetet han kom att göra sin viktigaste insats. Många anser att hans initiativ att starta en egen tidning, *Hembygden*, var av avgörande betydelse att sammanlänka hembygdsarbetet i Svenskfinland, och att detta var hans största bragd. Liksom så mycket annat var det Tom som angav tonen och skrev artiklar och reportage. Tack vare tidningen lärde Tom känna föreningarna i hela Svenskfinland.

Han hade ett fenomenalt minne för namn och att han kände säkert fler finlandssvenskar än någon annan samtida, vågar jag påstå. Tom blev med tiden en vandrande uppslagsbok om Svenskfinland.

- Helge Rosas erhöll SFV:s folkbildningsmedalj år 1993, och Eva Rosas samma medalj år 2001.

Tidningen stod närmast hans hjärta och här hade han en god medresenär och medhjälpare i sin hustru Inge-Britt, som delade hans intresse. Under somrarna i Västerö i Maxmo skärgård gjorde de exkursioner till olika delar av Österbotten, medan Nyland och Åboland utforskades under vårar och höstar.

Hans intresse för det tryckta ordet manifesterades i att han en kort period tog tjänstledigt för att jobba som journalist på dagstidningen *Västra Nyland*.

Betecknande för Tom var att han ständigt kunde förnya sig och inte fastnade i invanda rutiner. Tidigt införde han temat byggnadsvård på programmet och det blev en långkörare som än i dag intar en central del av seminarieprogrammen.

Lokalarkivet och speciellt hanteringen av gamla fotografier var och är en efterfrågad kunskap som förbundet har kunnat förmedla.

I dag står digitalisering i fokus för verksamheten, och här ligger Finlands svenska hembygdsförbund långt framme med den mångåriga satsningen. Tidningen *Hembygden* förnyades radikalt då styrelsen på Toms initiativ övergav tabloidformatet och övergick till veckotidningsformat.

Inge-Britt och familjs tre döttrar fick emellanåt ta del av husfaderns drömmar om att köra motorcykel – det förblev dock enbart en dröm. Han drabbades 2008 av en stroke som gjorde honom förlamad i vänster arm. Han kämpade tappert med rehabilitering och kunde trots sitt handikapp sköta sina arbetsuppgifter.

Vi är många som minns Tom med värme och saknar hans positiva livssyn och smittande skratt. Det bästa sättet att hedra Tom är att föra hans livsverk, hembygdsförbundet, vidare i hans anda.

Holger Wester

Georg Hjalmar Walls

f. 19.9.1933

d. 25.9.2020

En särpräglad profil är borta. För det var han, Georg Walls. En ovanlig kombination av akademisk skärpa och salt skärigubbe. För den stora allmänheten säkert mest känd som professor i socialt arbete och analytisk skribent i våra tidningar. Det sistnämnda till helt nyligen. Men för läsarna i *Lovisanejden* kanske mer känd för sina lättsamma skrivelser om barndomen i Kotka och somrar till sjöss, i vattnen från Kotka till Hangö. Allt skrivet med spjuveraktig glimt i ögat, och senare sammanställt i boken *Albumet och engelska expressen*, från 2007.

FOTO: MARI WALLS

Georg föddes i Helsingfors men växte upp i Kotka, där hans pappa arbetade som typograf på *Kotka Nyheter*. Efter studier vid Helsingfors universitet doktorerade han 1968 på lantbrukets omvandling i fyra österbottniska kommuner. Efter kortare sejourer vid ÅA (1970–72) och universiteten i Tammerfors (1973–75) och Jyväskylä (1976–82) återvände han till huvudstaden, först som biträdande professor vid Social- och kommunalhögskolan (1981–88) och därefter till sin pensionering 1998 som innehavare av den svenskspråkiga professuren i socialpolitik vid HU, med inriktning på socialt arbete.

Inom socialpolitiken var Georg främst intresserad av dess teori och metodologi, samtidigt som han var djupt engagerad också i frågor kring social jämlikhet och vardagens klientarbete, och alltid med glädje deltog i samhällsdebatten. Både i det kortare insändarformatet och i bokform.

Men det var ute i skärgården, och på havet, som han trivdes bäst, tillsammans med sin älskade Leena, som till hans stora sorg gick bort 2012. Om sin barndom, sina båtar och alla sina fiskefärder skrev han på ett roande och underfundigt sätt, fjärran från den akademiska världens trånga frackar. Han visste det mesta om fiske, och levde sin vardag på ett enkelt sätt, långt innan begreppet hållbarhet lanserades. Han skaffade t.ex. aldrig något körkort, och det var därför ofta vid busstationen vi träffades.

Innan familjen Walls fick ett eget sommarställe, utanför Vahterpää i Strömfors, var en fiskarbåt byggd av Axel Veppling i Mogenpört deras sommarhem, på långa seglatser längs Finska vikens kust. ”Vi bodde i båten”, konstaterade han, ”så jag känner bra till var det finns goda hamnar och var ’stötanpaikkona’ finns”.

Första gången jag själv stötte på honom var i början av 1970-talet, då han var t.f. professor i sociologi vid ÅA. Jag missade honom visserligen med några månader, och såg bara namnet på institutionens anslagstavla. Blev imponerad över att man haft en amerikansk gästprofessor – för jag läste ju namnet på amerikanska! Stor var min förvåning då jag senare fick veta att Georg var helt finlandssvensk, från Kotka (låt vara med släktrötter i Skottland). En hedersman jag långt senare, i Lovisa, lärde känna bättre. Och nu den Georg som helst vistades i skären utanför Vahterpää, hans ankarplats i livet.

Thomas Rosenberg

Gun Winter (f.d. Hemming, f.d. Väyrynen)

f. 13.12.1928

d. 24.10.2020

Guns mor Aili Sjögren avbröt sina studier vid Ateneum när hon gifte sig med den nyutexaminerade agronomen Ragnar Winter. Dottern Gun förblev enda barnet.

Den unga familjen levde under knappa omständigheter, man flyttade efter pappa Ragnars osäkra anställningar och till slut installerade sig mor och dotter hos mormor Aina i hennes villa i Finström. Där levde tre vuxna, Aili, mormor och morbror Geo under Guns barndom på prostinnans änkepension i en atmosfär av stark religiositet. Efter folkskolan sändes hon för skolgång till Gamlakarleby och Ekenäs, där hon också tog studenten.

Efter kriget flyttade Gun till Helsingfors och ingick äktenskap med diplomekonomen Lars-Erik Hemming 1952. Familjen fick två barn, dottern Gunilla och sonen Björn.

Gun var en modern och upplyst mamma som i sin uppfostran såg till att inte upprepa den glädjelösa barndom hon själv upplevt.

Under 1960-talet väcktes den unga hemmafruns intresse för ämnen utanför familjevardagen. Hon engagerade sig starkt emot diskrimineringen av Finlands romer och var med om att starta Förening 9 som kämpade för jämlikhet. En tid var hon även aktiv inom Svenska folkpartiet men lämnade partiet när hennes egna värderingar kolliderade med borgerligheten. Äktenskapet med Lasse höll inte, så år 1969 gifte Gun om sig med Olavi Väyrynen, sedermera vår första konkurrensombudsman.

FOTO: FINLANDS HUMANISTFÖRBUND R.F.

Konsumentfrågor blev Guns viktigaste intresse och hon utförde ett pionjärarbete inom området. Hon var en bärande kraft i föreningen Kuluttajat-Konsumenterna. Organisationen var politiskt obunden och hon blev till en början vice ordförande och sedermera långvarig verksamhetsledare för konsumentföreningen fram till sin pensionering 1996.

Genom sin språkkunnighet och orädda framtoning fungerade hon i decennier i en viktig roll som finländsk representant inom internationell konsumentpolitik. Sina erfarenheter kunde hon dela med sig när Finland beredde den första lagstiftningen för konsument- skydd. Hon var medlem i de första organ som upprättades för samarbete mellan konsumenter, stat producenter och handeln.

Sedan början av 1970-talet redigerade Gun tidskriften *Kuluttajapuntari*, med anspråkslösa resurser men stort genomslag. Målsättningen för konsumentrörelsen var hållbar, trygg produktion och konsumtion samt transparens och global rättvisa. Efter maken Olavis bortgång och sin egen pensionering fortsatte Gun sin aktiva verksamhet inom frivilligorganisationer. När Konsumenterna fusionerades med Kuluttajaliitto år 2010 hörde hon till styrelsen. Hon var med om att grunda Humanistförbundet och Pro Ceremonier och hörde till styrelserna. Hon blev med tiden hedersmedlem i bägge organisationerna och valdes till Årets Humanist år 2011. Hon var också en flitig debattör.

Sina somrar tillbringade Gun hela livet i Bartsgårda i den vackra stockvillan som hennes mormor en gång övertagit av sin bror, arkitekten Lars Sonck. Omsorg och intresse för hans livsverk blev med åren allt viktigare för henne. Hon mindes ofta hur han under hennes otrygga barndom delat med sig av värme och vänlighet åt lilla Gun.

---

*Gunilla Hemming-Lindberg
dotter*

*Maija Mustonen
hedersordförande för Konsumenterna*

Gösta Ågren

f. 3.8.1936

d. 24.6.2020

Gösta Ågrens kunskapsinstrument framför andra var poesin, men för Ågren hörde skrivandet och läsandet ihop med det praktiska livet. Om inte kunskapen ledde till handling var den betydelselös.

Få poeter har som Gösta Ågren förmått finna ord för det utsatta och tillfälliga i den mänskliga existensen. I en vacker bild ur en dikt i *Var inte rädd* (1976) skriver han:

*Vid dödsbud fördjupas livsglädjen till
sorg,
men det finns ingen gräns. På samma sätt
är döden vårt egentliga tillstånd,
livet ett hisnande avbrott. Flygfisken seglar fram
och går i silverskummet
ned igen, och havet är som förr.*

Hela Ågrens diktning förmedlar känslan av att vi är utkastade i världen, hänvisade till oss själva för att under ofta svåra betingelser klara oss och göra det bästa av vår situation. Det leder inte till uppgivenhet utan till kampberedskap och företagsamhet. Att leva är att skapa sitt liv i ständig osäkerhet om var den individuella frihetens gräns går. Ågren var materialist vilket påverkade allt han gjorde och tänkte. Men han hade också en stark känsla för vetandets gränser, för den gåta som omsluter tillvaron och manar oss att fortsätta söka.

Hans kunskapsinstrument framför andra var poesin, men för Ågren hörde skrivandet och läsandet ihop med det praktiska livet. Om inte kunskapen ledde till handling var den betydelselös. Dikten med flygfisken fortsätter så:

*Gemenskap är gemensam ensamhet,
ansikten vända mot varandra.
Vemod är minnet av sorg
och redan egentligen lycka.
Livet är mjuk död, och döden
ett minne av livet.
Det finns ingen gräns.*

*Tvekande ser du bort
mot minnet av dina förhoppningar,
men i en obefolkad stad
är ingen verksamhet möjlig
utom självmord. Fortsätt kampen.
Gå på möten. Glöm inte att ståda.
Du kan aldrig besegras. Det finns
ingen gräns.*

Gösta Ågren debuterade redan som nittonåring år 1955 med diktsamlingen *Kraft och tanke*. Vi minns honom framför allt som diktare, men han var under den tidigare hälften av sitt liv mångsidigt verksam – som journalist, romanförfattare, dramatiker, filmregissör, historiker, litteraturforskare, förläggare och politisk aktivist.

På 1970-talet fattade han beslutet att koncentrera sig på poesin, och då blev han också efter en dryg startsträcka en betydande diktare. Den långa räckan av diktsamlingar som avslutades först 2020 med *Dikter och slutsamtal* innehåller knappast några svackor. Ågren blev småningom ytterligt självkritisk och betraktade själv *Molnsommar* (1978), sin tionde diktsamling, som sin egentliga debut. Ännu *Var inte rädd* avfärdade han i dedikationen i mitt exemplar som “en tämligen galen volym.”

Samtidigt med att Ågren inriktade sig på poesin blev hans språk allt mer sparsmakat. Den pratighet som kunde prägla de tidiga böckerna försvann helt, samtidigt var han ytterst skeptisk mot alla slag av yttre briljans. Ågrens poesi har alltid ett ärende som kan uttryckas endast genom att det poetiska uttrycket blir exaktare. I *En dal i våldet* (1990) står:

*Det gäller att skura bort
lager efter lager av form.
När bara innehållet återstår
är dikten färdig.*

Ågrens nya stil väckte uppmärksamhet. Han fick ett publikt genombrott med *Jär* (1988, dialektalt för “Här”) som tilldelades Finlandiapriset. Den samlingen var första delen i en självbiografisk trilogi vars senare delar är *Städren* (1990, “Städerna”) och *Hid* (1992, “Hit”). Jär reser ett monument över Ågrens släkt och därigenom över alla de egendomslösa jordbruksproletärer historien glömt. Samtidigt avtecknar sig poetens barndom mot det förflutna, och en kamp för att bli en individ tar sin början. Oförglömliga är porträtten av de gamla människorna som både försvinner och finns kvar, i de tavlor poeten målar. Som i *Far, döende*:

*Barndomen är inte en del
av livet; den är ett djup
under allt, som sedan sker.
Det livsverk, som inte blir av,
har alltid stått färdigt, en
halvtimmes lek. De första
orden skyddar oss ännu; skogen
är skog, bergen står stilla. En
dag tröttnar vi så, att vi för-
lorar den grymhet, som krävs
för att leva. Den dagen
viskade min far: “Jag minns
Åbacken.» Han var inne
i lekens mäktiga rit
igen. Han lekte,
att han dog.*

I *Städren* skildrar Ågren hur han lämnar sin hembygd och bygger upp ett eget liv, först som industriarbetare, sedan som journalist, till slut som akademiker och filmregissör. Hans kallelse finns dock inte i denna strävan. Insikten, som

till slut formuleras, lyder: "Han skrev, att han var rädd för / sitt mod. Nu har han stannat, / en handling, som väntat / som en orörlig klippa. Han kom / inte förbi. Nu måste han / dikta."

Ankomsten till dikten är också ett återvändande hem. I *Hid* skildras återkomsten till det Österbotten som Ågren sedan förblev trogen. Det är en klassisk utvecklingsberättelse men då är det viktigt att se att Ågrens egentliga ärende är att skriva sig fram till en livshållning. Det är ett projekt alltför stort för att beskrivas här – men diktsamlingarna finns tillgängliga för envar.

Gösta Ågren är en utpräglad dialogisk författare som riktar sig till historien, till sin samtid och till litteraturen. Hans sena diktsamlingar är ofta utformade som samtal om existentiella frågor med namngivna filosofer och författare. Ågrens grundläggande form är frågorna. Det syns inte minst på den envishet med vilken han återkommer till dem. Till stor del handlar det om frågor som inte kan besvaras, annat än högst provisoriskt. De berör existensen, alltet, människans natur, meningen, nödvändigheten och döden och är de som vi ställde som barn men småningom resignerade inför.

Men när vi resignerar blir vårt liv och vår självuppfattning småningom stumma och rutinmässiga. Vi alieneras och grips av en stilla förtvivlan som tvingar oss att fördriva den tid som är det enda vi har. Gösta Ågrens betydelse som poet ligger inte minst i att han med sitt språk och sin poetiska känsla förmådde uttala dessa frågor så att de återfick sin kraft. Därmed väcks hos läsaren den prövande osäkerhet och undran som är oupplösligt förenad med sann livskänsla.

Michel Ekman

Skicka in minnesrunor du skrivit till *minnesrunor.fi*

Minnesrunor.fi är den samlande webbplatsen för finlandssvenska minnesskrifter, nekrologer och minnesrunor. Här samlas på ett ställe minnesrunor över hädangångna finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten - varav ett urval årligen även publiceras i tryckt form i Svenska folkskolans vänners årsbok SFV-kalendern.

Grunden utgör de minnesrunor som sedan 1886 traditionellt publicerats i SFV-kalendern. Av detta material är minnesrunorna från 2004 och framåt kompletta, liksom andra som digitaliserats. Övriga runor är sökbara, med möjlighet att beställa avskrifter från SFV, som även upprätthåller webbsajten.

Föremålet för minnesrunan skall vara en svenskspråkig finländare, eller en annan finländare som gjort en viktig eller intressant arbets- eller frivilliginsats inom det svenska i Finland. Föremålet för runan behöver inte vara en känd eller berömd person. Minnesrunan skall vara skriven på svenska.

Skicka på redaktion@sfv.fi. Kom även ihåg att skicka en bild.

SFV 2020

Verksamhetsberättelse och bokslut

FOTO: PIA PETERSSON

Ett välskött SFV

För verksamhetsåret 2020 uppvisar SFV ett negativt resultat. Det är viktigt att konstatera att siffran inte på något sätt representerar skötseln av SFV:s förmögenhet eller finanser.

Den negativa siffran år 2020 har sin förklaring i en större värdeavskrivning på fastighetsinnehavet i SFV:s kultur- och föreningshus G18. Siffran kan egentligen bäst speglas mot det rekordpositiva resultatet för verksamhetsåret 2019 – i sin tur en följd av en stor fastighetsförsäljning. Även om båda händelserna alltså bokföringsmässigt ser stora ut i en sedvanlig resultatupställning, påverkar de inte på längre sikt SFV:s verksamhet eller utdelning.

Som ett tillägg kan också noteras att vi nuförtiden bokför värdepappersinnehaven till aktuella marknadsvärden den sista december, i stället för till nominella värden. Även detta gör att räkenskapsresultatet årligen kan såga både uppåt och neråt på ett sätt som gör årliga jämförelser svåra, och som i sig inte berättar speciellt mycket om den egentliga skötseln av SFV:s ekonomi.

En rättvisare bild av SFV:s verksamhet får man genom att läsa verksamhetsberättelsen och noterna till bokslutet. En noggrann läsare kan ändå konstatera att även vår utdelning – det vill säga de bidrag, pris och stipendier vi betalar ut från förmögenhetsavkastningen – minskat år 2020 jämfört med år 2019. Situationen handlar emellertid om en normalisering, där en ändamålsenlig verksamhet vid utbildningsenheten Axxell tidigare år krävt stora bidrag från huvudägaren SFV – främst på grund av ryckighet och snabbt ändrade premisser gällande de statliga stöden till utbildningsenheter. Tack vare en välskött ekonomi och resoluta åtgärder behövde Axxell inte dessa stora SFV-bidrag år 2020, vilket förklarar den lägre siffran för de av SFV utbetalade bidragen år 2020.

Som jag konstaterade för ett år sedan, står SFV fortsättningsvis på en välskött och stadig grund, som även kommer att kunna uppvisa resiliens mot eventuella framtida negativa kast i världsekonomin. Vårt utökade kapitalförvaltningsråd kavlade redan år 2019 upp ärmarna med det konkreta arbetet att värdera SFV:s förmögenhet rätt, och optimera SFV:s intäktstillflöde från denna förmögenhet. Detta arbete fortsätter även under innevarande verksamhetsår.

Johan Aura
kanslichef

Verksamhetsberättelse	133
Bokslut	138
Föreningens resultaträkning	138
Föreningens balansräkning	140
Föreningens finansieringsanalys	142
Föreningens noter till bokslutet	143
Koncernens resultaträkning	151
Koncernens balansräkning	152
Koncernens finansieringsanalys	154
Koncernens noter till bokslutet	155
Bokslutets underskrift	158
Revisionsberättelse	160
Förteckningar	164
Utskott och kommittéer	164
Publikationer	167
Projekt och aktiviteter	168
Pris, medaljer och vistelsestipendier	171
SFV:s donationsfonder 2018	186

Verksamhetsberättelse

VERKSAMHETEN

SFV är en allmännyttig förening som sedan 1882 främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Enligt föreningsstadgarna har SFV till syfte att ”främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden”.

SFV delar ut bidrag, pris och stipendier men driver även egen bildnings- och kulturverksamhet. I verksamheten ingår bland annat studiecensalens verksamhet, litterära tävlingar, medlemstidningen *SFV-magasinet*, *SFV-kalendern*, biografiserien, SFV-huset G18 och webbtjänsten Föreningsresursen. I konceptet Hos Vännerna erbjuder SFV finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfri användning av SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo.

SFV:s verksamhet är huvudsakligen finansierad av förmögenhetens avkastning, men även av externa stöd som finansierar ungefär 18 procent av verksamhetskostnaderna. Det största externa stödet var statsandelar för studiecensalens kursverksamhet.

SFV delade 2020 ut 1,9 miljoner euro som bidrag, pris och stipendier. I detta ingår även förmedlade bidrag på 251 600 euro.

Utdelningen indelad i SFV:s sektorer var Kultur och bibliotek 345 800 euro (18,4 %), Fri bildning 798 700 euro (42,5 %) och Utbildning 735 500 euro (39,1 %). Bland de större bidragen kan nämnas bidraget till Finlands svenska tankesmedja Magma rf på 110 000 euro, Svenska studiefonden på 100 000 euro, *HBL Junior* på 68 000 euro, Läromedelgruppen på 60 000 euro och Finlands svenska Marthaförbund rf på 50 000 euro.

Tabellen nedan är en översikt över den ordinarie verksamhetens kostnader i resultaträkningen 2018–2020. I översikten ingår även beviljade bidrag som redovisas skilt

i slutet av resultaträkningen, under rubriken *Fonder med egen täckning*. Kostnaderna för styrelse och ledning redovisas i gruppen administration.

	2020 t euro	2019 t euro	2018 t euro
Beviljade bidrag, pris och stipendier	1 880	3 727	3 249
Bildnings- och kulturverksamhet	1 411	1 276	1 539
Administration	686	729	754
Totalt	3 977	5 732	5 542

UTDELNINGEN AV PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

År 2020 presenterades SFV:s pris- och medalj mottagare samt vistelsestipendiater i ett digitalt utförande på föreningens webbplats. Mottagarna av Folkbildningspriset, Kulturpriset ur Signe och Ane Gyllenbergs fond och Brobyggarprijet intervjuades i videoinlägg. På samma webbsida presenteras även de svensklärare, folkbildningsmedaljörer och hagforsmedaljörer som fick motta föreningens utmärkelser. Liksom tidigare år var nomineringsprocessen gällande pristagare och medaljörer öppen för allmänheten via ett fortlöpande öppet formulär på webbsidan sfv.fi/tipsa.

Lillholmsstipendiet för kulturarbetare och bibliotekarier och Beijarholmsstipendiet för lärare och undervisande personal inom småbarnspedagogik samt ett tre veckor långt vistelsestipendium för en författare på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola vid Mälaren i Bålsta beviljades även detta år. I år delades även Caj Ehrstedts pris ur Eva och Caj Ehrstedts fond ut till en finlandssvensk sångare som inte fyllt 30 år. Priset gäller klassisk musik.

SFV:S STUDIECENTRAL

SFV har från och med 1978 varit upprätthållare av läroanstalten Svenska Studiecentralen och erhåller statsandelar för verksamheten. Studiecentralens uppgift är stöda den fria bildningen genom att bevilja kursbidrag till organisationer eller studiecirkelbidrag till organisationer eller privatpersoner. Dessutom ordnar studiecentralen egna kurser, föreläsningar och seminarier som stöder detta syfte. Genom webbplatsen *Föreningsresursen* får föreningar och organisationer kunskap, råd och tips om föreningsverksamhet.

Sammanlagt 786 kurser och studiecirkel genomfördes i samarbete med finlandssvenska förbund och föreningar. Dessa hade sammanlagt 13 834 deltagare. I statistiken ingår 24 av SFV:s studiecentral arrangerade egna kurser, föreläsningar och andra evenemang (totalt 153 h) för 1354 organisationsanställda och föreningsaktiva. Föreningsresursen svarade på cirka 200 frågor.

ORGANISATION OCH FÖRVALTNING

MEDLEMSKÅREN

SFV verkar aktivt i det finländska medborgarsamhället, dels i samarbete med organisationer och utbildningsenheter, dels genom sitt eget kontaktnät och sin medlemskår.

Vid utgången av 2020 var medlemmarna i föreningen Svenska folkskolans vänner rf 347 personmedlemmar och en understödsförening. Medlemmarna i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf var 6 854 personmedlemmar.

Hedersmedlemmar i föreningen är professor **Ann-Mari Häggman** (hedersordförande) och hembygdsrådet **Bo Lundell**.

Vid sitt årsmöte den 12 juni 2020 fastställde Svenska folkskolans vänner rf medlemsavgiften till 0 euro. Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf fastställde medlemsavgiften för sina medlemmar till 15 euro. Medlemsförmåner är *SFV-kalendern* och tidskriften *SFV-magasinet* samt en rabatt upp till 45 procent i Schildts & Söderströms nätbokhandel. Alla nya medlemmar fick som gåva en valfri bok ur SFV:s egen skriftserie.

STYRELSEN

Styrelsen sammanträdde under året till sexton protokollförda möten. Antalet behandlade ärenden var 191.

Styrelsens sammansättning fram till årsmötet 2021 var (invalid, närvaro): ordförande musikmagister **Wivan Nygård-Fagerudd** (2010, 16/16), vice ordförande jurist magister **Jan-Erik Stenman** (2017, 15/16), bildningsdirektör **Heidi Backman** (2013, 15/16), filosofie magister **Joakim Bonns** (2018, 15/16), filosofie doktor **Fredrik Hertzberg** (2019, 15/16), doktor i musik **Tomas Järvinen** (2020, 7/7), filosofie doktor **Åsa Lindberg** (2017, 15/16), direktör **Gun Oker-Blom** (2013, 16/16) och filosofie magister **Pia Widén** (2016, 15/16). Styrelsens sekreterare var kanslichef **Johan Aura**.

Arbetsutskottet har förberett ärendena till styrelsens möten och avgjort löpande ärenden. Medlemmarna var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Jan-Erik Stenman** (vice ordförande), **Heidi Backman** och **Pia Widén**.

Sektorsutskotten har sedan 2020 förberett bidragsansökningar till styrelsens möten. I sektorsutskottet för utbildning satt **Heidi Backman**, **Joakim Bonns** och **Gun Oker-Blom**, för kultur och bibliotek **Fredrik Hertzberg**, **Wivan Nygård-Fagerudd** och **Pia Widén** samt för fri bildning **Tomas Järvinen**, **Åsa Lindberg** och **Jan-Erik Stenman**.

KAPITALFÖRVALTNINGSRÅDET

Kapitalförvaltningsrådet är styrelsens rådgivande organ i frågor om placeringar och förmögenhetsförvaltning. Medlemmarna fram till årsmötet 2021 var diplomingenjör och ekonomie magister **Erik Palmén** (ordförande), ekonomie magister **Marjo Berglund**, ekonomie magister **Magdalena Lönnroth**, vicehäradshövding **Jarl Sved** och politices magister **Björn Teir**.

PERSONALEN

Föreningens personal var i medeltal 12 personer under räkenskapsperioden (11 personer år 2019).

EKONOMI OCH FRAMTIDA UTSIKTER

Resultatet 2020 före bokslutsdispositioner uppvisar ett underskott på 2 miljoner euro. Efter bokslutsdispositioner minskar underskottet till 791 000 euro.

I samband med värdegranskningen 2020 har tillgångarna nedskrivits med 3,3 miljoner euro. Nedskrivningarna redovisas i resultaträkningen under investerings- och finansieringsverksamhet. Den största nedskrivningen berör fastigheten Georgsgatan 18 i Helsingfors som enligt en extern värdering skrevs ned med 1,9 miljoner euro. Resten är börsnoterade aktieinnehav som skrivits ner till marknadsvärdet på bokslutsdagen.

Under 2020 har hela innehavet i förlaget Atena Kustannus Oy sålts. Ägarandelen var 96 procent.

Som donationer under tillförda medel i resultaträkningen redovisas totalt 714 000 euro. De största donationerna består av Gun Österbergs testamente på 317 000 och ett legat från Stiftelsen för Åbo Akademi på 385 000 euro. Legatet är ett årligt tillskott till Bröderna Oskar, Karl, Herman och Hjalmar Waselius fond. Beloppet utgör 2/8 av nettoavkastningen av en särskild fond, vars förvaltning sköts av stiftelsen. Legatet har tidigare redovisats i resultaträkningen under investerings- och finansieringsverksamhet.

Det egna kapitalet inklusive självtäckande fonder uppgår till 85,3 miljoner euro, en minskning på 2 miljoner från bokslutet 2019.

Inför kommande år uppskattar styrelsen att förmögenhetens avkastning fortsätter trygga verksamheten och utdelningen av bidrag och stipendier. Den nuvarande placeringsstrategin är mera global än tidigare och sålunda påverkas avkastningen av den ekonomiska utvecklingen i Finland och globalt. För att säkerställa att föreningens förmögenhetsförvaltning genomgående och konsekvent är etiskt hållbar beaktas ESG-aspekterna, det vill säga frågor i anslutning till miljö, socialt ansvar och god förvaltningssed, i all placeringsverksamhet.

KONCERNEN

I koncernens resultaträkning 2020 ingår dotterbolagen Axxell Utbildning Ab (ägarandel 65 %), Atena Kustannus Oy (sålt i september 2020) samt tre fastighetsbolag.

Axxell Utbildning Ab erbjuder yrkesutbildning och fri bildning för ungdomar och vuxna. Axxell har 2 700 studerande, varav 700 av dem är ungdomar. Personalstyrkan 2020 motsvarar 265 årsverken. SFV beviljade Axxell 1,44 miljoner euro i bidrag 2019–2020. 1,56 miljoner euro beviljades 2019 och 120 000 euro återfördes 2020.

Bokslut | Föreningens resultaträkning

	Not	Jan-dec 2020	Jan-dec 2019
Ordinarie verksamhet			
Intäkter			
Inkommande understöd	1	706 155,62	656 560,52
Litteraturförsäljning		951,38	3 704,52
Övriga intäkter		0,00	464,00
		707 107,00	660 729,04
Kostnader			
Personalkostnader & arvoden	3	-1 183 759,74	-1 044 366,28
Avskrivningar		-54 766,25	-51 458,99
Övriga kostnader		-858 767,75	-908 860,55
Beviljade bidrag och stipendier	2	-1 783 024,67	-3 598 361,94
		-3 880 318,41	-5 603 047,76
Ordinarie verksamhetens underskott		-3 173 211,41	-4 942 318,72
Tillförda medel			
Intäkter			
Donationer		714 040,70	506 699,32
		714 040,70	506 699,32
Investerings- och finansieringsverksamhet			
Intäkter			
Hyresintäkter		1 505 921,59	1 826 693,29
Aktierelaterad utdelning		3 432 183,88	4 392 831,78
Ränteintäkter		258,72	82,22
Försäljningsvinster		708 702,62	4 133 527,45
Återförda nedskrivningar		310 750,66	193 416,29
Övriga intäkter		102,20	52,19
		5 957 919,67	10 546 603,22
Kostnader			
Personalkostnader & arvoden	3	-87 761,06	-88 876,20
Avskrivningar		-330 783,73	-424 733,56
Räntekostnader		-23 767,16	-23 832,55
Fastighetskostnader		-1 267 757,38	-1 275 551,72
Försäljningsförluster		-484 387,57	-2 019,14
Nedskrivningar		-3 256 267,82	-2 012 376,92
Övriga kostnader		-46 681,82	-33 308,49
		-5 497 406,54	-3 860 698,58
Investerings- och finansieringsverksamhetens överskott		460 513,13	6 685 904,64
Resultat av egen verksamhet		-1 998 657,58	2 250 285,24

Forts. på nästa sida

	Not	Jan-dec 2020	Jan-dec 2019
Fonder med egen täckning			
Intäkter			
Aktierelaterad utdelning		107 765,22	143 040,68
Kostnader			
Beviljade bidrag och stipendier	2	-96 988,70	-128 736,61
		10 776,52	14 304,07
Resultat före bokslutsdispositioner		-1 987 881,06	2 264 589,31
Bokslutsdispositioner			
Överföringar mot fondkapitalet			
Till fonder med egen täckning		-10 776,52	-14 304,07
Till bundna fonder	8.1	0,00	-1 048 073,50
Från bundna fonder	8.1	1 207 267,99	0,00
		1 196 491,47	-1 062 377,57
Räkenskapsperiodens resultat		-791 389,59	1 202 211,74

Föreningens balansräkning

	Not	Dec 2020	Dec 2019
Aktiva			
Bestående aktiva			
Materiella tillgångar			
Mark- och vattenområden		4 999 501,11	4 706 684,74
Byggnader och konstruktioner		7 253 127,28	9 455 340,92
Maskiner och inventarier		274 334,23	311 488,63
	4	12 526 962,62	14 473 514,29
Placeringar			
Lånefordringar		1 719 355,41	944 072,26
Övriga aktier och andelar	5.2	64 579 118,75	56 576 390,70
		66 298 474,16	57 520 462,96
Bestående aktiva totalt		78 825 436,78	71 993 977,25
Rörliga aktiva			
Fordringar			
Övriga fordringar	7.1	749 920,17	1 099 839,12
Resultatregleringar		0,00	1 104,26
		749 920,17	1 100 943,38
Kassa och bank		7 237 900,93	17 116 739,86
Rörliga aktiva totalt		7 987 821,10	18 217 683,24
Fonder med egen täckning			
Övriga aktier och andelar	5.3	1 203 693,67	1 203 693,67
Kassa och bank		13 137,31	2 360,79
		1 216 830,98	1 206 054,46
Aktiva totalt		88 030 088,86	91 417 714,95

Föreningens balansräkning

	Not	Dec 2020	Dec 2019
Passiva			
Eget kapital			
Fonder			
Bundna donationsfonder	8.1	30 064 817,11	31 272 085,10
Fria donationsfonder	8.2	34 397 101,78	33 986 623,31
Övriga fria fonder	8.3	1 948 656,44	1 948 656,44
		66 410 575,33	67 207 364,85
Resultat			
Resultat från tidigare år	8.4	18 430 266,85	17 638 533,58
Räkenskapsperiodens resultat		-791 389,59	1 202 211,74
		17 638 877,26	18 840 745,32
Eget kapital totalt		84 049 452,59	86 048 110,17
Främmande kapital			
Långfristigt			
Skulder till kreditinstitut		1 725 000,00	1 725 000,00
		1 725 000,00	1 725 000,00
Kortfristigt			
Skulder till leverantörer		111 615,98	172 486,04
Övriga skulder	7.2	730 521,72	2 113 456,28
Resultatregleringar	7.3	196 667,59	152 608,00
		1 038 805,29	2 438 550,32
Främmande kapital totalt		2 763 805,29	4 163 550,32
Fonder med egen täckning			
Eget kapital	8.5	1 216 830,98	1 206 054,46
Passiva totalt		88 030 088,86	91 417 714,95

Föreningens finansieringsanalys

	Jan-dec 2020	Jan-dec 2019
Verksamhet		
Inbetalningar	707 107,00	665 017,74
Utbetalningar	-5 430 264,73	-4 655 088,65
	-4 723 157,73	-3 990 070,91
Placeringar		
Direktavkastning	3 665 094,83	4 019 326,61
Köp och försäljning	-9 212 522,04	13 619 147,73
	-5 547 427,21	17 638 474,34
Flöde	-10 270 584,94	13 648 403,43
Finansiering		
Förändring av långfristiga skulder	0,00	0,00
Räntor	-23 767,16	-23 832,55
	-23 767,16	-23 832,55
Flöde	-10 294 352,10	13 624 570,88
Inkommande donationer		
Donationer	426 289,69	2 034 751,47
Flöde	-9 868 062,41	15 659 322,35
Förändring av likvida medel	-9 868 062,41	15 659 322,35
Likvida medel vid årets början	17 119 100,65	1 459 778,30
Likvida medel vid årets slut	7 251 038,24	17 119 100,65

Föreningens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

MATERIELLA TILLGÅNGAR OCH AVSKRIVNINGAR

De materiella tillgångarna har aktiverats under bestående aktiva till direkt anskaffningsutgift.

Byggnader avskrivs till 4 procent på restvärdet. Maskiner och inventarier avskrivs lineärt under en period på 3–10 år.

Markområden avskrivs inte.

Avskrivningarna redovisas i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet.

MOTTAGNA BIDRAG

Inkommande bidrag bokförs som intäkt till den del kostnader uppstått.

BEVILJADE BIDRAG

Bidragen kostnadsförs under det år de beviljas.

PLACERINGAR

Bestående aktiva placeringar har aktiverats till direkt anskaffningsutgift. Bokföringsvärdet på marknadsnoterade värdepapper nedskrivs till marknadsvärdet om bokföringsvärdet överstiger marknadsvärdet. Nedskrivningen återförs om marknadsvärdet stiger. Vid realisering av aktier och andelar har FIFO-regeln använts.

DONATIONSFONDER

Donationsfonderna är indelade i bundna, fria och fonder med egen tackning. De bundna fondernas ändamål har bestämda syften. De fria fondernas avkastning får fritt användas för föreningens syften. Fonder med egen tackning har förutom bestämda syften även separata tillgångar som redovisas skilt från föreningen i resultat- och balansräkningen.

Räkenskapsperiodens ändringar i bundna fonder och fonder med egen tackning överförs i resultaträkningen mot fondkapitalet i balansräkningen. Insättningar till fria

fonder överförs följande år inom eget kapital i balansräkningen – från tidigare års överskott till fondkapitalet.

ÄNDRINGAR I JÄMFÖRANDE BELOPP

För att motsvara ändrade redovisningsprinciper har följande jämförande belopp 2019 i resultat- och balansräkningen justerats.

- I resultaträkning, från intäkter under investerings- och finansieringsverksamhet har överförts 395 264,90 euro till donationer under tillförda medel.
- I resultaträkningen, under bokslutsdispositioner har överförts 1 048 073,50 euro till bundna fonder.
- I balansräkningen, under eget kapital har bundna donationsfonder ökat med 1 048 073,50 euro.
- Räkenskapsperiodens överskott har minskat med 1 048 073,50 euro

1 INKOMMANDE UNDERSTÖD

Alla mottagna bidrag är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhetens intäkter.

	2020	2019
Understöd från den offentliga sektorn	640 788,93	588 076,45
Stöd från Understödsföreningen för SFV rf	45 000,00	43 000,00
Övriga bidrag från privata organisationer	20 366,69	25 484,07
	706 155,62	656 560,52

2 BEVILJADE BIDRAG OCH STIPENDIER

Beviljade bidrag, priser och stipendier är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och fonder med egen täckning. De förmedlade bidragen 2020 var 251 577,92 euro, den självfinansierade utdelningen var således 1 628 435,45 euro.

	2020	2019
Ordinarie verksamhet	1 783 024,67	3 598 361,94
Fonder med egen täckning	96 988,70	128 736,61
	1 880 013,37	3 727 098,55

3 INFORMATION OM PERSONALEN

Föreningen har i medeltal haft 12 anställda under 2020. Motsvarande antal 2019 var 11.

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet. Föreningens totala kostnader för personal och arvoden framgår i följande tabell.

	2020	2019
Arvoden till styrelsen & kapitalförvaltningsrådet	97 225,00	64 625,00
Löner till anställd personal	896 596,71	812 414,72
Övriga arvoden	101 046,50	85 312,55
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	153 574,58	156 200,32
Övriga lagstadgade försäkringar	23 078,01	14 689,89
	1 271 520,80	1 133 242,48

4 FÖRÄNDRINGAR I MATERIELLA TILLGÅNGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Nedskriv- ningar	Avskriv- ningar	Bokförings- värde 31.12
Mark- och vattenområden	4 706 684,74	292 816,37	0,00	0,00	4 999 501,11
Byggnader och konstruktioner	9 455 340,92	0,00	-1 900 000,00	-302 213,64	7 253 127,28
Maskiner och inventarier	311 488,63	46 181,94	0,00	-83 336,34	274 334,23
	14 473 514,29	338 998,31	-1 900 000,00	-385 549,98	12 526 962,62

5 FÖRÄNDRINGAR I PLACERINGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Minskning	Värde- relgeringar	Bokförings- värde 31.12
Aktier och andelar inkl. självtäckande fonder					
5.1 Övriga aktier och andelar					
Börsaktier	35 349 468,85	2 616 621,87	-5 875 459,21	-557 648,17	31 532 983,34
Placeringsfonder	4 348 506,13	13 000 000,00	0,00	-487 868,99	16 860 637,14
Onoterade aktier	6 372 627,38	0,00	-892 917,45	0,00	5 479 709,93
Bostads/fastighetsaktier	11 709 482,01	200 000,00	0,00	0,00	11 909 482,01
	57 780 084,37	15 816 621,87	-6 768 376,66	-1 045 517,16	65 782 812,42

Föreningen

5.2 Övriga aktier och andelar					
Börsaktier	34 145 775,18	2 616 621,87	-5 875 459,21	-557 648,17	30 329 289,67
Placeringsfonder	4 348 506,13	13 000 000,00	0,00	-487 868,99	16 860 637,14
Onoterade aktier	6 372 627,38	0,00	-892 917,45	0,00	5 479 709,93
Bostads/fastighetsaktier	11 709 482,01	200 000,00	0,00	0,00	11 909 482,01
	56 576 390,70	15 816 621,87	-6 768 376,66	-1 045 517,16	64 579 118,75

Självtäckande fonder

5.3 Övriga aktier och andelar					
Börsaktier	1 203 693,67	0,00	0,00	0,00	1 203 693,67
	1 203 693,67	0,00	0,00	0,00	1 203 693,67

6 MARKNADSNOTERADE PLACERINGAR

Nedan jämförs marknadsvärdet med bokföringsvärdet för de marknadsnoterade placeringarna.

	2020	2019
Börsaktier		
Bokföringsvärde 31.12	31 532 983,34	35 349 468,85
Marknadsvärde 31.12	51 149 892,58	52 159 835,81
Skillnad	19 616 909,24	16 810 366,96
Placeringfonder		
Bokföringsvärde 31.12	16 860 637,14	4 348 506,13
Marknadsvärde 31.12	20 155 361,01	5 905 712,21
Skillnad	3 294 723,87	1 557 206,08
Totalt		
Bokföringsvärde 31.12	48 393 620,48	39 697 974,98
Marknadsvärde 31.12	71 305 253,59	58 065 548,02
Skillnad	22 911 633,11	18 367 573,04

7 VÄSENTLIGA POSTER BLAND FORDRINGAR OCH SKULDER

	2020	2019
Fordringar under rörliga aktiva		
7.1 Övriga fordringar		
Inkommande stöd och donationer	486 051,29	716 367,66
Pågående värdepappersförsäljning	0,00	207 622,20
Återtagna beviljade bidrag	124 560,03	0,00
Övriga fordringar	139 308,85	175 849,26
	749 920,17	1 099 839,12
Kortfristigt främmande kapital		
7.2 Övriga skulder		
Obetalda beviljade bidrag	607 571,83	2 022 551,93
Övriga skulder	122 949,89	90 904,35
	730 521,72	2 113 456,28
Resultatregleringar		
7.3 Passiva resultatregleringar		
Periodiserade löner och semesterlöner inklusive försäkringsavgifter	196 667,59	152 608,00

8 EGET KAPITAL

	2020	2019
8.1 Bundna donationsfonder 1.1	31 272 085,10	30 224 011,60
Ändringar i kapitalet		
Kapitalinsättningar	10 470,41	96 180,85
Avkastning	169 273,52	2 413 058,46
Beviljade bidrag och stipendier	-1 277 530,48	-1 461 165,81
Upplösning	-109 481,44	0,00
Ändringar i kapitalet totalt	-1 207 267,99	1 048 073,50
Bundna donationsfonder 31.12	30 064 817,11	31 272 085,10
8.2 Fria donationsfonder 1.1	33 986 623,31	33 668 657,75
Kapitalinsättningar	410 478,47	317 965,56
Fria donationsfonder 31.12	34 397 101,78	33 986 623,31
8.3 Övriga fria fonder		
Studiecirkelfonden	5 455,02	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93	168 187,93
Övriga fria fonder 1.1 och 31.12	1 948 656,44	1 948 656,44
8.4 Tidigare års överskott 1.1	18 840 745,32	17 956 499,14
Kapitalinsättningar till fria donationsfonder	-410 478,47	-317 965,56
Tidigare års överskott 31.12	18 430 266,85	17 638 533,58
Räkenskapsperiodens resultat	-791 389,59	1 202 211,74
8.5 Fonder med egen täckning 1.1	1 206 054,46	1 191 750,39
Ändringar i kapitalet		
Avkastning	107 765,22	143 040,68
Beviljade bidrag och stipendier	-96 988,70	-128 736,61
Ändringar i kapitalet totalt	10 776,52	14 304,07
Fonder med egen täckning 31.12	1 216 830,98	1 206 054,46
Eget kapital totalt inkl. fonder med egen täckning 31.12	85 266 283,57	87 254 164,63

9 SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

	2020
Säkerheter för egna lån	9 000 000,00
Borgensansvar för dotterbolag	
Bankkontogarantier	50 000,00
Leasingansvar	
Förfaller under nästa räkenskapsperiod	6 594,14
Förfaller senare	8 035,20
Resterande kapitalinbetalningsförbindelser till	
Private Equity-bundna placeringar	4 778 086,38

Koncernens resultaträkning

	Jan-dec 2020	Jan-dec 2019
Ordinarie verksamhet		
Intäkter	26 525 377,27	22 864 699,66
Kostnader		
Personalkostnader	-14 976 629,20	-14 386 577,96
Avskrivningar	-278 439,25	-268 164,92
Övriga kostnader	-13 392 014,65	-13 249 941,07
Kostnader totalt	-28 647 083,10	-27 904 683,95
Ordinarie verksamhet totalt	-2 121 705,83	-5 039 984,29
Tillförda medel		
Intäkter	714 040,70	506 699,32
Tillförda medel totalt	714 040,70	506 699,32
Investerings- och finansieringsverksamhet		
Intäkter	7 545 170,53	13 427 960,12
Kostnader		
Personalkostnader	-744 172,22	-836 846,93
Avskrivningar	-413 288,38	-506 824,82
Övriga kostnader	-6 257 618,22	-5 068 480,63
Kostnader totalt	-7 415 078,82	-6 412 152,38
Investerings- och finansieringsverksamhet totalt	130 091,71	7 015 807,74
Fonder med egen täckning		
Intäkter	107 765,22	143 040,68
Kostnader	-96 988,70	-128 736,61
Fonder med egen täckning totalt	10 776,52	14 304,07
Resultat före bokslutsdispositioner	-1 266 796,90	2 496 826,84
Bokslutsdispositioner		
Överföringar mot fondkapitalet		
Till fonder med egen täckning	-10 776,52	-14 304,07
Till bundna fonder	0,00	-1 048 073,50
Från bundna fonder	1 207 267,99	0,00
Bokslutsdispositioner totalt	1 196 491,47	-1 062 377,57
Andel av intressebolagens resultat	21 184,85	191 550,16
Minoritetsandelar	-377 590,62	20 869,84
Räkenskapsperiodens resultat	-426 711,20	1 646 869,27

Koncernens balansräkning

	Dec 2020	Dec 2019
Aktiva		
Bestående aktiva		
Immateriella tillgångar	0,00	8 066,89
Materiella tillgångar		
Mark- och vattenområden	10 722 875,54	10 430 059,17
Byggnader och konstruktioner	11 576 293,76	13 381 702,23
Maskiner och inventarier	542 269,36	618 973,75
Övriga materiella tillgångar	125 049,56	209 197,74
Förskottsbetalningar och pågående arbeten	85 632,42	419 602,84
Materiella tillgångar totalt	23 052 120,64	25 059 535,73
Placeringar		
Lånefordringar	1 719 355,41	944 072,26
Övriga aktier och andelar	55 863 636,91	46 962 433,76
Placeringar totalt	57 582 992,32	47 906 506,02
Bestående aktiva totalt	80 635 112,96	72 974 108,64
Rörliga aktiva		
Omsättningstillgångar	164 044,58	364 593,82
Fordringar		
Försäljningsfordringar	681 876,29	996 611,58
Övriga fordringar	1 826 142,63	2 344 246,70
Resultatregleringar	138 784,84	231 336,94
Fordringar totalt	2 646 803,76	3 572 195,22
Kassa och bank	10 375 026,00	20 374 571,67
Rörliga aktiva totalt	13 185 874,34	24 311 360,71
Fonder med egen täckning		
Placeringar	1 203 693,67	1 203 693,67
Kassa och bank	13 137,31	2 360,79
Fonder med egen täckning totalt	1 216 830,98	1 206 054,46
Aktiva totalt	95 037 818,28	98 491 523,81

Forts. på nästa sida

	Dec 2020	Dec 2019
Passiva		
Eget kapital		
Fonder	66 410 575,33	67 207 364,85
Resultat		
Överskott från tidigare år	17 964 029,00	16 727 638,20
Räkenskapsperiodens överskott	-426 711,20	1 646 869,27
Resultat totalt	17 537 317,80	18 374 507,47
Eget kapital totalt	83 947 893,13	85 581 872,32
Minoritetsandel	1 640 118,12	1 339 074,02
Främmande kapital		
Långfristigt		
Lån från kreditinstitut	2 618 400,44	2 768 755,08
Övriga skulder	540 000,00	540 000,00
Långfristigt totalt	3 158 400,44	3 308 755,08
Kortfristigt		
Erhållna förskott	500 212,49	275 967,38
Skulder till kreditinstitut	149 520,00	148 360,00
Skulder till leverantörer	839 016,99	959 082,71
Övriga skulder	1 703 732,65	3 057 888,62
Resultatregleringar	1 882 093,48	2 614 469,22
Kortfristigt totalt	5 074 575,61	7 055 767,93
Främmande kapital totalt	8 232 976,05	10 364 523,01
Fonder med egen täckning, eget kapital	1 216 830,98	1 206 054,46
Passiva totalt	95 037 818,28	98 491 523,81

Koncernens finansieringsanalys

	Jan-dec 2020	Jan-dec 2019
Verksamhet		
Inbetalningar	26 317 347,04	22 625 787,06
Utbetalningar	-30 049 006,19	-27 478 427,06
	-3 731 659,15	-4 852 640,00
Placeringar		
Direktavkastning	2 774 866,57	4 688 954,99
Köp och försäljning	-9 273 749,44	13 611 899,09
	-6 498 882,87	18 300 854,08
Flöde	-10 230 542,02	13 448 214,08
Finansiering		
Förändring av långfristiga skulder	-150 354,64	290 980,59
Räntor	-34 162,18	-35 551,58
	-184 516,82	255 429,01
Flöde	-10 415 058,84	13 703 643,09
Inkommande donationer		
Donationer	426 289,69	2 034 751,47
Flöde	-9 988 769,15	15 738 394,56
Förändring av likvida medel		
Likvida medel vid årets början	20 376 932,46	4 638 537,90
Likvida medel vid årets slut	10 388 163,31	20 376 932,46

Koncernens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

UPPRÄTTANDE AV KONCERNBOKSLUTET

I koncernbokslutet ingår dotterbolagen

- Axxell Utbildning Ab, ägarandel 65,45 %
- Atena Kustannus Oy, ägarandel 96 % (sålt 2020)
- Asunto Oy Topeliuksenkatu 8, helägt
- Fastighets Ab Diana, helägt (sålt 2019)
- Fastighets Ab Folkfast i Helsingfors, helägt
- Kiinteistö Oy Karyll-Salpa, ägarandel 51 %

Intressebolagen i koncernbokslutet är

- Fastighets Ab Torgvägen 3, ägarandel 50 %
- Schildts & Söderströms Ab, ägarandel 21,4 %

Under 2020 har hela innehavet i dotterbolaget Atena Kustannus Oy sålts. Under 2019 såldes hela innehavet i Fastighets Ab Diana.

Följande enheter ingår inte i koncernbolaget för att deras inverkan i koncernbokslutet har konstaterats vara obetydlig

- Fastighets Ab Solgården i Hangö, helägt dotterbolag, ingen verksamhet
- Ab Svenska Rum Oy, helägt dotterbolag, ingen verksamhet
- Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr, SFV:s styrelse bildar även styrelse för stiftelsen
- Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf

Koncernens interna transaktioner, fodringar, skulder och ägarandelar har eliminerats.

DONATIONSFONDER

Donationsfonderna är indelade i bundna, fria och fonder med egen täckning. De bundna fondernas ändamål har bestämda syften. De fria fondernas avkastning får fritt användas för föreningens syften. Fonder med egen täckning har förutom bestämda syften även separata tillgångar som redovisas skilt från föreningen i resultat- och balansräkningen.

Räkenskapsperiodens ändringar i bundna fonder och fonder med egen täckning överförs i resultaträkningen mot fondkapitalet i balansräkningen. Insättningar till fria fonder överförs följande år inom eget kapital i balansräkningen – från tidigare års överskott till fondkapitalet.

ÄNDRINGAR I JÄMFÖRANDE BELOPP

För att motsvara ändrade redovisningsprinciper har följande jämförande belopp 2019 i resultat- och balansräkningen justerats.

- I resultaträkning, från intäkter under investerings- och finansieringsverksamhet har överförts 395 264,90 euro till donationer under tillförda medel.
- I resultaträkningen, under bokslutsdispositioner har överförts 1 048 073,50 euro till bundna fonder.
- I balansräkningen, under eget kapital har bundna donationsfonder ökat med 1 048 073,50 euro.
- Räkenskapsperiodens överskott har minskat med 1 048 073,50 euro

INFORMATION OM PERSONALEN

	2020	2019
Personalantalet i medeltal	280,5	277,8

Personalantalet för 2019 har korrigerats (266,8 enligt bokslutet 2019).

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet. Koncernens totala kostnader för personal och arvoden framgår i följande tabell.

	2020	2019
Löner och arvoden	13 330 971,96	12 679 432,62
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	2 108 658,55	2 291 733,31
Övriga lagstadgade försäkringsavgifter	281 170,91	252 258,96
	15 720 801,42	15 223 424,89

EGET KAPITAL

	2020	2019
Bundna donationsfonder 1.1	31 272 085,10	30 224 011,60
Ändringar i kapitalet		
Kapitalinsättningar	10 470,41	96 180,85
Avkastning	169 273,52	2 413 058,46
Beviljade bidrag och stipendier	-1 277 530,48	-1 461 165,81
Upplösning	-109 481,44	0,00
Ändringar i kapitalet totalt	-1 207 267,99	1 048 073,50
Bundna donationsfonder 31.12	30 064 817,11	31 272 085,10
Fria donationsfonder 1.1	33 986 623,31	33 668 657,75
Kapitalinsättningar	410 478,47	317 965,56
Fria donationsfonder 31.12	34 397 101,78	33 986 623,31
Övriga fria fonder		
Studiecirkelfonden	5 455,02	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93	168 187,93
Övriga fria fonder 1.1 och 31.12	1 948 656,44	1 948 656,44
Tidigare års överskott 1.1	18 374 507,47	17 045 603,76
Kapitalinsättningar till fria donationsfonder	-410 478,47	-317 965,56
Tidigare års överskott 31.12	17 964 029,00	16 727 638,20
Räkenskapsperiodens resultat	-426 711,20	1 646 869,27
Fonder med egen täckning 1.1	1 206 054,46	1 191 750,39
Ändringar i kapitalet		
Avkastning	107 765,22	143 040,68
Beviljade bidrag och stipendier	-96 988,70	-128 736,61
Ändringar i kapitalet totalt	10 776,52	14 304,07
Fonder med egen täckning 31.12	1 216 830,98	1 206 054,46
Eget kapital totalt inkl. fonder med egen täckning 31.12	85 164 724,11	86 787 926,78

Bokslutets underskrift

Helsingfors den 21 april 2021

Wivan Nygård-Fagerudd
ordförande

Jan-Erik Stenman
vice ordförande

Heidi Backman

Joakim Bonns

Fredrik Hertzberg

Tomas Järvinen

Åsa Lindberg

Gun Oker-Blom

Pia Widén

Revisionsanteckning

Över utförd revision har i dag avgetts berättelse.

Helsingfors den 26 april 2021

Petter Lindeman, CGR

FOTO: PIA PETTERSSON

Revisionsberättelse

Till medlemmarna i Svenska folkskolans vänner

Revision av bokslutet

UTTALANDE

Enligt min uppfattning ger bokslutet en rättvisande bild av föreningens ekonomiska ställning samt av resultatet av dess verksamhet i enlighet med i Finland ikraftvarande stadganden gällande upprättande av bokslut och det uppfyller de lagstadgade kraven.

REVISIONENS OMFATTNING

Jag har utfört en revision av bokslutet för Svenska Folkskolans Vänner r.f. (fo-nummer 0200129-3) för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2020. Bokslutet omfattar koncernens samt föreningens balansräkning, resultaträkning, finansieringsanalys och noter till bokslutet.

GRUND FÖR UTTALANDET

Jag har utfört min revision i enlighet med god revisionsred i Finland. Mitt ansvar enligt god revisionsred beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

ÖBEROENDE

Jag är oberoende i förhållande till föreningen enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av mig utförda revisionen och jag har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa.

STYRELSENS ANSVAR FÖR BOKSLUTET

Styrelsen ansvarar för upprättandet av bokslutet och för att bokslutet ger en rättvisande bild i enlighet med i Finland ikraftvarande stadganden gällande upprättande av bokslut samt uppfyller de lagstadgade kraven. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll

som den bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens förmåga att fortsätta verksamheten. Den uppger, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera föreningen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ än att göra något av dessa.

REVISORNS ANSVAR FÖR REVISIONEN AV BOKSLUTET

Mitt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsred alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

Som del av en revision enligt god revisionsred använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar jag mig en förståelse av den del av föreningens interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag kommunicerar med dem som har ansvar för föreningens styrning avseende, bland annat, revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den, samt betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat under revisionen.

ÖVRIGA RAPPORTERINGSSKYLDIGHETER

ÖVRIG INFORMATION

Styrelsen ansvarar för den övriga informationen. Övrig information omfattar informationen i verksamhetsberättelsen.

Mitt uttalande om bokslutet täcker inte övrig information.

Min skyldighet är att läsa informationen i verksamhetsberättelsen i samband med revisionen av bokslutet och i samband med detta göra en bedömning av om det finns väsentliga motstridigheter mellan informationen i verksamhetsberättelsen och bokslutet eller den uppfattning jag har inhämtat under revisionen eller om informationen

i verksamhetsberättelsen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är ytterligare min skyldighet att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Enligt min uppfattning är uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet enhetliga och verksamhetsberättelsen har upprättats i enlighet med gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Om, baserat på det arbete jag har utfört, jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig felaktighet i informationen i verksamhetsberättelsen, måste jag rapportera detta. Jag har inget att rapportera i detta avseende.

Helsingfors 26.4.2021

Petter Lindeman, CGR

Förteckningar

UTSKOTT OCH KOMMITTÉER

PRISKOMMITTÉER FÖR SFV:S LITTERÄRA TÄVLINGAR

Arvid Mörne-tävlingen: **Maria Österlund** (ordförande), **Tatjana Brandt** och **Jonas Ellerström**. Solveig von Schoultz-tävlingen: **Maria Österlund** (ordförande), **Tatjana Brandt** och **Jonas Ellerström**.

BIOGRAFIKOMMITTÉN

SFV:s biografikommitté beslutar om utgivningen i SFV:s biografiserie samt ordnar med några års mellanrum symposier med biografier och personhistoria som tema. Kommittén träffas regelbundet och kommunicerar även elektroniskt. Under mötena behandlas inlämnade förslag till nya biografier, inlämnade manus, samt utgivnings- och symposietidtabeller. Medlemmarna vid ingången av år 2020 var **Gustaf Widén** (ordförande), **Berndt Arell**, **Eva Costiander-Huldén**, **Anna Friman**, **René Gothoni**, **Ann-Mari Häggman**, **Henry Rask**, **Anna Övergaard** och **Rabbe Sandelin** (sekreterare).

KOMMITTÉER FÖR SFV:S UTMÄRKELSER OCH FÖRFATTARVISTELSE PÅ BISKOPS ARNÖ

En gemensam kommitté för Folkbildningspriset, Kulturpriset, Brobyggarpriiset, Hagforsmedaljen och Folkbildningsmedaljen bestod av SFV styrelseledamöterna **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande) och **Gustaf Widén** samt av **Sebastian Gripenberg**, **Marit Lindqvist** och **Regina Strandberg**.

Stipendiekommittén för en författarvistelse på Biskops Arnö bestod av **Gustaf Widén** (ordförande), **Fredrik Hertzberg**, **Peter Sandström** och **Maria Lassén-Seger**.

Priskommittén för SFV:s Svensklärarypris bestod av ordföranden för Svensklärarna i Finland rf **Satu Pessi** och **Seija Westerholm**.

CAJ EHRSTEDTS PRIS

Caj Ehrstedts pris utdelas till en musikstuderande vart tredje år. Priset är avsett för en finlandssvensk sångare som före tävlingens utgång inte fyllt 30 år. Priset utdelas i genren klassisk musik. Prisnämnden för Caj Ehrstedts pris 2020 bestod av **Folke Gräsbeck** och **Wivan Nygård-Fagerudd**.

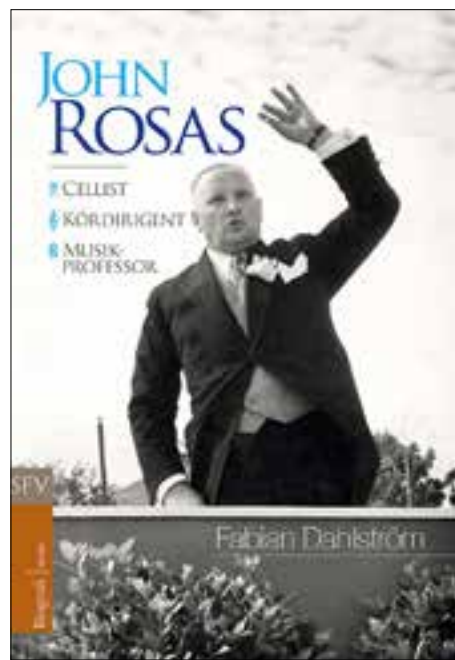
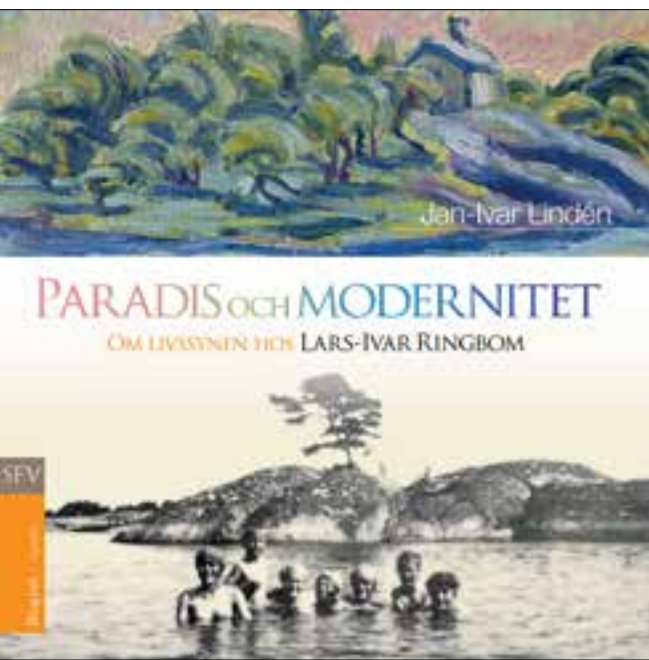
Topeliusprismottagare Wilhelm Kvist.

FOTO: RABBE SANDELIN

Biografikommitténs sekreterare Rabbe Sandelin (t.v.) och biografiförfattare Henrik Huldén diskuterade SFV:s biografier i Akademiska Bokhandelns träffpunkt den 6 november.

FOTO: BARBARA HULDÉN

TOPELIUSPRISET

Topeliusprisets prisnämnd består enligt tradition av tre medlemmar från SFV:s styrelse och tre medlemmar från Publicistförbundet. SFV:s styrelseordförande leder ordet för prisnämnden. SFV:s representanter var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Gustaf Widén** och **Joakim Bonns**.

FREDRIKA RUNEBERG-STIPENDIET

Fredrika Runeberg-stipendiet delas ut av Fredrika Runebergs stipendiefond som förvaltas av Svenska kulturfonden. I Fredrikakommittén ingår representanter för följande organisationer: Finlands svenska Marthaförbund, Svenska kulturfonden, Svenska Kvinnoförbundet och Svenska folkskolans vänner. SFV representerades av **Gun Oker-Blom** och **Camilla Nordblad**. Till årets Fredrika 2020 utsågs Sjuksköterskeföreningen i Finland. **Sandra Alldén**, sjukskötare och verksamhetsledare för Sjuksköterskeföreningen i Finland rf, mottog priset på föreningens vägnar.

UNDERSTÖDSFÖRENINGEN FÖR SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER RF

Styrelsemedlemmarna i understödsföreningen är **Bernt Morelius** (ordförande), **Matts Granö** (vice ordförande), **Stefan Andersson**, **Johan Aura** och **Camilla Nordblad** (sekreterare).

STIFTELSEN BARNENS OCH UNGDOMENS VÅL I ESBO

SFV:s styrelsemedlemmar är även styrelse för Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr.

PUBLIKATIONER

I publikationsserien *Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner* utkom två böcker i SFV:s serie med biografier över finlandssvenska personligheter. **Fabian Dahlströms** biografi över **John Rosas** blev volym 224 i SFV:s bokserie, och nummer 17 i SFV:s biografiserie, medan **Jan-Ivar Lindéns** biografi över **Lars-Ivar Ringbom** blev volym 225, och nummer 18 i biografiserien. I SFV:s publikationsserie gavs år 2020 även ut samlingsskrifter med vinnarbidragen i Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingarna.

Kultur- och bildningstidskriften *SFV-magasinet* utkom med fyra nummer under år 2020. Upplagan låg på cirka 8 000 exemplar. Tidningen distribueras till alla SFV-medlemmar samt till bibliotek och andra intressenter. År 2020 presenterades i varje nummer olika organisationer, föreningar och projekt som mottagit SFV:s bidrag. Tidningen publicerade även personintervjuer samt kultur- och bildningsartiklar av allmänbildande karaktär. I tidningen ingick även varje gång SFV-kansliets kontaktsida, en presentations- och siffersida gällande SFV:s verksamhet, samt aktuell och uppdaterad föreningslivsinformation från Föreningsresursen.

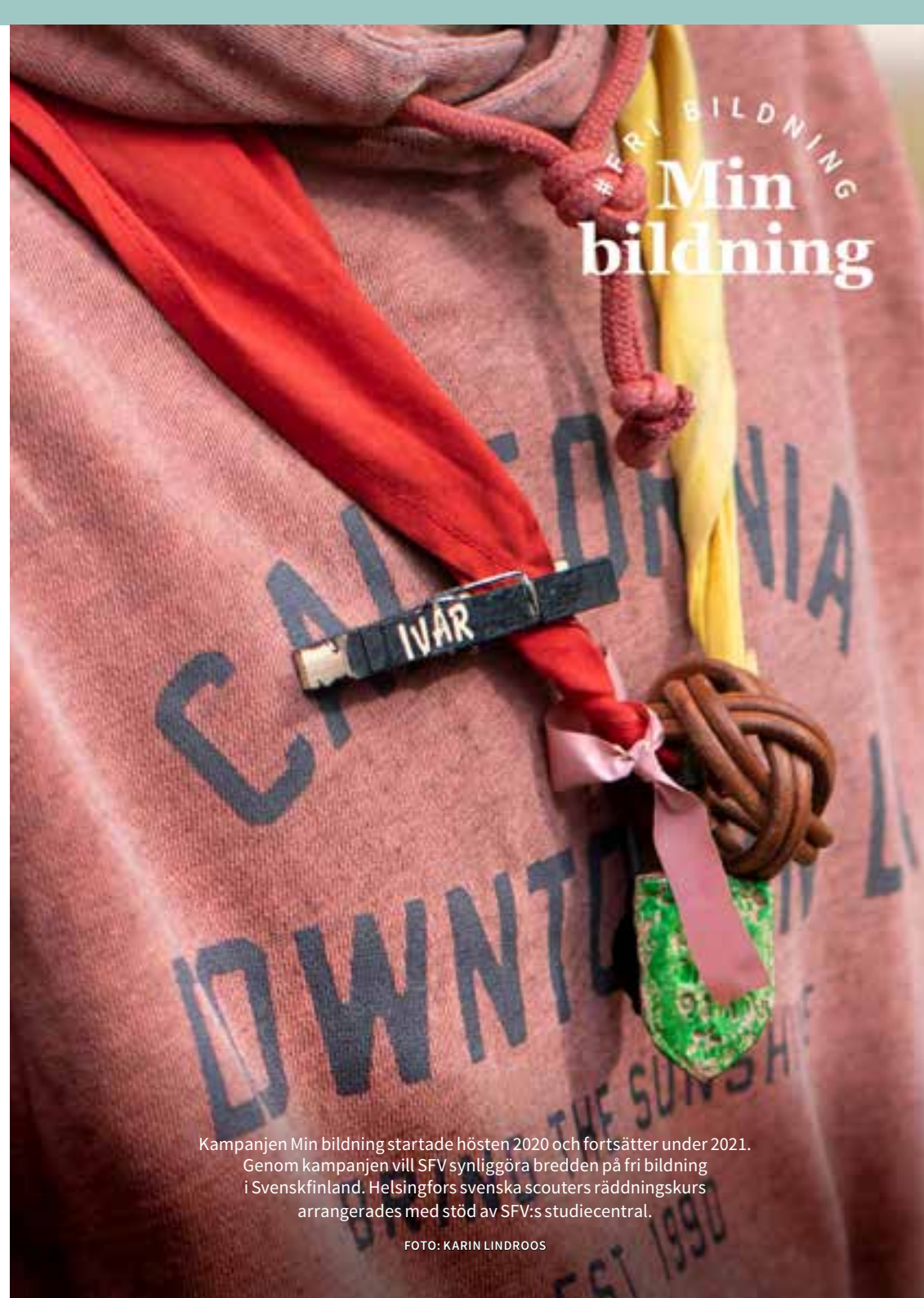
SFV:s årsbok *SFV-kalendern* utkom i slutet av juni. *SFV-kalendern 2020* var den 134:e årgången i serien (den första utgåvan publicerades 1886). Innehållet bestod av artiklar som tangerade SFV:s syftesparagrafer och verksamhetssektorer. *SFV-kalendern 2020* innehöll på traditionellt vis även minnesrunor över bemärkta hädangångna finlandssvenskar, samt ekonomisk information om SFV:s verksamhet år 2019.

PROJEKT OCH AKTIVITETER

SFV-huset G18 vid Georgsgatan 18 i Helsingfors fortsatte under 2020 som ett förenings- och organisationshus. Hyresgästerna i huset och medlemsförbunden och organisationerna i Förbundsarenan fick kostnadsfritt använda festsalen och en möteslokal (inom konceptet Hos Vännerna) för sina möten och tillställningar. Från torsdag till söndag hyrs festsalen ut kommersiellt av husets restauratör.

Hos Vännerna är SFV:s koncept, där finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfritt får använda SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo, för till exempel årsmöten, bildningshöjande sammankomster eller kortkurser. Reservering och bokning sker via webben. Erbjudandet har blivit ett etablerat begrepp på organisationsfältet. Bokningsantalen var för Helsingfors 398, för Vasa 102 och för Åbo 118, det vill säga sammanlagt 618 bokningar år 2020.

SFV:s webbplats **sfv.fi** lyfte fram SFV:s verksamhetssektorer, för att bättre betjäna bland annat bidrags- och stipendiesökande. I tillägg är webbplatsen inkörsport för nominerings- och ansökningsprocesser, tävlingsinformation, evenemangsanmälan, bokinformation och medlemskontakter. På sidorna hittas även kontaktuppgifterna till SFV:s administration och personal. På sidorna redovisas även SFV:s årliga utdelning och föreningens ekonomiska resultat.

Kampanjen Min bildning startade hösten 2020 och fortsätter under 2021. Genom kampanjen vill SFV synliggöra bredden på fri bildning i Svenskfinland. Helsingfors svenska scouters räddningskurs arrangerades med stöd av SFV:s studiecentral.

FOTO: KARIN LINDROOS

Maria Sid belönades med SFV:s kulturpris för sina insatser inom finlandssvensk teater.

FOTO: MATILDA RAHM

SFV:s webbtjänst **Föreningsresursen** fortsatte på adressen foreningsresursen.fi som en unik informationsportal med fakta, tips och råd gällande föreningsliv i Svenskfinland, avsedd för föreningsaktiva och andra intresserade. En helhetsgenomgång av materialet gjordes under 2020, där uppställningen uppdaterades och omdisponerades enligt dagens krav.

SFV:s webbtjänst **minnesrunor.fi** fortsatte samla minnesskrifter, nekrologer och minnesrunor över hädangångna finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten. Ett urval nya runor publiceras årligen även i *SFV-kalendern*.

Uppslagsverket Finland på adressen www.upslagsverket.fi fortsatte år 2020 betjäna publiken med vedertagen information om Finland. Vissa tekniska uppdateringar gjordes, med syfte att underlätta eventuellt redaktionellt arbete i framtiden. Utredningarna kring uppslagsverkets redaktionella framtid fortsatte. För tillfället arbetar ingen aktivt med innehållet, endast påtalade brister rättas till.

SFV:s vistelsestipendier erbjöds möjlighet och uppmuntrades till att blogga om sina upplevelser på Beijarholmen och Lillholmen, på adresserna beijarholmen.blogg.fi och lillholmen.blogg.fi.

PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

SFV delar sedan flera år tillbaka ut alla sina pris (förutom Topeliuspriset), medaljer och vistelsestipendier under sin vår- och utdelningsfest i SFV-huset G18. Utdelningsfesten 2020 inhiberades emellertid på grund av viruspandemin, och i stället lanserades en digital videoproduktion över utdelningen, vilken finns att se på www.sfv.fi/2020. SFV har sammanlagt fyra stora pris, men alla delas inte ut årligen.

SFV:S FOLKBILDNINGSPRIS

SFV:s folkbildningspris, 15 000 euro, som instiftades 1942 på initiativ av skolrådet **John Österholm** tilldelades *Ny Tid*, svenskspråkig kultur- och samhällstidskrift i Finland. Motiveringen lyder: Kulturtidskriften *Ny Tid* står för en öppen och analytisk samhälls- och kulturjournalistik med hög ambitionsnivå. Förankrad i en finlandssvensk tillhörighet granskas samhällsutvecklingen såväl ur ett närperspektiv som globalt. I ett läge där mångfalden och antalet röster i kulturjournalistiken minskat har *Ny Tid* strävsamt agerat arena för gedigen kulturkritik. Den 75-åriga tidskriften har också i decennier varit en viktig plantskola för finlandssvenska journalister och författare.

De omställningar som dels de brutna banden till partivänstern, dels övergången till närvaro på nätet inneburit, har genomförts väl och målmedvetet, och i politiska frågor har *Ny Tid* kunnat vara en sansad part vars intellektuella grepp väcker respekt också hos motpoler. Med en journalistik där samhället skärskådas med kulturella glasögon och kulturen med samhällsliga glasögon framstår tidskriften *Ny Tid* som en folkbildande aktör av betydelse på det finlandssvenska mediefältet.

SFV:S KULTURPRIS

SFV:s kulturpris utdelas ur Signe och Ane Gyllenbergs fond, instiftad år 1965 av kommerserådet Ane Gyllenberg. Priset ges enligt statuterna ”för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma”. Prisets storlek är 15 000 euro och gick till **Maria Sid** för en mångsidig och gränsöverskridande insats med få motstycken inom finlandssvensk teater. Hos henne förenas den professionella konstnärens inlevelse med en administrativ förmåga, som fört henne till posten som chef för Nordens största teaterhus. Maria Sid utexaminerades från Teaterhögskolan i Helsingfors 1993 och anställdes 1997 vid Svenska Teatern, där hon tidigt uppmärksammades för sitt intuitiva och säkra skådespeleri. Hennes intresse för regi resulterade småningom i en rad populära föreställningar med musikalerna *My fair lady* som ett genombrott. Roller i många tv-produktioner gjorde henne snart till en känd aktör även på finskt håll och i Sverige, där hennes prestation i serien *Livet i Fagervik* lovordats.

Maria Sid knöts 2018 till Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm, där hon hösten 2019 utsågs till teaterchef. Hennes avspända och öppna ledarstil låter friska vindar svepa genom en av Sveriges viktigaste kulturinstitutioner.

BROBYGGARPRISET

Brobyggarpriiset, 10 000 euro, instiftades av SFV:s styrelse 2011, och bör enligt statuterna tilldelas en person som med egen insats har ökat förståelsen och toleransen för det svenska i Finland. Priset alternerar med Christoffer Grönholms pris och delas ut jämna år.

Brobyggarpriiset 2020 tilldelades undervisningsrådet **Armi Mikkola**, som under en lång karriär har innehaft ett stort ansvar inom utvecklandet av lärarutbildningen och lärarfortbildningen i Finland. Hon har arbetat systematiskt för att säkra tillgängligheten till lärare och lärarutbildning på alla stadier på Finlands båda nationalspråk. Mikkola har även haft ansvar för utvecklingen av högskoleexamina och undervisning vid universitet och högskolor. Armi Mikkola har engagerat sig lika fullt i sina ansvarsområden oberoende av undervisningsspråk, och hon har alltid sett till de specifika

Undervisningsrådet Armi Mikkola tilldelades Brobyggarpriiset.

FOTO: RABBE SANDELIN

Caj Ehrstedts pris tilldelades operasångaren Aurora Marthens.

svenskspråkiga behoven och värnat om den svenskspråkiga utbildningen. Hon har även uppskattats högt som medlem i centrala arbetsgrupper och som en given föreläsare i många svenskspråkiga sammanhang.

CAJ EHRSTEDTS PRIS

Caj Ehrstedts pris 2020, 5 000 euro, tilldelades den lyriska sopranen, operasångaren **Aurora Marthens**, Esbo för utomordentligt visade styrkor vid **Sibelius Jubal**, sånger av **Kuula** och **Wolf** samt **Donizettis** *Lucia di Lammermoor*. Ett hederspris om 1 000 euro tillföll tenoren **Filip Werthmann**, sångare, Ekenäs, för en välsjungen skandinavisk lied, **Wilhelm Peterson-Bergers** *Jungfrun under lind*. Caj Ehrstedts pris är en sångtävling i genren klassisk musik.

FOLKBILDNINGSMEDALJEN

Folkbildningsmedaljen har delats ut sedan SFV:s 80-årsjubileum år 1962, och skall enligt statuterna tillfalla en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2020 delades fem Folkbildningsmedaljer ut till:

Lennart Brunnsberg, Houtskär. Lennart Brunnsberg har ett brinnande intresse för sin hembygd Houtskär, där han även verkat som Houtskärs Kulturgilles ordförande i nära tjugo år. Som den händiga hantverkare han är har Lennart bokstavligen snickrat ihop Houtskärs hembygds museum, vilket i dag drivs och upprätthålls av Kulturgillet. Genom sitt engagemang i det lokala kultur- och hembygdslivet för han traditioner och kunskap vidare för kommande generationer.

Bernt Gottberg och **Lena Selén**, Degerby, Ingå. Under flera decennier har Lena Selén och Berndt Gottberg engagerat sig för att levandegöra och belysa Porkalaparentesen i Västnyland. Deras oförtröttliga engagemang och dedikerade arbete omfattar såväl guidningar och föreläsningar som ett flertal skrifter i ämnet, och framför allt initierade utställningar på Museet Degerby Igor, som sedan starten 1997 har lockat gäster från när och fjärran.

Barbro Sundback, Mariehamn. Barbro Sundbacks intresse för musik har i kombination med hennes förmåga att engagera också andra berikat öriket med såväl kammarmusik som opera. Kulturföreningen Katrina, som hon lett och som tillkom på hennes initiativ, har med framgång ordnat årliga kammarmusikfestivaler på Åland sedan början av 2000-talet. Därtill har Barbro gjort en stor ideell kulturinsats som ordförande för Ålands fredsinstitut och åländska Emmaus.

Lorenz Uthardt, Malax. Lorenz Uthardt är vida uppskattad för sitt engagemang för jordbrukarnas framtid. I sin doktorsavhandling fokuserade han på jordbrukaren mellan tradition och förnyelse. Han har även givit ut ett vetenskapligt arbete i bokform om jaktetik. Som den sanna folkbildare han är delar han som uppskattad skribent och talare generöst med sig av sin kunskap, och också som kommunfullmäktiges ordförande arbetar Lorenz oförtrutet för kommunens bästa och landsbygdens framtid.

HAGFORSMEDALJEN

Hagforsmedaljen delades första gången ut vid SFV:s hundraårsjubileum år 1982. Hagforsmedaljen ges som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Även till den medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2020 delades fyra medaljer ut till:

Anna Edgren, Åbo. Anna Edgren är kulturkoordinator vid Åbo stads fritidssektor, men hennes engagemang är långt större än vad arbetsbilden skulle kräva. Hängivet och systematiskt har hon lyft upp den svenskspråkiga barnkulturen i Åbo och lyckats sammanföra både mindre och större organisationer i fruktbart samarbete. Som ett exempel må nämnas *Barnkulturfestivalen*, ett årligt jippo, som inspirerar och lockar barnfamiljer att uppleva och upptäcka den svenskspråkiga barnkulturen i staden.

Christer Forsström, Nedervetil. I över fyrtio år verkade Christer Forsström som ordförande för Nedervetil hembygdsförening. Under hans ledarskap kunde föreningen rädda K.J. Hagfors hemgård, som i dag är ett mångsidigt kulturcentrum med kulturaktiviteter och hembygdsfester. Med skådespelet *Näver-Ant* om **Anders Chydenius**, som Christer skrev 1999, lades grunden även för en aktiv och kunskapsförmedlande teaterverksamhet.

Catharina Latvala, Borgå. Catharina Latvala kan med fog anses höra till en av landets duktigaste barnbibliotekarier. Hon är en verklig förebild för ökad läslust, som inspirerande och empatisk hittar vägen till barnets litterära hjärta och öppnar dörrarna till läsandets fascinerande värld. Med expertis väljer hon ut böcker för barn och ungdomar i alla åldrar, och visar därigenom att läsande inte är bara nyttigt utan även roligt.

Carl-Gustav Mangs, Kaskö. För Carl-Gustav Mangs har samhällsengagemanget blivit en livsstil. Genom sina insatser för det allmänna och genom sitt oförtröttliga engagemang för teaterlivet och samhället har han konsekvent visat på möjligheterna att engagera sig i och för det svenska. Han har därigenom under en lång tid målmedvetet värnat utbildning och kulturutbud på svenska både lokalt och regionalt.

Janne Wass, chefredaktör för tidningen Ny Tid, tog emot SFV:s folkbildningspris.

FOTO: NY TID

Sommarparadisen Beijarholmen och Lillholmen.

FOTO: RABBE SANDELIN

SVENSKLÄRARPRISEN

SFV har sedan år 2003 tillsammans med Svensklärarna i Finland rf delat ut pris till svensklärare i de finskspråkiga skolorna. Mottagarna nomineras av medlemmarna i Svensklärarna i Finland, och prissumman är 5 000 euro. Prisen skall enligt statuten ges till svensklärare som inspirerat och motiverat sina elever eller studerande till studier i svenska, ökat kunskaper och intresse för de nordiska länderna, nordisk gemenskap och samarbete, och/eller främjat samarbete mellan svensklärare inom olika gemenskapsformer och nätverk för att främja utvecklandet av undervisning, läromaterial, utbildning eller fortbildning:

Mikaela Friis, Turun klassillinen lukio, **Hannele Haataja**, Sotkamons lukio, **Johanna Jokela**, Etelä-Tapiolan lukio, **Sari Pukonen**, Ressun lukio Helsingfors/Luostarinvuoren lukio Åbo, **Anne Tiihonen**, Joensuun lukio.

SFV:S VISTELSESTIPENDIER

I enlighet med donatorn Birgit Ekbergs instruktioner ger SFV årligen möjlighet att söka vistelsestipendium som ger finlandssvenska lärare möjlighet till en sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå. Stipendiet delas upp i separata perioder för lärare, och för undervisande personal inom småbarnspedagogik.

Lärarstipendiet för perioden 15 maj till 14 juli tilldelades **Anna Sjöblom**, Karis svenska högskole, Raseborgs stad och stipendiet för undervisande personal inom småbarnspedagogik för perioden 16 juli till 15 september **Anna-Lena Baarman**, Vindängens daghem, Vasa stad.

Hemmanet Lillholmen i Västanfjärd på Kimitoön testamenterades till SFV år 1970 av justitierådet **Walter Backman**. Också här delas sommaren upp i två vistelseperioder: en för kulturarbetare på det finlandssvenska kulturfältet, och en för bibliotekarier.

År 2020 gavs kulturarbetarstipendiet för perioden 15 maj till 14 juli till **Helen Korpak**, Helsingfors. Bibliotekaristipendiet för perioden 16 juli till 15 september tilldelades **Lisa Ahlvik**, Pedersöre kommunbibliotek, Jakobstad.

FÖRFATTARVISTELSE PÅ BISKOPS ARNÖ

Vistelsestipendiet för författare på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta instiftades år 2018. Stipendiet är tänkt som inspiration för en författare i början av karriären, och som hittills gett ut maximalt tre böcker. SFV bekostar uppehållet samt en tur- och returresa, och vistelsestipendiet skall utnyttjas under perioden första april till sista mars därpå följande år. Vistelsestipendiet tillföll **Matilda Gyllenberg**, Grankulla.

TOPELIUSPRISET – DET FINLANDSSVENSKA PUBLICISTPRISET

Syftet med Topeliuspriset, som instiftades 1990 av SFV och Finlands svenska publicistförbund, är dels att premiera dagens svenska journalistik, dels att lyfta fram Zacharias Topelius journalistiska gärning. Prisjuryn gav **Wilhelm Kvist** priset på 7 500 euro med följande motivering: Wilhem Kvist har genom sin mångsidiga, engagerande och analytiska kulturjournalistik förnyat och fördjupat *Hufvudstadsbladets* musikbevakning på ett sätt som imponerar och inspirerar. Han är den lyhörda kritikern som, med en auktoritet och integritet grundad på gedigen sakkunskap inom ett krävande specialområde, omsorgsfullt genomlyser och utforskar musiken. Kvist är samtidigt en klarsynt och orädd skribent som inte tvekar att påtala missförhållanden som bristande jämställdhet, diskriminering och misogyn maktstrukturer, vilket gör honom till en påverkare av rang inom det finländska musiklivet.

Topeliuspriset delades ut den 14 januari på ett seminarium om pressens trovärdighet som arrangerades av SFV och Publicistförbundet i SFV-huset G18 14.1.2020.

LITTERÄRA TÄVLINGAR

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja intresset för att skriva skönlitteratur. Vartannat år gäller tävlingarna dikter, vartannat år noveller. Det finns två tävlingar: Arvid Mörne-tävlingen för under 30-åringar (instiftad 1986), och Solveig von Schoultz-tävlingen för de som fyllt 30 år (instiftad 2004). Båda tävlingarna har samma pris-summor: I pris 5 000 euro, II pris 3 000 euro och III pris 2 000 euro. Första pristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens folkhögskola på Biskops Arnö i Sverige. Kortkursen äger rum på sommaren och pågår fem dagar. Därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar också delta i ett skrivarseminarium.

Till Arvid Mörne-tävlingen 2020 skickades in sammanlagt 123 tävlingsbidrag. År 2020 gällde tävlingen dikter.

Första pris, 5 000 euro, gick till **Ellenore Wentjärvi** från Jakobstad för en pulserande prosalyrisk diktsvit som skruvat skärskådar ung olust. Dikterna är en trotsig tidskapsel som kollar i backspegeln mot 2012. Mängden livsstilsmarkörer som jagar förbi tyglas av attityd medan oväntade ord som bakfyllevandra, plåsterpop och fördröjd fjortis naglar fast känslösvallen.

Andra pris, 3 000, tillföll **Emma Levo**, från Helsingfors, bosatt i Göteborg, för diktsviten *Vittring till varning, spricka till skakning*. Med drastiska tonfall och munter men skoningslös självironi berättar Levo om ett vanligt trassligt liv i den post-postmoderna

Ellenore Wentjärvi vann första pris i Arvid Mörne-tävlingen.

FOTO: PRIVAT

Först pris i Solveig von Schoultz-tävlingen gick till Annakaisa Suni.

FOTO: RICHARD HANN

samtiden. Med ofta suverän känsla för rytm och rim skildras små tragedier, ännu mindre glädjemen och under allt känslan av att det här livet trots allt är det enda vi har.

Tredje pris, 2 000 euro, gick till **Christoffer Steffansson** från Borgå för diktsviten *I tid och otid*. I dikterna konfronteras en vaken, intellektuellt rörlig blick på vardagen med en mer melankolisk känsla för tillvarons undanglidande, subversiva karaktär. Språket präglas av talspråklig ledighet och en självreflexiv mörk humor.

Ett hedersomnämning gick till **Alexandra Harald** från Jakobstad för en svit uppsluppet livfulla dikter skrivna med stilistisk skärpa. Med säker hand fångar Harald kärlekens jubel och den underliggande oro som blodigt allvar för med sig. *Våga* är ledordet för en poesi som lyckas förena det fuktigt kroppsliga med en hög grad av språk- och stilmedvetenhet.

Ett hedersomnämning gick till **Sandra Holmqvist** från Vasa för en serie dikter som spelar i välkänd skandinavisk natur och laddar bilderna av barrskogen och vikens vatten med stark personlig närvaro och en nedtonad melankoli. Just lågmäldheten och de säkert behärskade tonfallen gör Holmqvists dikter så övertygande: de har en grafisk skärpa i beskrivningen av yttre natur och inre själstillstånd.

Sammanlagt 136 bidrag skickades in till SFV:s sjuttonde Solveig von Schoultz-tävling, som år 2020 gällde dikter.

Första pris, 5000 euro, tilldelades **Annakaisa Suni** från Lahtis för en levande diktsvit full av överraskande bilder, där smink möter fjällvärldens landskap. Diktvärlden som tematiserar en resa till Arktis rymmer ett alldeles eget anslag. Arktissviten äger metaforisk bärkraft och har en lekfull energi som lindas kring det som bultar strax inunder.

Andra pris, 3000 euro, tilldelades **Gunilla Malm** från Helsingfors för en lågmäld och drömsk svit om förlust och kärlek. Dikterna är rika på suggestiva detaljer, ofta sinnliga och lite melankoliska. Som helhet präglas sviten av en uppmärksam känslighet för den modernistiska poesins traditionella formspråk.

Tredje pris, 2 000 euro, fick **Sara Ebersson** från Mariehamn, för en diktsvit som uppmanar: kliv fram till talarstolen, skriv till samtiden, och som med metapoetisk finess låter dikterna växa till att göra just detta och samtidigt förena den abstrakta skrifttematiken med precis iakttagna vardagsdetaljer.

Ett hedersomnämning gick till **Sara Nyman** från Pargas för en vildsint och rivig diktsvit som inte räds att använda också palettens mer grälla och udda nyanser. Med en stor dos humor gestaltar Nyman allt från vardagens långdragna landsvägskörningar till minnen av förlorade vänner och erotiskt glupska fantasier.

Ett hedersnämmande fick **Emma Kanckos** från Åbo för en diktsvit med novellistisk struktur som i **Harry Martinsons** efterföljd utspelar sig i kosmos, ombord på en detaljerat skildrad farkost som efterhand visar sig metaforiskt beskriva den omöjliga kärlekens resa.

SFV:s donationsfonder 2020

I rapporten redovisas bokföringsvärdena för donationsfonderna per 31.12.2020.

Fondgrupperna är bunda fonder (B) 30,1 miljoner euro, fria fonder (F) 35,1 miljoner euro och självständiga fonder (S) 1,2 miljoner euro. Bokföringsvärdet för samtliga donationsfonder är 66,4 miljoner euro. Fonderna är totalt 421 stycken.

Donationer 2020 till fria fonder bokförs 1.1.2021 inom eget kapital i balansräkningen. Dessa fonder kan därför inte avstämmas mot bokslutet 2020.

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
170	Handlanden K.G. Adolffsons fond 1956 B	20 340
200	Hanna Agnisbäckers fond 1964 B	54 573
302	Dir.cant. Emil Ahlskogs fond 1987 F	298 303
289	Gerda Ahlströms minnesfond 1984 B	57 092
103	Arthur och Aina Alléns fond 1938 F	1 660
224	Agnes Anderssons fond 1969 F	15 337
79	Bröderna Antells folkhögskolefond 1932 B	3 098
364	Dagny och Waldemar Appelgrens fond 2002 F	149 617
181	Arbetets vänners i Wiborg fond 1960 B	88 443
315	Elin och Hans Arppes fond 1989 B	70 251
55	Charlotte Askolins fond 1923 B	7 472
31	Johan Askolins donationsfond 1902 B	22 807
5	Aurorafonden 1898 B	4 013
211	Anna Elisabet Backmans fond 1967 F	19 287
223	Läraren Gustaf Knut Backmans fond 1969 B	145 258
227	Justitierådman Walter Backmans fond 1970 B	159 324
298	Dagmar och Oskar Bergenströms minnesfond 1985 B	113 569
354	Birger och Rakel Berglunds fond 2000 F	350 667
137	Elin Bergstadi fond 1948 F	1 743
275	Edith och Henrik Bergströms fond 1980 F	244 720
344	Jan-Henrik Björcks fond 1997 B	93 373
219	Emil Björkells livräntefond 1968 B	36 849
325	Kerstin Björklunds minnesfond 1992 B	25 967

37	Napoleon Björkströms skolfond 1913 B	5 635
156	Heinrich Otto Blanketts fond 1952 B	61 865
120	Fru Maria Lovisa Blanketts gåva 1944 B	957 781
410	Greta Blomfeldt-Lindroos och Eric Lindroos fond 2009 B	45 069
112	Frans Otto och Selma Catarina Blomqvists fond 1941 F	1 660
259	Johanna Alina Blomqvists fond 1975 F	2 921
405	Nils Johan Blomqvists fond 2009 B	10 894
314	Ninno och Tage Blåfields fond 1988 F	13 544
373	Professor Göran von Bonsdorffs fond 2004 F	22 520
114	Nadine von Bonsdorffs minne 1942 B	1 843
1	Henrik Borgströms fond 1882 F	12 017
124	Gösta och Gertrud Branders Gåva 1941 F	297 545
67	Karl Theodor Brobergs fond 1926 B	9 739
270	Dipl.ing. Lennart Bromans fond 1978 B	10 590
332	Elina och Karl Bruhns fond 1994 F	114 043
308	Gunnar Bäcks minnesfond 1988 F	13 663
297	Signe och Anders Bäcks minnesfond 1985 F	10 625
338	Hembygdsrådet Helmer W:son Bäckmans fond för den svenska saken 1995 F	236 263
242	Signe Böckermans fond 1973 F	22 057
94	Ernst Mathias Calonius fond 1937 B	5 354
417	Pirkko och Hans Carländers fond 2016 F	10 000
291	Friherre Bengt Carpelans fond 1984 F	109 083
423	Greta och Harry Carpelans fond 2018 B	434 119
102	Tor Carpelans fond 1937 F	25 362
422	Ulla Birgitta Carpelans minnesfond 2018 B	434 119
186	Alfhild och Maria Castréns fond 1960 B	132 856
230	Maria Castréns fond 1970 B	104 243
292	Brita Cavonius fond 1985 F	122 574
122	Edvin Cavonius premiegåva 1944 F	53 679
229	Margit och Gösta Cavonius fond 1970 B	32 760
232	Tandläkare Walborg Cederbergs fond 1971 F	24 632
359	Professor Henrik Cederlöfs fond 2002 B	33 266
255	Professor Johannes Cederlöfs fond 1974 B	42 443
347	Rafael och Viking Collianders fond 1998 B	18 421
207	Carl Magnus Creutz stipendiefond 1965 B	1 762
93	Anders Edvard Dahls fond 1936 B	157 274
199	Ninni och John Dahls gåva 1963 B	536 127
28	Olivia Dahls testamente 1909 F	5 610

228	Sylvia Dahlmans fond 1970 F	526 628
244	Signe och Åke Dalbergs fond 1973 F	8 897
154	Axel Damstens fond 1952 B	62 383
372	Jur.l.c. Georg C. Ehrnrooths fond 2004 B	75 011
346	Eva och Caj Ehrstedts stipendiefond 1997 B	52 364
295	Birgit och Ivar Ekbergs fond till förmån för finlandssvenskt bildningsarbete 1985 B	813 664
166	Hugo Ekhammars fond 1955 F	17 196
378	Greta och John Ekholms minnesfond 2005 F	85 005
262	Lärare Harry Ekholms minnesfond 1975 B	6 853
64	Johan Henrik Eklunds stipendiefond 1925 B	3 130
184	Gabriella och Evert Ekroths fond 1960 F	488 306
9	Elementarkursfonden 1899 B	9 507
268	Ebba M. Enboms fond 1978 F	1 660
173	Hulda Rosalie Engbergs fond 1957 F	293 390
195	Märta Engbloms fond 1962 F	24 366
416	Pehr Gustaf Engmans fond 2016 F	187 891
371	Undervisningsrådet Nils Göran Engströms fond 2003 F	10 000
340	Östen Engströms fond 1995 B	42 055
135	Alina och Emil Erflunds gåva 1947 B	137 069
182	Thure Ertmans fond 1960 B	24 951
402	Fastighetsrådet Henrik Estlanders fond 2008 F	20 000
11	Hedvig Falckens fond 1901 F	18 026
368	Fallåker Teaters fond 2003 B	83 839
358	Fallåkers fond 2001 B	451 802
87	Ax. Tor. Federleys fond 1934 F	7 071
35	Ida Federleys fond 1912 F	302 738
16	Viktor Federleys fond 1904 F	45 047
380	Erik och Sylvi Feldts fond 2005 B	477 674
8	Femte februari-fonden 1898 F	12 615
393	Finlands svenska lokomotivmannafond 2008 B	4 142
392	Karl Evert Finnbergs minnesfond 2008 B	1 253
17	Kr. Fr. Forsius fond 1906 F	3 585
321	Elna Forsmans stipendiefond 1991 F	6 639
379	Bo Fredrikssons minnesfond 2005 F	252 195
90	Irene Frelanders fond 1935 F	7 635
257	Irene och Rosa Frelanders minnesfond 1974 B	50 963
36	Ivar och Aina Friemans fond 1912 B	43 817
253	Tekla Frostells minnesfond 1974 B	16 422

22	Kronofogden B.F. Fröbergs biblioteksfond 1908 B	10 021
385	Föreningen Gabelsbergers fond 2006 B	9 314
126	Föreningen Svensk-Finlands Vänners understödsfond 1945 B	71 734
261	Försäkringsbolaget Svensk-Finlands fond 1975 F	28 172
49	Familjen Gahmbergs barnträdgårdsfond 1920 B	98 821
26	Karl Knut Galetskis fond 1909 F	180 190
44	General G.E. Galindos testamente 1918 F	72 069
343	Carl Jacob och Nanna Gardbergs fond 1996 F	43 572
329	Eva Gardbergs fond 1993 B	73 699
18	A.G. Geitlins fond 1906 F	8 996
313	Stipendiefonden Gerkmans kamratskapspris 1988 B	12 900
57	Florentin Granholms fond 1922 F	1 660
2	Vilhelm Grefbergs stipendiefond 1886 B	21 482
355	Rolf Grönbloms bildningsfond 2000 F	63 070
203	Frans Bruno Gröndahls fond 1963 F	225 669
194	Maria och Frans Bruno Gröndahls minnesfond 1962 F	3 286
201	Ernfrid Grönholms fond 1964 F	186 406
197	Ester Adèle Grönlunds fond 1963 F	328 976
331	Edmund Wilhelm Guerillots fond 1993 F	279 680
266	Vivi och Åke Gulins fond 1977 F	1 666 613
375	Ole Gustafssons stipendiefond 2004 B	14 715
208	Signe och Ane Gyllenbergs fond 1965 B	782 184
97	Fil.dr K.J. Hagfors stipendiefond 1937 B	30 389
386	Viva och Ragnar Hanssons fond 2006 F	26 980
56	Otto Hartmans fond 1922 B	5 966
21	Makarna Heikels idrottsfond 1908 B	50 001
162	Ester och Artur Heikkiläs fond 1954 B	5 474
272	Skolföreståndare Georg Helmers fond 1979 B	40 461
369	Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförenings fond 2003 B	1 772 156
168	Gust. Ad. Helsingius minnesfond 1956 B	8 110
285	Adèle och Martha Henrikssons fond 1983 F	397 959
258	Eini Henrikssons fond 1975 B	179 782
317	Ola-Hillevi och Rolf Herlers stipendiefond 1989 B	7 379
161	Hertonäs-Degerö svenska småskoleförenings fond 1954 B	5 122
10	Wilhelmina Hisingers donationsfond 1899 F	72 103
293	Edit Holmbergs fond 1985 F	15 470
236	Mårten Holmbergs fond 1972 F	4 548
318	Elin och Karl Holmqvists minne 1989 F	98 328

222	Lärarinnan Maja Holmqvists fond 1969 F	65 497
256	Anna och John Holmströms fond 1974 F	35 481
365	Ann-Mari Holmströms fond 2002 F	120 000
419	Redaktör Gustav Holmströms minne 2017 F	52 000
139	Hanna Holmströms fond 1948 F	113 333
13	Theodor Holmströms folkhögskolefond 1904 B	357 437
226	Konsul Viktor Hovings fond 1970 F	2 822
345	Ester och Evert Huldéns minnesfond 1997 B	21 409
286	Skolföreståndare Lennart Häggbloms fond 1986 F	7 038
341	Paul Häggblunds stipendiefond 1995 B	5 031
360	Marianne Häggströms fond 2002 B	220 453
180	Anna och Johan Höglunds minnesfond 1959 B	12 814
299	Kerstin Inbergs minnesfond 1985 B	470 824
104	Mårten Ingmans fond 1938 B	3 168
334	Ingå Gillets minnesfond 1994 B	47 589
169	Elin och Gertrud Janssons fond 1956 F	1 660
175	Hilding Janssons minnesfond 1958 F	2 988
363	Professor Jan-Magnus Janssons fond 2002 B	90 248
323	Olof M Janssons fond 1992 B	130 684
361	Paul Janssons fond för främjande av amatörmusiken i Svenskfinland 2002 B	13 475
389	Frank Jernströms minnesfond 2007 F	7 105
178	Lärare Arthur Johanssons gåva 1959 B	2 563
129	Oskar Johanssons fond 1946 F	12 283
155	Sanny Johanssons fond 1952 F	23 603
353	Johan Johnsons fond för kulturverksamhet 2000 B	25 989
247	Fingal Juslins minnesfond 1973 B	3 503
246	Walfrid Juslins minnesfond 1973 B	1 843
233	Ebba och Jaako Juvas fond 1971 B	142 229
400	Kamratförbundet för Östra Nylands folkhögskolas stipendiefond 2008 B	19 840
251	Ester och Naema Kanzéns fond 1973 B	22 197
198	Elsa Karlssons och Inga Wiks fond 1963 B	31 127
349	Karl Erik Karlssons fond 1998 B	3 638
243	Kasaböle privata svenska folkskolas fond 1973 B	97 407
212	Sigrid och Jacob Kaustells fond 1967 F	5 876
183	Eva och Henrik Kihlmans fond 1960 B	2 213 542
52	Lennart Kihlmans donationsfond 1921 F	14 142
128	Konstitutionella arbetarföreningens i Helsingfors bildningsfond 1945 B	20 081
274	Agnes och J.R. Korkmans fond 1980 F	30 640

382	Helena Korvelas fond 2006 F	52 685
307	Beda och Felix Kreanders minnesfond 1988 B	5 529
320	Ilmari och Nanny Kriegs minne 1990 B	149 520
401	Kristinestad stads stipendiefond 2008 B	15 975
59	Kristinestads kulturfond 1922 B	3 389
301	Ethel och Ragnar Krogius fond 1968 F	24 034
23	Mimmi Kroijerus fond 1908 F	19 818
352	Kvinnliga teologie studerandes fond 1999 B	2 664
15	Vaktmästare K.J. Kymlanders fond 1905 B	3 193
217	Kyrkoby gamla syförenings fond 1968 B	3 762
205	Ebba Kåhlmans fond 1964 F	11 552
127	Kamrer Henrik Kåhlmans fond 1945 B	4 982
167	Nils Källströms fond 1954 B	39 893
130	Agnes och Robert Lagus fond 1946 B	36 109
138	Aina Lagus fond 1948 B	1 843
177	Nanna Medea Lagus fond 1958 F	47 438
370	Lappjärs folkhögskolas stipendiefond 2003 B	14 698
73	Karl Alexander Laurells biblioteksfond 1929 B	3 130
95	Georg Lauréns fond för kulturändamål i Österbotten 1937 B	20 947
75	Lars Algot Laurents fond 1930 B	2 983
27	Frans Robert Leschs fond 1911 F	8 996
136	Jenny Lesches minne 1947 B	1 423 487
144	Oskar Jakob Less fond 1951 B	39 932
339	Ebba och Gerda Linds fond för den svenska saken 1995 F	143 794
190	Alice Lindebergs fond 1962 B	114 649
303	Edit Lindbergs fond 1987 F	162 928
99	Gustaf Evert och Irene Lovisa Lindbergs minnesfond 1937 B	6 003
337	Lektor, filosofie kandidaten Edit Matilda Lindbloms minnesfond 1994 F	3 001
187	Aina Sofia Lindbäcks fond 1961 F	76 020
118	Johan Alfred och Charlotta Wilhelmina Lindebergs fond 1943 F	5 677
158	Astrid och Helmer Lindells fond 1953 F	47 238
4	Tulluppsyningsman Lindéns fond 1891 F	25 229
53	Målmästare C.A. och hans Hustru Ulrika Charlotta Lindfors testamentsfond 1921 F	70 841
351	Henry och Ulla Lindfors fond 1999 F	505 947
202	Lars E. Lindfors stipendiefond 1964 B	2 026
420	Svante Lindhs fond 2017 F	191 436
269	Roger Lindholms stipendiefond 1978 B	2 725
290	Anna och Evert Lindqvists fond 1984 F	326 918

330	Göta och Erik W. Lindroos fond 1993 F	265 582
140	Emil Artur Lindroths fond 1949 F	113 333
220	Essi och Boris Lindstedts fond 1969 B	9 890
390	Maj-Lis, Åke och Maj-Britt Lindströms fond 2008 B	51 395
366	Svea Lindström-Siréns och Sven Siréns fond 2002 B	262 733
407	Lovisa svenska köpmannaförenings fond 2009 F	50 429
149	Selma Lundells fond 1951 F	1 660
82	G.A. Lundenius fond 1934 F	70 841
191	Sofia Lundqvists fond 1962 F	18 059
277	Sofia och Jakob Lundqvists fond 1981 B	590 405
115	Bonden Adolf Adrian Långstedts fond 1943 B	32 262
418	Kosti-Ohto Lönnqvists fond 2016 F	563 021
47	Otto August Malms donationsfond 1919 B	32 779
65	Aina och E.W. Malmbergs fond 1926 B	15 732
264	Anna och Oscar Malmbergs minnesfond 1976 F	70 841
319	Alfred, Olga och Agda Malmgrens fond 1989 F	142 462
72	Fru Anna Malmqvists fond 1928 B	4 489
263	Folkskollärare Maria Mangs fond 1976 B	1 843
113	Henrik Wilhelm Mangströms fond 1942 B	5 395
326	Ebba och Ragnar Mannils fond 1993 F	87 066
312	Ethel och Birger Marnilas fond 1988 B	157 920
132	Gösta Masalins gåva 1947 F	1 660
221	Mataskärfonden – Edvin Bergroths donation för nyländska bildningssträvanden 1969 B	566 333
374	Björn-Eric Mattssons minnesfond 2004 B	11 095
192	Lektor Signe Mattssons fond 1962 F	55 637
348	Irina Matvejevs fond 1998 B	6 123
125	Runar Meinanders fond 1945 F	21 545
316	Ulla och Ragnar Meinanders fond 1989 F	11 698
48	General C.O. Melåns biblioteksfond 1920 B	11 019
123	Ellen Emilia Mèlarts fond 1944 B	23 584
46	Minnet Av 1918 års frihetskamp 1919 F	38 276
40	Kollegan A.W.E. Modeens fond 1914 F	1 660
145	Referendarierådet Karl Modeens fond 1951 F	188 921
238	Ernst och Elsa Montells samt Aune Josefssons minnesfond 1972 B	29 219
288	Professor Anders Myhrmans fond 1983 B	64 774
141	Systrarna Aina och Alma Nordbergs fond 1949 F	2 822
231	Valter och Ingrid Nordlings fond 1971 F	228 292
105	Gustaf Victor och Emilia Sofia Nordlunds fond 1938 F	276 094

62	Petrus Nordmanns minnesfond 1923 B	46 429
58	Nordsjö-Botby skoldistriks fond 1922 B	65 866
69	Anna och J.A. Nordströms fond 1926 B	11 230
383	Else-Maj Nordströms fond 2006 F	233 036
193	Mathilda Nordströms fond 1962 F	3 618
12	Wilhelmina Nordströms fond 1903 B	51 445
43	Hovrådinnan Augusta Nummelins fond 1917 B	9 618
159	Hilma Nybergs fond 1953 F	1 660
225	Nybro folkskolas i Mörskom fond 1970 B	7 745
164	Gustil och Artur Nygrens fond 1955 B	13 121
241	Gerda Maria Nyholms fond 1973 F	51 421
39	Wilhelm Nyholms fond 1915 F	28 848
394	Ernst Einar Nylunds fond 2008 B	1 091
189	Nina Nylunds fond 1961 F	46 475
7	Nyländska understödsfonden 1897 F	6 705
310	Kerttu och Arvid Nymans fond 1988 F	33 196
282	Johan och Sofia Nyqvists fond 1982 F	57 231
30	A.J. Nysteds fond 1911 F	1 660
409	Karl-Edvard och Gunvor Nysténs fond 2009 F	54 355
376	Stig och Maire Nyströms fond 2005 F	77 379
411	Tor-Erik Näsmans fond 2010 F	245 653
296	Adèle Ohlströms fond 1985 B	97 541
74	Axel Immanuel Olins fond 1930 F	2 822
311	Hjördis och Hugo Olins fond 1988 F	728 242
61	Carl Alexander Palins fond för Estlands svenskar 1923 B	107 575
109	Frans Palmros fond 1938 B	36 484
110	Elin Palmros fond 1938 B	57 669
111	Hedvig Palmros fond 1941 B	33 567
3	Bröderna Paqualins fond 1891 F	1 660
322	Eugenia Paulus fond för unga finlandssvenska kvinnliga författare 1991 B	145 743
399	Pernå kommuns stipendiefond 2008 B	26 700
306	Eine Pihls fond 1988 B	176 616
160	Einar Pontåns fond 1954 F	25 551
153	Publikationsfonden 1952 F	47 979
24	Emil och Berta Randéns fond 1909 B	19 058
215	Åke och Wivan von Rehausens fond 1967 B	300 850
239	Maria Renfors fond 1972 F	253 189
84	Riihimäki svenska folkskolas fond 1935 F	1 660

415	Elsa och Waldemar Riskas fond 2015 B	175 543
252	Överstelöjtnant Nils Roos fond 1973 F	259 496
63	Fredrik och Wini Rosbergs fond 1924 B	28 557
254	John Rosbergs och fru Lycka Rosbergs fond 1974 F	21 710
121	Ida Rosqvists folkhögskolefond 1944 B	2 034
245	Olga och Robert Rosteds fond 1973 B	10 886
335	Joel Rundts fond 1994 F	7 303
116	Johan Sigfrid Rönnbergs fond 1943 B	10 984
106	S. Salovius fond 1939 B	5 395
324	Johan Helmer Sandelins och Linnéa Backlunds fond 1992 F	1 518 005
213	Ellen och Olga Sandholms minne 1967 B	428 801
206	Karin Sandholms fond 1965 F	31 703
384	Håkan Sandströms fond 2006 B	23 564
377	Tom Sandströms fond för den finlandssvenska hembygdens framtid 2005 B	20 707
406	Börje Saxbergs fond 2009 B	40 975
19	Estrild Schildts minne 1907 B	9 543
287	Holger Schildts stipendiefond 1983 F	73 410
209	Auda Schulmans fond 1966 F	569 793
309	Astrid och Valter Siemssens fond 1988 F	53 546
176	Wolter Simbergs fond 1958 B	4 033
304	Helmer och Anne-Marie Sippels minnesfond 1987 F	14 000
280	Sigward W. Sippels fond 1981 F	14 000
279	Stig Sige Sippels minnesfond 1981 F	14 000
278	Waldemar och Hjördis Maria Sippels minnesfond 1981 F	14 000
367	Matilda och Johan Viktor Siréns fond 2002 B	175 826
89	J.F. Skipparis fond 1934 F	56 666
78	Alida Skogs minne 1932 B	2 402
388	Synnöve och Karl-Gunnar Skogbergs fond 2007 B	10 323
101	Småskolefonden 1937 B	6 212
413	Svanhild och Jan-Erik Snells samt Inga Sahrbergs fond 2013 B	917 205
273	Kanslirådet Kaj Snellmans fond 1979 F	74 426
45	Bergsrådet Seth Sohlbergs fond 1918 F	576 622
248	Sollalla barnträdgårdsfond 1973 B	6 115
196	Sottungsby-Westersundom småskoleförenings fond 1963 B	75 098
83	Evelina och Viktor Spjuts understödsfond 1934 B	4 489
6	S:t Petersburger Liedertafel-fonden 1895 B	2 664
237	Anna Stenbergs fond 1972 F	4 515
265	Anna-lisa Stenbergs fond 1977 F	6 042

143	Ellen Stenbäcks fond 1950 F	6 706
134	Josef och Emma Stenbäcks minnesfond 1947 B	1 752
271	Irene och Halvdan Stenholms fond 1979 F	3 126 426
70	Karl Gustaf Strandbergs fond 1927 B	4 688
305	Agda Maria och Gigge Strandviks fond 1987 B	30 563
32	Adhemar Strengs fond 1911 F	2 855
404	Stroke och afasifonden 2009 B	57 830
179	Ester och Georg Ströms fond 1959 F	23 072
294	Karin Ströms fond 1985 F	18 590
151	Stina Maria Strömbergs minnesfond 1952 B	3 138
235	Harry Waldemar Strömmers fond 1971 F	174 281
357	Vivi Strörmstens minne 2001 F	25 389
421	Alf Ståhlbergs fond 2017 F	151 517
146	Edla och Reinhold Ståhlbergs fond 1951 B	5 749
98	Axel Stålstöms fond 1937 B	7 472
51	Ständiga medlemmars fond 1920 F	57 529
336	Jarl Sundborgs minnesfond 1994 F	3 320
60	Anders Gustaf Sundbergs fond 1923 F	1 660
157	Anna Sundholms fond 1952 B	74 891
381	Erik Vilhelm och Else Maria Svarfvars fond 2005 B	200 550
80	Svensk hyllningsfond 1933 F	147 173
66	Svensk minnesfond 1926 F	714 601
91	Svenska bildningens vänner i Brahestad fond 1934 F	12 747
234	Svenska bildningens vänner i Sockenbacka fond 1971 B	193 423
216	Svenska brevinstitutets fond 1968 B	96 689
71	Svenska Dagens skolgåva 1928 B	1 843
152	Svenska Folkskolans i Lönnhammar fond 1952 F	1 660
283	Svenska folkskolans vänner 100-årsfond 1982 F	223 100
387	Svenska folkskolans vänner 125-årsjubileumsfond 2007 F	168 850
240	Svenska folkskolans vänner jubileumsfond 1972 F	1 310 019
92	Svenska folkskolans vänner studiefond 1938 B	173 928
131	Svenska förbundets fond 1947 B	2 947
250	Svenska föreningens i Östermyra fond 1973 B	1 006 527
391	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas fond 2008 B	213 660
398	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas rf:s hyllningsfond 2008 B	488
395	Svenska kamratförbundets vid statsjärnvägarnas studiefond 2008 B	568
397	Svenska kamratförbundets vilohemsfond 2008 B	1 937
188	Svenska skolfonden 1961 B	556 222

68	Svenska småskoleseminariets i Helsingfors bostadsfond 1926 B	104 091
327	Svenska studieandelskassans fond 1993 B	25 530
50	Svensk-Finlands musikfond 1920 B	1 752
119	Syfoöreningens utbildningsfond 1943 B	89 807
41	Kanslirådet Carl Synnerbergs fond 1915 F	180 190
165	Syskonen Björkells fond 1955 B	52 437
20	Janne Söderströms skolfond 1907 B	20 012
284	Eva och Bjarne Takolanders fond 1982 F	72 103
133	Nina Tallbergs fond 1947 F	6 606
403	Inga Tallqvists fond 2008 F	222 099
214	Rosa Tammeländers minnesfond 1967 B	4 033
260	Josef Emil Teirs fond 1975 F	338 836
117	Rusthållaren Frans Tennbergs fond 1943 B	99 842
77	Mårten Thors stipendiefond 1932 B	22 765
210	Dipl.ing. Paul Thorwalls understödsfond 1966 S	1 216 831
34	Mathilda Thölgrens fond 1912 F	61 978
100	Johan Fredrik Timpers fond 1937 F	22 673
33	Karl Emil Tolländers fond 1912 F	90 575
218	Vera Torckells minnesfond 1968 B	28 108
38	Nikolaj August och Mathilda Maria Turdéns fond 1915 B	18 283
171	Sigrid Vaenerbergs fond 1956 F	8 598
185	Viks småskolefond 1960 B	7 864
14	Västra Nylands musikfond 1904 B	3 823
396	Ina och Emil Wahlroos fond 2008 B	817
85	Ingrid Wasastjernas fond 1935 B	15 732
86	Selma Wasastjernas fond 1935 B	164 604
142	Elsa Wasastjernas fond 1949 F	9 461
424	Anita och Helge Waselius fond 2008 B	2 438 152
150	Ellen och Hjalmar Waselius fond 1952 B	136 992
414	Hedvig Waselius fond 2014 B	1 358 631
76	Bröderna Oskar, Karl, Herman, Artur och Hjalmar Waselius fond 1931 F	8 905 193
25	Aug. och Matilda Weckströms fond 1909 F	108 121
172	Martin Wegelius och Richard Faltins fond 1957 B	7 379
412	Ernst Rafael Wesanders fond 2013 B	775 680
267	Leif Westerbergs minnesfond 1978 F	9 428
276	Christel och Hilding Westerholms fond 1980 F	4 183
328	William Magnus Wickbergs fond 1993 B	1 213 467
350	Einar och Rut Wickströms minnesfond 1999 F	25 228

88	Lilly Wickströms minnesfond 1934 B	4 982
408	Arkitekt Marita Wickströms fond 2009 F	421 666
204	Justitierådman Tor Wickströms fond 1964 F	3 187
96	Nanny Widerholms fond 1937 B	2 983
147	Gustaf Wiklunds minnesfond 1951 B	2 608
148	Ruth och Paul G. Wiklunds fond 1951 B	2 173
281	Birger Rudolf Wikströms fond 1982 F	78 310
163	Elin Wilhelmssons fond 1954 F	171 763
54	Jordbrukaren Janne Winkvists testamente 1921 F	2 822
107	Ane Winqvists fond 1939 F	2 822
108	Hanna Winqvists fond 1939 B	34 915
29	Robert Ådahls fond 1910 F	3 618
42	Alexandra Åhmans fond 1916 F	7 801
174	Eric och Johanne Åkessons fond 1958 B	160 996
300	Viktor Öhbergs fond 1986 F	15 038
425	Gun Österbergs fond 2020 F	317 239
356	Pär Österbergs fond för Barösunds framtid 2000 B	232 985
333	Östsvensk samling i Grankulla 1994 B	2 087

